

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Wakounig, Franc. Osem vrhunskih mest na Prima la musica 2018 : ponovno velik uspeh Glasbene šole / Franc Wakounig.-** Osoje. Na letošnjem deželnem tekmovanju "Prima la musica 2018" koroških glasbenih šol, od 5.- 8. marca na Osojah, je Slovenska glasbena šola dežele Koroške dosegla velik uspeh.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 2**
- **Kanzian, Rezka. Rezka Kanzian: Pustiti mislim prosto pot / Rezka Kanzian ; [pogovarjala se je] Ana Grilc.-** **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 4-5**

Vsak človek je matrjoška. Nešteto različnih verzij enega in istega. Učitelj lahko nosi strastnega bobnarja v sebi. Umetnik se lahko bori z drugo dušo, tisto suhoparnega jurista (katerega premoč starši že leta nestrpno pričakujejo). Admiral lahko skriva dvojčka v trupu, z nagnjenostjo do ljubkih zvokov skupine »Village People«. Obleka ne naredi človeka. Vsak človek je v bistvu dvajset ljudi. Torej Rezka Kanzian ni le Rezka Kanzian. Je koroška Slovenka, igralka, vodja »Werkraum« teatra, učiteljica za področja telo in glas za otroke in za gledališče, dela v mestni knjižnici, kjer na novo ureja oddelek otroških knjig v slovenščini, je pisateljica, pesnica in in in. Pogovor z ženo mnogih faset o gledališču, manjšini, vlogi žene in literaturi.

1995 ste skupaj s Franzem Blauensteinerjem ustanovili »Werkraum Theater«. Gledališče označujete kot prostor za doživetje demokracije. Kako lahko gledališče prispeva k politični izobrazbi posebej pri mladini?

Rezka Kanzian: Mi smo na svoj način politični. Če se zanimaš za človeško življenje, potem se tudi zanimaš za politično in družbeno. To je zame eno in isto. Dalje pa vidim poslanstvo umetnika v tem, da se zavzema za dobro. V današnjem svetu sta pogosto le še denar in dobiček v ospredju. Temu je treba dati neko protiutež in to poskušamo v gledališču storiti na lasten način. V zadnjih letih smo se specializirali na grotesko. Uprizorili smo »Kralja Ubuja« znanega francoskega pisatelja Alfreda Jarrya. Tema groteske je požrešnost človeka. Iz te drame smo naredili serijo. Ustvarili smo like Oče in Mama Übü ter Heinz Heinrich, ki nastopijo v igrach. 25. maja bo prvič premiral četrti del serije pod naslovom »Mindrevolution« (revolucija duha). Naslov je tudi to, kar hočemo pri publiki doseči. Opažam, da danes postajamo vedno sebičnejši. Vse, kar smo dosegli glede na socialne napredke, gre vedno bolj v izgubo. Dežela se premika v desničarski del političnega spektra in gesla, kot jih je FPÖ objavila ob volitvah, so kratkomalo nevarna. V teatru pa poskušamo temu nekako nasprotovati. Glavna izjava aktualne predstave pa je, da moraš začeti pri sebi, če želiš nekaj spremeniti.

Kako publika v sprejema slovensko gledališče kot na primer monodramo Alenke Hain »Njegov pogled«?

Rezka Kanzian: Drama je bila uprizorjena v Šentjanžu in po dolgem sem imela spet enkrat priložnost igrati v slovenščini. Ker pa smo tedaj dobili naš mini-teatr, kot ga jaz imenujem, sva si mislili, da bi nastopili z igro tudi v Gradcu. Opazili smo, da je dovolj slovenske publike v mestu in predstava je bila dobro obiskana. Seveda pa je bila tu jezikovna meja problem in opazovalci so bili izključno slovensko govoreči, torej Slovenci, koroški in štajerski Slovenci.

Tako se je tudi začel prireditveni cikel »Drugačne strani in strune«. Skupaj z mojem možem in s Susanne Weitlaner smo v okviru tega cikla začeli vabiti slovenske avtorje, glasbenike, igralce k nam v gledališče.

Zdaj smo praznovali deseto obletnico tega formata.

Omenila si jezikovno mejo. Kako bi bilo možno to oviro premostiti?

Rezka Kanzian: V gledališču je to zapletena zadeva. Predstave, katere prevajajo preko projekcije, mi niso všeč. To pa je običajni način in je tudi trenutno edina možnost. Zato sem se tudi bolj specializirala na literaturo in glasbo. Tam lahko deloma prevedeš zadeve, deloma pa ljudje naj le poslušajo in poleg glasbe dobijo čut za besedilo. Pri »Drugačnih straneh in strunah« pa moderator kratko povzame vsebino, če pesmi niso že prevedene. Če bi prevajal vsako besedo, bi sedel več ur v dvorani. Malo je treba improvizirati. Kot je Janko Messner rekel, treba je tudi poslušati s srcem, ne samo z ušesom.

Pred kratkim so zaposleni Burgtheatra v javnem pismu objavili razmere pod prejšnjim direktorjem Hartmannom. Kako doživljate kot žena svet gledališča?

Rezka Kanzian: Delam svobodno gledališče. Čeprav je finančno bolj zahtevno, mi je bilo važno, da sem sama svoj šef. Doživela pa sem kar dosti. Prej sem bila nekaj časa na Dunaju v mladinskem gledališču. Moj mož pa je delal v mestnih gledališčih, toda to mu sploh ni ustrezalo, ker je čutil, da človeka tam izkoriščajo. Ko sem hodila na avdicije, sem vedno slišala, da sem preburšikozna. Pri filmih so mi tudi rekli, da sem kmečki tip – in strinjam se! Kot ženska v tej branži ni posebej lahko. Imam kolegice, ki mi kar dosti pripovedujejo. Če te nekdo nadleguje, lahko rečeš ne, ampak potem mogoče izgubiš službo. To je velik problem. Vse je vprašanje stikov, ne znanja. V svobodni sceni pa se vsi borijo le za denar. V ospredju ni več umetnost. Tudi pri evalvaciji gledališča ne gre za kvaliteto, ki je pri nas nedvomna, ampak za to, kako se prodajaš. Kot umetnik moraš danes biti predvsem dober prodajalec samega sebe.

Kakšen je položaj ženske v umetnosti? Ali obstaja razlika do moškega, posebej glede priznanja kot umetnik/umetnica?

Rezka Kanzian: V svobodni sceni ni razlike glede priznanja. Drugačna pa je zadeva v javnih, mestnih gledališčih. Tam so že vedno moški zasedali vse močne pozicije. Toda Gradec je čisto zanimiv primer. V mojem mestu so mestno gledališče, opera in Steirischer Herbst (Štajerska jesen) vsi vodeni od žensk. Ta trend se mi zdi izredno pomemben in tudi nujen. Vendar ne smemo pozabiti, da so vse to pač institucije. V svobodni sceni je dosti žensk moje generacije, ki so se morale odločiti ali za družino, ali za gledališče. Moškim tega ni treba. Z družino ne bi bilo možno tako delati, kot to zahteva ta poklic. Tukaj moraš delati s polno paro. Tisti možje, ki danes ostanejo doma, pa so večinoma iz mlajših generacij. Tudi v naši manjšini že dolgo opažam, da je presenetljivo malo žensk v vodstvu osrednjih organizacij narodne skupnosti. So malo anahronistične. Ne vem, ali si ženske ne upajo, ali jih moški ne pustijo. Bila bi za to, da bi v glavnih organizacijah ženske prevzele oblast.

Pišete v slovenskem kot tudi v nemškem jeziku. Ali so občutki pri pisanju odvisni od jezika – in če so, kako se razlikujejo?

Rezka Kanzian: Občutki niso drugačni, vendar kako obdelam neko besedilo, to je odvisno od jezika. V slovenščini je moj jezik bolj arhaičen. Veliko se tudi bavim z mitologijo, z liki kot je to na primer Kurent. Kot otrok mi je stari oče pripovedal mnogo basni. V slovenščini se počutim bolj povezano z zemljo, uporabljam stare, skoraj zastarele besede. V nemščini se mi zdi, da bolj dela glava. Ko sem brala knjigo Maje Haderlap »Angel pozabe«, sem si kratko mislila – morda ima prav, da piše v nemščini. Ampak konec koncev sem ostala pri slovenščini, ker mi je zelo pri srcu.

Kako ocenjujete literarno ustvarjanje na Koroškem?

Rezka Kanzian: Opažam, da obstaja nova generacija mlajših literatov. Niso več tako obremenjeni in iščejo čisto svojo pot. V mojem času smo še veliko demonstrirali in nekako smo »moralni« govoriti slovensko. Sama sem imela problem s tem, da delam nemško gledališče, počutila sem se kot izdajalka. Novi literati lahko prosto pišejo tako slovensko kot tudi nemško. Menim tudi, da nujno rabimo mlade pisatelje in pisateljice, če hočemo, da jezik preživi. Predvsem romanopisce!

Za literatko je jezik velik del vašega življenja. Kako ocenjujete status slovenščine na Koroškem?

Rezka Kanzian: Kaže, da nivo slovenščine pada. To je za obstoj manjšine slabo. Sama opažam, da jezika ne uporabljam pri vsakdanjem delu, temveč le, če pišem ali pa v sklopu »strani in strun«, ki sem jih sama soustanovila. Vprašanje »Kako si lahko ohranimo kakovost jezika?« je družbeno in osebno. Na vsak način potrebuješ infrastrukturo. V Gradcu te nimamo, na Koroškem pa so institucije in obstaja več možnosti. Mnenja pa sem, da se bo moralo šolstvo nasplošno spremeniti, kajti zdaj v Avstriji živi več kultur. Nastajajo nove manjšine – čez sto let bodo tudi Turki mogoče postali celo avtohtona narodna skupnost.

Zakaj se manjšinci, ki so pogosto v vlogi šibkejšega, postavijo proti priseljencem?

Rezka Kanzian: Le, ker si član manjšine, to še dolgo ne pomeni, da nisi rasističen. Manjšinci so deloma še bolj nagnjeni k temu, ker so sami ogroženi. Tudi sama sem se morala s to mislijo šele sprijazniti. Bojijo se enostavno za svoj ljubi kruhek.

Od 2008 naprej ste zen-nuna. Kako vera oziroma tudi askesa vpliva na vašo delovanje?

Rezka Kanzian: Zen budistka sem že 20 let. Toda beseda »nuna« v slovenščini nekako čudno zveni. (*se smeji*) Zen je praksa, se pravi vadba meditacije. Sedeti brez smisla in prizadevanj, to je esenca. To bi bila dobra protiutež v tem hitrem, digitalnem svetu. Ljudje so zelo neumirjeni. Meni je ta praksa pomagala. Govorim o praksi, kajti v budizmu ne veruješ v Budo kot boga. On je odnos in odnos je praksa. Praksa, da se umiriš, pustiš mislim prosto pot. V življenju vedno le ocenjujemo, s tem je treba saj za trenutek nehati. Smo ujetniki naših misli. Človeške kategorije za nekaj minut pustiš pri miru in le si.

- **Ob 75- letnici ZSŽ : Dan žena v Celovcu.**- Celovec. Predsednica Milka Kokot se je spomnila vseh, ki niso klonile in še danes vztrajajo v prizadevanjih za enakopravnost, slavnostna govornica pa je bila ministrica Republike Slovenije za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti Anja Kopač Mrak.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 6**
- **Sturm izvoljen v predsedstvo : Društvo za mednarodne odnose – SDMO.**- Ljubljana. Predsednika Zveze slovenskih organizacij na Koroškem Marjana Sturma so na letnem zboru članov Slovenskega društva za mednarodne odnose izvolili za člana predsedstva.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 7**
- **Dunajčani so spominsko obeležili dan žena : Slovenski inštitut.**- Dunaj. Tri ženske so bile v žarišču praznovanja dneva žena na Dunaju, kjer sta na povabilo Slovenskega inštituta Sarah in Tanja Rogaunig predstavili lik svoje babice.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 7**
- **Wakounig, Bojan. Za odnose, ki niso čisto diplomatski, zato pa prijateljski : 25 let Društva slovensko - avstrijskega prijateljstva v Ljubljani / Bojan Wakounig.**- Ljubljana. Že četrto stoletje si prizadeva Društvo slovensko - avstrijskega prijateljstva v Ljubljani na neformalni ravni za dobro sosedstvo - s kulturnimi približevanji, izleti in osebnimi stiki.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 8**
- **Wakounig, Franc. Letos v znamenju 110- letnice rojstva Franceta Cigana : Koroška poje / Franc Wakounig.**- Celovec. Liku in delu ter bogati glasbeni dediščini Franceta Cigana je bila namenjena letošnja "Koroška poje", osrednji koncert Krščanske kulturne zveze.

Sodelovali so solist, zbori in skupine iz Koroške, Primorske in Slovenije.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 9**

- **Wakounig, Bojan. Misliti Cankarja in njegove Podobe iz sanj : Cankarjevo leto /** Bojan Wakounig.- Ljubljana. Založba Beletrina bo letos izdala temeljito biografijo Igorja Grdine o Ivanu Cankarju. Za uvod pa sta izšli knjigi Misliti Cankarja z razpravami Janka Kosa o pisatelju ter ponatis Cankarjevih Podob iz sanj.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 14**
- **Wakounig, Franc. Vrhunska umetniška bera vztrajnega delovanja : koncert absolventov ob 40. letnici Slovenske glasbene šole /** Franc Wakounig.- Borovlje. Niz koncertov za 40- letnico Slovenske glasbene šole se je začel v petek, 9. marca 2018 v Borovljah s koncertom absolventov.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 15**
- **9. Koroški pokal se je nadaljeval na Osojščici : alpsko smučanje.-** Osojščica. Na progi "Neugarten Speed" na Osojščici se je v soboto, 10.3.2018 nadaljeval 9. Koroški pokal v alpskem smučanju. Tekme se je udeležilo skoraj 100 smučarjev in smučark iz osmih športnih klubov iz južne Koroške in sosednje Slovenije.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 17**
- **Trampusch, Sebastjan. Dobljani šampioni Srednje Evrope naslednji cilj: avstrijski prvak : odbojka /** Sebastjan Trampusch.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 11 (16. mar. 2018), str. 19**

V finalu srednjeevropske lige MEVZA so Dobljani premagali Calcit Kamnik s 3:1 v nizih in s tem slavili največji uspeh v zgodovini pliberškega odbojarskega kluba.

Pred trinajstimi leti, v letu 2005 je bila ustanovljena srednjeevropska liga MEVZA. Od takrat naprej so samo tri ekipe osvojile naslov prvaka lige – dunajski hotVolleys, Hypo Tirol in ACH Ljubljana (prej ACH Bled).

V soboto, 10. marca 2018, se je šampionom MEVZE pridružila še četrta ekipa: SK Posojilnica Aich/ Dob. Za Dobljane je to največji uspeh v zgodovini športnega društva, kot poudarja športni direktor ekipe Martin Micheu: »Biti prvak Srednje Evrope je poseben uspeh za naše društvo in za celo Koroško. Nikoli si nismo predstavljali, da bomo kdaj najboljša ekipa Srednje Evrope.«

Poraz favorita v polfinalu

Pred dvodnevni final-four minuli vikend v Pliberku je Ljubljana veljala za favorita za zmago, saj so Ljubljančani postali zadnji dve leti šampion MEVZE in v osnovnem delu letošnje sezone izgubili samo eno tekmo. Presenetljivo je Ljubljana v polfinalu podlegla Kamniku z 1:3 (22:25, 23:25, 25:15, 20:25) v nizih.

Tudi Dobljani so že v polfinalu proti Mladost Zagreb pokazali, da je njihov cilj finale in da jih je trener Matjaž Hafner dobro pripravil za uresničitev tega cilja. Ekipa je igrala izvrstno, pokazala gotovo najboljšo igro sezone in dobila tekmo proti Zagrebu s 3:1 (25:16, 25:18, 23:25, 25:16) v nizih.

»Proti Zagrebu smo igrali grandiozno polfinalno tekmo. Videlo pa se je, da so tudi oni bili popolnoma fokusirani na finale,« pravi Micheu.

Finalna tekma dolgo odprta

Finalna tekma Dobljanov proti Kamniku je ostala dolgo odprta. Pri obeh tehničnih odmorih prvega niza je vodil Kamnik. Dobljani so izenačili na 18:18 in le še dobili prvi niz s 25:22. V drugem nizu je bil potek podoben, a tokrat je bil Kamnik srečnejši in dobil niz s 25:19. V tretjem in četrtem nizu so se Dobljani vedno bolj uveljavljali, vodili pri vseh tehničnih odmorih in dobili tekmo s 3:1 v nizih (25:22, 19:25, 25:20, 25:17). »V finalu so odločali živci. Na koncu smo mi imeli dva ali tri boljše igralce, ki so odločili finale za nas.«

Sezonski cilj: avstrijski prvak

Dolgo Dobljani niso mogli praznovati, saj je že v sredo čakala zadnja tekma v osnovnem delu avstrijskega prvenstva, ki so jo proti Weizu dobili s 3:0 v nizih.

Prva tekma polfinalne serije na tri zmage proti Gradcu bo že v soboto, 17. marca, ob 19. uri v Pliberku. Težje bo za Dobljane verjetno postalo šele v finalu, kjer bo zelo verjetno Waldviertel nasprotnik.

»Proti Waldviertelu smo letos že dvakrat izgubili in ne bo enostavno. Prej nas pa zdaj čaka polfinalna serija proti Gradcu. Če bomo znali pokazati to kar smo pokazali v MEVZA finalu, pa imamo gotovo dobre možnosti da dosežemo sezonski cilj, postati avstrijski prvak«

Primorski dnevnik, Trst

- Vesna Pahor. Usoda primorskih padalcev: Trst – Dokumentarec Samo idealisti. Primorski dnevnik, 16.3.2018, št. 63, str. 10
- Sandor Tence. V Trentu, kjer so se rodile rdeče brigade: ugrabitev Alda Mora – spomin nekdanjega študenta sociologije. Primorski dnevnik, 17.3.2018, št. 64, str. 3
- Poseg za prevajalce: občina Trst – Valentina Repini in Igor Svab. Od odbornika Lobianca zahtevata, naj poskrbi za prevajalce slovenskega jezika. Primorski dnevnik, 18.3.2018, št. 65, str. 3
- Sandor Tence. Ukmar opozoril Bisagna: hočejo te ubiti: odporništvo – najnovejša knjiga italijanskega novinarja Gianpaola Pansa. Znani novinar opisal dogajanje med partizani v Liguriji ob koncu in po koncu druge svetovne vojne. Eno poglavje posvetil tudi proseškemu partizanu. Primorski dnevnik, 18.3.2018, št. 65, str. 10
- Na listi bivšega videmskega župana Honslla štirje Slovenci: deželne volitve – gibanje Open-sinistra FVG. Primorski dnevnik, 18.3.2018, št. 65, str. 11
- Pregled stanja in potreb manjšin ter poziv k podpisu pobudi za EU: na Tridentinskem dvodnevni seminar o zaščiti manjšin. Primorski dnevnik, 18.3.2018, št. 65, str. 12
- Janežičeva o izvajanju zaščite slovenske manjšine. Primorski dnevnik, 18.3.2018, št. 65, str. 12
- Tremul o italijanski narodnosti v Sloveniji in na Hrvaškem. Primorski dnevnik, 18.3.2018, št. 65, str. 12
- Judje na Goriškem od leta 1867 do danes: Gorica – v četrtek predstavitev knjige. Primorski dnevnik, 18.3.2018, št. 65, str. 17
- Ivan Lukan. Kmečka zveza si prizadeva za družbeni in gospodarski razvoj Slovencev na Videmskem: Ukve – pokrajinski občni zbor stanovske organizacije. Primorski dnevnik, 20.3.2018, št. 66, str. 4
- Čitalnico bodo poimenovali po duhovniku Vojku Makucu. Sovodnje- občinska knjižnica. Primorski dnevnik, 20.3.2018, št. 66, str. 12
- Sandor tence. Zelo hvaležni Tamari Blažina, zadovoljni za Tatjano Rojc: Ljubljana – stališče slovenske vlade. Primorski dnevnik, 21.3.2018, št. 67, str. 3
- Zamejcem je odleglo: Slovenija – DZ sprejel predlog zakona o nevladnih organizacijah. Zveza vojnih invalidov iz Trsta in koroški partizani bodo še naprej lahko prejeli pomoč iz matice. Primorski dnevnik, 21.3.2018, št. 67, str. 3
- Resnico za Ilario in Mirana: Trst – protest pred sedežem novinarske zbornice in sindikata. Morilci tudi po 24 letih neznani. Novinarji zahtevajo nadaljevanje sodnega postopka. Primorski dnevnik, 21.3.2018, št. 67, str. 5
- Oto Luthar. Preveč laži o Vili Rafut. (Pisma uredništvu). Primorski dnevnik, 21.3.2018, št. 67, str. 18

- Aljoša Gašperlin. Financiranja za kmete se ne smejo zmanjšati: Opčine – minister za kmetijstvo Republike Slovenije Židan gost Kmečke zveze. Primorski dnevnik, 22.3.2018, št. 68, str. 4
- Odločno in občuteno proti mafiji: Milje – Združenje Libera. Dan spomina na nedolžne žrtve mafiskega nasilja. Primorski dnevnik, 22.3.2018, št. 68, str. 5

Primorske novice, Koper

- Marica Uršič Zupan. Pomembne korak k čezmejni zaščiti terana: Sesljan – na Teranumu podpisali pravilnik o pridelavi terana, ki bo omogočil razširitev zaščite terana tudi na Kras v Italiji. Primorske novice, 19.3.2018, št. 64, str. 9
- Petra Mezinec. Dolga desetletja zamolčani patrioti: Trst – dokumentarni film Samo idealisti opisuje zgodbo 27 slovenskih fantov – padalcev. Primorske novice, 20.3.2018, št. 65, str. 32

Delo, Ljubljana

- **Cerarjevo pismo. Borut Šuklje, svetovalec za območje Jugovzhodne Evrope in Zahodnega Balkana. Delo, 16.03.2018, str. 5**

S predsednikom vlade sva se v torek dopoldne pogovarjala v njegovem kabinetu v šestem nadstropju vladne zgradbe. Miro Cerar je bil primerno nerazpoložen, zaradi ponovne prekinitve pogajanj s sindikati se je pripravljaj na sejo svojega kabineta in še posebej na točko dnevnega reda s povsem vsakdanjim, skorajda dolgočasnim naslovom – pismo evropski komisiji.

Zaupni dokument je vlada, pred tednom dni, že obravnavala, dobila zanj potrebno politično in parlamentarno soglasje, včeraj so ga imeli ministri na svojih mizah drugič. Seveda nas že samo dejstvo, da bo pismo poslano z naslova slovenske vlade, povsem prepriča, da njegova vsebina ne more slediti najvznemirljivejšim pismom evropske literature, kakršno je, denimo, v Kierkegaardovem Dnevniku zapeljivca Johannesovo pismo Kordeliji, v katerem piše o duši, ki vre, kakor razburkano morje v viharju strasti.

Dolgotrajna, zelo natančna in pred vsiljivimi očmi ter ušesi skrbno varovana priprava pisma o pravnih postopkih proti Republiki Hrvaški za implementacijo arbitražne sodbe dokazuje, da ne gre za morebitno običajno korespondenco. Že napoved pisma, ki bo danes – seveda ne glede na Cerarjevo napoved odstopa – poslano predsedniku evropske komisije, je pokazala na vse nelagodje naslovnika in željo, naj si pošiljatelj morebiti le premisli. Pismo moramo poslati, mi je v torek govoril Cerar, saj lahko spor o priznanju arbitražne razsodbe o meji med Slovenijo in Hrvaško dobimo samo po pravni poti, druge poti enostavno nimamo.

Predsednik evropske komisije Jean-Claude Juncker se pisma slovenske vlade ne veseli.

Najprej zato, ker ve, da se bo do njegove vsebine najverjetneje moral opredeliti. Nato zato, ker verjetno tudi sam pripravlja potreben odziv na hrvaško zavračanje evropskega pravnega reda in razsodbe arbitražnega sodišča. In na koncu tudi zato, ker ve, da je pismo slovenske vlade, ki je načeloma zgolj uvod v mogočo tožbo, v resnici tudi že začetek tožbenega postopka pred mednarodnim sodiščem v Luksemburgu.

Pomembno je, kako se bo evropska komisija opredelila do pisma. Ali bo presodila, da gre za politično preobčutljivo vprašanje, in se obnašala, kot da ga ni, ali pa bo sprejela odločitev in nanj odgovorila. Pri tem bo imel pomembno vlogo že skorajda pozabljeni dokument, ki ga je po Junckerjevem naročilu, pred slabim letom, pripravila pravna služba evropske komisije. Ključna teza tega pomembnega pravnega mnenja je, da je arbitražna, sodba o določitvi meje med Slovenijo in Hrvaško, rezultat veljavnega mednarodnega sporazuma in da je navedena

tudi v hrvaški pristopni pogodbi za članstvo v Evropski uniji. Prav zaradi tega, so napisali, je Evropska unija pravno udeležena v postopku, saj ima primer neposredne pravne učinke na evropsko pravo.

Predvidevam, in dostopni javni dokumenti mi pritrjujejo, da Hrvaška že pripravlja odgovor na pismo, ki je bilo danes poslano iz Cerarjevih vladnih pisarn. Najverjetneje se bo uradni Zagreb skliceval na tri teze.

Prva je, da so bili v sporazum o arbitraži prisiljeni, da je sporazum, ki ga je podpisala takratna predsednica hrvaške vlade Jadranka Kosor, rezultat slovenskega političnega izsiljevanja nemočne države, ki je želela postati članica Evropske unije. Da tudi zato arbitražna razsodba za Hrvaško ni obvezujoča, kar naj bi pomenilo, da mejni problem med državama formalno ni rešen. In ga je treba, kot pravi predsednik vlade Andrej Plenković, citiram, dedramatizirati, saj ne gre za veliko stvar, ki bi jo bilo treba obravnavati zunaj odnosa Zagreb-Ljubljana.

Druga teza je zavračanje pristojnosti evropske komisije, saj da njene odločitve nimajo nikakršnega pravnega učinka in njeni nasveti ali priporočila niso obvezujoči.

Tretji del zagrebškega odgovora verjetno ne bo javen, bo pa ponovil staro tezo o tem, da je Hrvaška pripravljena deliti svoj dominantni položaj na Jadranskem morju zgolj in samo z Republiko Italijo ter da ima pravico razglasiti izključno gospodarsko cono na morju in tako razširiti svojo jurisdikcijo. Temu bo sledil prav tako star predlog o skupnem hrvaško-slovenskem upravljanju Piranskega zaliva, po vzoru nemško-holandskega dogovora o zalivu Dollart v Wadenskem morju.

Za odgovor Sloveniji ima evropska komisija na voljo tri mesece. V Bruslju bo to najprej čas, ki ga bodo hrvaški diplomati in njihovi javno manj znani vladni kolegi posvetili prepričevanju, da arbitražni sporazum nikoli ni bil del hrvaškega pristopnega sporazuma za članstvo v Evropski uniji ter da je bila Slovenija politično agresivna in zlonamerna.

Dejstva so seveda drugačna.

Hrvaška v arbitražni sporazum ni bila prisiljena. Šestega januarja 2006 je takratni predsednik vlade Ivo Sanader na enem izmed sestankov svoje stranke v Splitu naslovil na Slovenijo sporočilo, naj bo vsem v Ljubljani jasno, da je sporazum Drnovšek-Račan za Hrvaško mrtev, in da zato poziva k novemu začetku pogajanj in mednarodni arbitraži o meji med državama. Sočasno je Hrvaška evropski komisiji sistematično pošiljala ponarejene zemljevide o poteku meje s Slovenijo, pričakujoč, da arbitraže še vrsto let ne bo.

Sanader je takrat sprejel predlog Janeza Janše o členu sporazuma, ki bo uvedel načelo pravičnosti. Privolil je tudi zaradi namiga Svetega sedeža, ki je latinski *justum et aequum* prevedel v *just and fair solution* in upravičeval zahtevo, da morajo arbitri poleg pravnih rešitev iskati tudi pravične.

In povsem na koncu. Slovenija je ustregla ključni prošnji Hrvaške, da ta lahko nadaljuje in konča evropska pogajanja še pred implementacijo arbitražne razsodbe.

Vladno pismo bo prihodnji teden začelo svojo naporno bruseljsko pot. Morali bomo biti vztrajni in potrpežljivi, mi je v torek rekel Miro Cerar.

• **Kulturna dediščina z obeh strani meje na splet. Jože Pojbič. Delo, 16.03.2018, str.11 E-documenta Pannonica. Nastaja baza podatkov o dediščini 60 prekmurskih in 60 krajev madžarske Železne županije**

Murska Sobota – Vsi, ki jih zanimajo verodostojni podatki o kulturni dediščini in pomembnih ljudeh iz krajev v Prekmurju in v madžarski Železni županiji, bodo prihodnje leto lahko do njih brezplačno dostopali prek spletnega portala E-documenta Pannonica.

V istoimenskem čezmejnem projektu bodo namreč za šestdeset slovenskih in madžarskih krajev pripravili skupno čezmejno bazo podatkov. Vodilni partner dobrih 400.000 evrov vrednega projekta je Pomurski muzej v Murski Soboti, sodelujejo pa še Pokrajinski arhiv Maribor, Zavod za turizem in kulturo Beltinci, mestni muzej Savaria in Arhiv Železne županije

v madžarskem Szombathelyju. Ustvariti nameravajo interdisciplinarno bazo podatkov, namenjeno muzealski in zgodovinarski stroki, in spletni portal z interaktivno karto krajev in dostopom do podatkov, fotografij in videoposnetkov za splošno javno rabo.

Bolj verodostojni podatki

»Poleg tega, da bomo množico podatkov o dediščini krajev stroki in javnosti ponudili na enem mestu, bi s projektom radi dosegli tudi večjo verodostojnost podatkov, ki se pojavljajo v javnosti. Zdaj se namreč pogosto dogaja, da lokalne skupnosti, društva ali kdo drug v turistične in promocijske namene nekatera zgodovinska dejstva in podatke uporabljajo napačno, dogaja pa se tudi, da med dejstva mešajo legende in tolmačenja, ki z dejstvi nimajo veliko skupnega. Ko bo zaživel naš portal, bo veliko lažje preverjati takšna navajanja, ki včasih postanejo tudi zavajanja. Tako se na primer pogosto navaja, da je imel grad pri Gradu na Goričkem 365 sob, pa to ni preverjeno dejstvo, ali pa, da je Vilmoš Tkalec maja 1919 kratkotrajno Mursko republiko oklical na podlagi narodne samoodločbe, kar prav tako ni res, saj ni bilo nikakršnega širšega odločanja ali glasovanja ljudi o tem,« pravi direktorica Pomurskega muzeja Metka Fujs.

V manjši ločljivosti zastoj, sicer plačljivo

Za pripravo zloženek o krajih in ljudeh, ki jih bo pokrivala nastajajoča baza podatkov, za seminarske naloge, spletne strani, za pripravo turističnih vodenj in druge nekomercialne in neprofitne izdelke bodo na portalu na voljo brezplačni posnetki in kopije dokumentov v manjših ločljivostih, v slovenščini in madžarščini bodo na voljo tudi povzetki posameznih vsebin, za resnejše projekte ali za komercialno rabo gradiva iz baze podatkov pa bodo uporabniki morali nekaj tudi plačati, pravi Fujsova. »V Beltincih bo nastala informacijska točka, kjer bo mogoče del podatkov dobiti tudi v fizični obliki, obenem pa bo tamkajšnji zavod za turizem in kulturo na podlagi podatkov s spletnega portala oblikoval nekaj vzorčnih turističnih paketov.«

- **Po Milčku Komelju Aleš Gabrič. Valentina Plahuta Simčič. Delo, 16.03.2018, str. 19 Slovenska matica. Naša najstarejša kulturna ustanova ima novo vodstvo in upa na boljše čase**

Sredin redni volilni zbor članov Slovenske matice (SM) je prinesel nekaj sprememb v vodstvu te naše najstarejše kulturne ustanove. Najbolj opazno je, da je po desetih letih Milčka Komelja na mestu predsednika zamenjal Aleš Gabrič.

Člani tega združenja so se zbrali prvič po decembrskem sprejetju zakona o Slovenski matici, za katerega pričakujejo, da bo prinesel odrešitev po zelo težkem obdobju, ko financiranje Slovenske matice ni bilo zakonsko urejeno in je bil zato njen obstoj ogrožen. Zbora se je udeležilo dovolj članov, da je bila ugotovljena sklepčnost. Po poročilih o delu v preteklem letu in razrešnici staremu vodstvu je volilni del zbora poleg že omenjene spremembe na funkciji predsednika prinesel tudi novega podpredsednika SM Andreja Kranjca, medtem ko je bil Janez Stergar na mesto drugega podpredsednika izvoljen znova. Poleg tega so ponovno ali na novo izvolili več članov upravnega odbora SM in več novih rednih matičinih članov. Zaradi zaslug za sprejetje zakona o SM so pisatelja in ministra Antona Peršaka imenovali za častnega člana tega združenja, Katjo Kleindienst in Janeza Stergarja pa za zaslužna člana. Na konstitutivni seji novega upravnega odbora so podaljšali mandat dosedanjim vodjem delovnih odsekov, ki bodo pripravili predloge prenovljenih delovnih teles matice.

Iz javnih sredstev za leto 2018 še nič ...

Predsednik gospodarskega odseka Slovenske matice Janez Stergar je v svoje poročilo med drugim zapisal: »Za tekoče poslovno leto smo upravnemu odboru in nato ministrstvu za kulturo kot skrbniku izvajanja javne službe po zakonu o SM v odobritev predložili uravnotežen finančni načrt z 264.000–269.000 evri prihodkov in odhodkov, kar bi predstavljalo okoli 14-odstotno povečanje. Ta povzetek poročila naj vseeno konkretiziram še

z današnjim podatkom iz našega računovodstva: v ročni blagajni imamo 535 evrov, na transakcijskem računu pa zavidljivih 19.850 evrov (nedotakljivih 17.345 evrov je donatorskih sredstev za monografijo akademika Andreja Jemca in namenski interni sklad za ponatise ...). Neto plače za februar so bile izplačane včeraj – z osemdnevno zamudo, za prispevke bomo najbrž zbrali do petka. Kajti: iz javnih sredstev v poltretjem mesecu leta 2018 še nismo prejeli niti evra. Ti so še na poti ...»

Učinkovitejši sistem upravljanja

Na sredinem zboru so sprejeli tudi prenovljeni, z zakonom usklajeni statut, ki združenju vrača zgodovinsko ime Slovenska matica ter določa manj zapleten in, tako upajo, učinkovitejši sistem upravljanja. Med drugim prinaša ločitev vodstvenih in izvrševalskih zadolžitev, jasno opredeljenost mandatov, ukinja predsedstvo in zmanjšuje število članov upravnega odbora, pojasnjuje v. d. tajnika SM Katja Kleindienst.

Novi predsednik Slovenske matice Aleš Gabrič, rojen leta 1963, je bil že član upravnega odbora in gospodarskega odseka te ustanove. Na Inštitutu za novejšo zgodovino proučuje novejšo slovensko kulturno in politično zgodovino, je tudi predavatelj kulturne zgodovine na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani. Napisal je več znanstvenih monografij, je soavtor več zgodovinskih učbenikov, med njegovimi prispevki pa je tudi obsežnejša razprava o Slovenski matici v 20. stoletju, ki je bila objavljena v zborniku ob 150-letnici njene ustanovitve.

Razpis je zares odprt

Aleš Gabrič je za Delo povedal, da bo Slovenska matica pod njegovim predsedovanjem poskušala čim prej izkoristiti prednosti, ki jih prinaša pred kratkim sprejeti zakon o Slovenski matici. S tem bodo sklenili krog sprememb, ki so se deloma že zgodile, končale pa se bodo z zaposlitvijo novega tajnika/urednika Slovenske matice. To mesto je bilo dve leti, vse od upokojitve Draga Jančarja, nezasedeno, delo pa so volontersko opravljali trije vedeji. Založniškega dela v osnovi ne bodo spreminjali, je dejal Gabrič, poskušali pa bodo doseči rednost izhajanja knjig, uravnotežiti količino izdanega leposlovja ter naravoslovno-tehničnih in humanističnih del (predvsem bodo poskušali izdati več leposlovja) ter organizirati več simpozijev, pri čemer jim bo za zgled njihov naravoslovno-tehnični odsek. Obnovili bodo tudi izhajanje informativnega biltena Glasnik Slovenske matice ter si prizadevali za ureditev administrativnih zadev, kot je plačevanje članarine.

Glede razpisa za delovno mesto tajnika urednika, ki je odprt do 30. marca, je Gabrič dejal, da je zares odprt in da ni nihče vnaprej izbran. Pričakujejo veliko prijav, kar utegne postopek izbire nekoliko zavleči. Razpisna dokumentacija je objavljena na prenovljenih spletnih straneh Slovenske matice.

- **Fidesz se spopada z vedno novimi aferami. Peter Rak, poročevalec. Delo, 16.03.2018, str. 28**

Madžarske volitve. Viktor Orbán stopnjuje domoljubno in protimigrantsko retoriko Budimpešta – »Vstanite, Madžari, država kliče.« Slavni poziv pesnika Sándorja Petőfija 15. marca 1848, s katerim se je začela madžarska vstaja proti habsburškemu centralizmu, je odmevala tudi na včerajšnji 15. marec; seveda je bila konotacija povsem drugačna.

Volitve 8. aprila so pred vrati in vse stranke stopnjujejo svojo kampanjo, nacionalni praznik pa je za to kot nalašč. Pravzaprav potekajo aktivnosti na le dveh ravneh – vladajoča stranka Fidesz Viktorja Orbána si želi absolutno večino, cilj vseh drugih političnih akterjev pa je to preprečiti. Zadnje ankete kažejo, da ima Fidesz 31 odstotkov podpore, sledi mu stranka Jobbik z 18 odstotki, le osem odstotkov ima zaveznitvo madžarskih socialistov (MSZP) s stranko Dialog (PM), po pet odstotkov pa Demokratska koalicija (DK) in liberalno-zelena stranka LMP.

Na skoraj dvetretjinsko večino, ki jo ima Fidesz v sedanjem sklicu parlamenta, Orbán ne more več upati, zato pa si toliko bolj prizadeva za vsaj absolutno večino, saj bi mu zgolj status relativnega zmagovalca zelo otežil sestavo nove vlade. To bo zapletena naloga, v zadnjih tednih se podpora Fideszu zmanjšuje, predvsem zaradi najrazličnejših afer.

Še preden se je poglelo razburjenje zaradi lovskih ekspedicij ministra brez listnice Semjéna Zsolta, predsednika krščanskodemokratske ljudske stranke (KDNP), ki je v zadnjih šestih letih redno potoval na Švedsko, najemal helikopter in ustrelil za zdaj neugotovljeno število jelenov in losov (samo ena takšna odprava ga je menda stala dvajset tisoč evrov, možak pa ima na svojem računu le sedemnajst tisočakov prihrankov), je pred dvema dnevuoma že prišla na dan nova, finančno še veliko bolj obsežna afera.

Nepojasnjene milijarde

Član Fidesza in nekdanji vodja strankarske poslanske skupine Lajos Kósa je pred petimi leti postal skrbnik računa, na katerem se je nepojasnjeno znašlo kar 4,3 milijarde evrov. Kósa do zdaj zadeve z astronomskim zneskom ni ustrezno pojasnil, je pa potrdil, da je notarska pogodba, ki so jo v sredo objavili nekateri mediji, avtentična. Teorij o izvoru denarja je veliko, od poneverbe sredstev do pranja denarja, vsekakor pa je lahko brez povsem jasnih in transparentnih pojasnil zadeva za Orbána zelo neprijetna.

Zato je bil Orbánov včerajšnji govor še toliko pomembnejši. Premier si je očitno zagotovil nemoten nastop pred parlamentom, saj je nekaj deset tisoč ljudi vihtelo le madžarske zastave in transparente z napisom Fidesz. Tudi tokratni shod, sicer imenovan Pohod miru, je spet potekal v ustaljeni maniri brezplačnih avtobusov, ki so njegove podpornike v prestolnico pripeljali iz vse Madžarske, tokrat pa se jim je pridružilo še nekaj tisoč Poljakov.

Orbán je bil tokrat v svojem govoru še za spoznanje ostrejši. Dejal je, da bo madžarski način življenja izgubljen, če bi na volitvah zmagali njegovi nasprotniki, sam pa naj bi bil branilec množic pred »globalistično elito«. Po njegovem mnenju je Zahodna Evropa tako rekoč že izgubila boj z migranti in se podredila tuji okupaciji, medtem ko se Madžarska ne namerava predati. »Afrika nam poskuša razbiti vrata, Bruselj pa nas ne brani,« je rekel Orbán, ki je napovedal, da je današnja mlada generacija Zahodnih Evropejcev zadnja, ki še ne bo manjšina v lastni državi.

Vsaka stranka zase

Opozicija je včerajšnjo osrednjo slovesnost v celoti prepustila Orbánu in njegovim privržencem, tako da napetosti ali incidentov ni bilo. Stranke so na različnih koncih mesta pripravile svoje demonstracije, kjer je bila udeležba prav tako zelo velika, nastopile pa so vsaka zase, čeprav so v igri različna povezovanja, celo takšna, ki so bila nedolgo tega še povsem neverjetna. Denimo koalicija med levimi strankami in stranko Jobbik, ki je še pred kratkim veljala za skrajno desno, vendar se je Jobbik v zadnjih dveh letih temeljito reformiral. Povsem so se odpovedali antisemitskim izjavam, prav tako ni več antiromske propagande. Celo pri protimigrantski retoriki je predsednik stranke Gábor Vona omilil svoja stališča, saj je pred kratkim dejal, da je za Madžarsko veliko bolj škodljiva migracija njenih državljanov na tuje kakor prihod tujcev.

Očitno je pripravljenost za sodelovanje tudi na drugi strani. »Sovražnik mojega sovražnika še ni nujno moj prijatelj. Sodelovanje je odvisno predvsem od pripravljenosti Jobbika, da sprejeme nekatera politična pravila, ki so pogoj za delovanje demokratične države,« je pred kratkim dejal Gergely Karácsony, kandidat za predsednika vlade madžarskih socialistov.

No, pred volitvami zagotovo ne bo formalnih povezovanj, saj bi to lahko negativno vplivalo na volivce tako levih strank kot Jobbika, po volitvah pa je – če Fidesz ne bo dobil absolutne večine – očitno vse mogoče.

- **V arbitražni bitki se odpira nova fronta. Peter Žerjavič, dopisnik. Delo, 17.03.2018**

Bruselj–Ljubljana–Zagreb. Tudi po sprožitvi postopka pred Sodiščem EU ni verjetno, da se bo evropska komisija bolj angažirala

Bruselj – Z izročitvijo pisma evropski komisiji je Slovenija začela postopek po 259. členu pogodbe o delovanju Evropske unije, ki bo – če v trimesečnem roku ne bo preobrata – privedel do slovenske tožbe proti Hrvaški pred sodiščem EU.

Vsebina pisma in gradiva, ki so mu priloženi (med njimi so zemljevidi in podatki o hrvaških kršitvah), ostajajo zaupni. Slovenija očita Hrvaški, da krši pravo EU na več področjih in da ne spoštuje načela vladavine prava, ker zavrača izvajanje arbitražne rzsodbe. V postopku, ki naj bi ga vodila evropska komisija, se bosta obe strani pisno in ustno lahko izrekli s svojimi argumenti. Bruselj se bo šele nato odločil, kaj bo naredil. »Smo v postopku. Strani se bosta pisno in ustno izrekli. Počakajmo,« je povedal glasnik evropske komisije Alexander Winterstein.

Pričakovanja Slovenije o vlogi evropske komisije so majhna

Poudarjajo, da so, kot že v preteklosti v pravnih sporih med članicami, pripravljene posredovati. Navajajo lanski primer Almaraz med Portugalsko in Španijo glede skladiščenja radioaktivnih odpadkov. Nezadovoljna Portugalska je ukrepala skladno z 259. členom, a so ob posredovanju evropske komisije sklenili kompromisni sveženj in se odpovedali postopku. Na slovenski strani zavračajo primerjave arbitraže s primerom Almaraz. Hrvaška bi morala izvrševati mednarodnopravno zavezujočo rzsodbo, česar v špansko-portugalskem primeru ni bilo. Pričakovanja Slovenije o prihodnji vlogi evropske komisije so razmeroma majhna. Po do zdaj videnem bi bilo njeno večje angažiranje kot pozitivno presenečenje. Bruselj je že večkrat deklarativno v izjavah, denimo predsednika Jean-Clauda Junckerja, ponujal posredovanje in mediacijo, a naredil ni nič konkretnega. Tudi misija prvega podpredsednika Fransa Timmermansa, ki ga je Juncker imenoval za posrednika, je propadla, preden se je res začela. Sproženi postopek sicer omogoča evropski komisiji, da po predstavitvi argumentov poda obrazloženo mnenje.

Komisija lahko sama uvede postopek proti Hrvaški

Ocene tega, ali bo evropska komisija obrazloženo mnenje sploh podala, so različne. Po enem od scenarijev se s svojo držo raje ne bo izpostavljala, ker bi bila preveč ranljiva na pravnem področju.

Komisija ima pristojnost, da kot varuhinja pogodb sama sproži sodni postopek proti državi članici, ki ne izpolnjuje svojih obveznosti po pravu EU. Tega v primeru Hrvaške ni naredila. Za Slovenijo bi bilo popolnoma sprejemljivo, če bi evropska komisija v prihodnjih treh mesecih z nedvoumnim stališčem do hrvaškega kršenja prava EU sama uvedla postopek proti Hrvaški. Tak scenarij je glede na njeno dosedanje ravnanje in izjave njenih vodilnih predstavnikov bliže znanstveni fantastiki kot realnosti. Tak postopek bi že lahko sprožila. Če se Bruselj ne bi izrekel s svojim mnenjem, lahko Slovenija po izteku roka sama vloži tožbo. To naj bi v vsakem primeru storila. Evropska komisija se s svojim mnenjem lahko vključi še med postopkom pred sodiščem. Takšne tožbe države proti državi so v praksi sodišča EU velika izjema. Sedanji primer je postopek Avstrije proti Nemčiji o diskriminaciji tujih voznikov pri načrtovanih cestninah.

Sprožitev postopka po 259. členu lizbonske pogodbe

Tudi ponovno bruseljsko ponujanje mediacije v slovenskih krogih ne velja za verodostojno. Kljub temu bi podprli, če bi se evropska komisija vendarle začela vesti kot varuhinja pogodb in se ne bi več izogibali uresničevanju svojih nalog. Sprožitev 259. člena da je »začetek procesa«, v katerem ima bolj jasno opredeljeno vlogo. Ena od nejasnosti je, kako aktivna mora biti evropska komisija v samem trimesečnem postopku. Slovenska stran položaj razume, kot da je Hrvaška v sporu z EU in mora odgovarjati evropski komisiji.

V evropski komisiji uradno pravijo, da bodo pismo najprej proučili. Opozarjajo, da gre za pravni spor med državama članicama po 259. členu pogodbe o delovanju EU. Na vprašanje, zakaj se nikoli do zdaj niso jasno izrekli, da bi morali spoštovati in izvršiti arbitražo, niso jasno odgovorili.

Ponavljali so, da so vedno pripravljeni zagotavljati pomoč stranema. Tudi s kritikami, da so pravno zadevo začeli obravnavati kot politični primer, se niso strinjali. Predsednik Juncker da je do zdaj imel »jasna, konsistentna in dobro znana stališča«.

Evropska komisija je pošiljala mešana politična sporočila, saj je tako pozivala k uveljavitvi razsodbe kot tudi omenjala, da je vprašanje dvostransko in da ga morata strani rešiti sami. Najbolj jasno se je izrekla pravna služba evropske komisije že julija, ko je arbitražno razsodbo obravnaval komisarski kolegij. Poudarjeno je bilo, da je obveznost Unije in držav članic uresničevanje mednarodnega javnega prava, kar bi morale pokazati tudi v tej zadevi. Pravna služba je namignila, da utegne biti zaprosena, da bo v sodnem postopku pojasnila vpliv razsodbe na pravo EU.

• **Drugi evropski milijardni paket za Turčijo. Damijan Slabe. Delo, 17.03.2018, str. 5**
Protibegunski sporazum. Prva tranša se izteka, EU se kljub stalnim sporom z Ankaro pripravlja na izplačilo drugih treh milijard evrov
»Najbrž mi ni treba razlagati, kaj bi bilo, če tega sporazuma ne bi bilo.« S temi besedami je evropski komisar za migracije Dimitris Avramopoulos na novinarski konferenci v Bruslju - jasno povedal, kaj je za evropsko komisijo edini in ključni cilj enega izmed najbolj gnilih evropskih sporazumov z Ankaro.

Dogovor, ki ga je kanclerka Angela Merkel pred dvema letoma, na vrhuncu evropske begunske krize, sklenila s turškim predsednikom Recepom Tayyipom Erdoğanom, je za Evropsko unijo, dokler Turčija seveda učinkovito ustavlja prihod nikomur ljubih prišlekov, očitno pomembnejši od vsega drugega. Tudi od spoštovanja človekovih pravic in krute usode beguncev, ki kljub trem izplačanim milijardam evropskega davkoplačevalskega denarja še vedno v zelo bednih razmerah životarijo na grških otokih.

Kako je z njimi v Turčiji, ne preverja nihče. Sporazum deluje, trdijo v evropski komisiji. In ker so prve tri milijarde evrov tako rekoč porabljene, se je po trdi birokratski pameti do konca leta treba dogovoriti o izplačilu naslednjih treh. Turčija uspešno varuje mejo z Grčijo in še vedno jemlje nazaj begunce, ki se jim je kljub poostrenim varnostnim razmeram uspelo prebiti čez Egejsko morje do grških otokov, zato je treba po mnenju komisije izpolniti obveznosti iz marca 2016 sklenjenega dogovora, po katerem naj bi EU za prevzemanje in oskrbo beguncev Turčiji skupno nakazala 6 milijard evrov.

Komu mar človekove pravice

To, da sta Ankara in Bruselj od takrat v neprestanih sporih, da je EU zaradi avtoritarnih potez turškega predsednika Erdoğan, njegovega nedemokratičnega zatiranja politične opozicije, ignoriranja sodišč, zapiranja nasprotnikov, čistk v vojaškem vrhu, oviranja svobode tiska in zapiranja novinarjev (celo evropskih) tako rekoč ustavila proces turškega približevanja Evropski uniji, v Bruslju očitno nikogar ne zanima. Tako kot nikomur ni mar, da je evropsko računsko sodišče minulo sredo, ko je Avramopoulos razlagal uspešnost begunskega sporazuma z Ankaro, objavilo poročilo o številnih nepravilnostih in zlorabah, ki si jih je Ankara privoščila z nekim drugim evropskim denarjem (gre za več kot 9 milijard evrov evropskih spodbud za obdobje od leta 2007 do 2020), namenjenim prav spodbujanju neodvisnosti pravosodja, zagotavljanju svobode tiska in učinkovitega delovanja civilne družbe. A dokler Turčija ustavlja begunce, v EU tudi to očitno nikogar ne moti.

»Odnosi med Turčijo in EU so šli že večkrat skozi različne faze,« je tovrstno bruseljsko mižanje ob vsem, kar se dogaja z Erdoğanovo Turčijo, pojasnil grški evropski komisar za migracije. Politično ozračje je po njegovem mogoče izboljšati »z odpravljanjem napak, ki so

se zgodile v minulih dveh letih«. Najbrž je imel komisar v mislih tudi grobe verbalne napade turškega predsednika na posamezne članice EU, med katerimi je bila pogosto tarča tudi Nemčija, ki je z njim sklenila evropski protibegunski sporazum. A komu to mar. Evropa je očitno pripravljena zamižati na obe očesi in požreti vse, samo da ni beguncev. Teh pa je, vsaj na tako imenovani vzhodnosredozemski poti, zaradi sporazuma s Turčijo za 97 odstotkov manj, kot jih je bilo pred tem.

Upor Francije in Nemčije

Evropa se bo torej še naprej držala sporazuma in bo zato, da ga bojeviti turški predsednik ne bi slučajno odpovedal, do konca leta nakazala Ankari nove tri milijarde evrov. O čemer pa se članice že na veliko prepirajo. EU je namreč prve tri milijarde zagotovila Turčiji tako, da je šla tretjina denarja (ena milijarda) iz skupnega evropskega proračuna, preostali dve milijardi pa so zbrale članice. Druga tranša v višini naslednjih treh milijard naj bi bila po mnenju evropske komisije nakazana po enakem postopku, vendar se nekatere članice, ker begunska kriza ni več tako akutna, temu menda vse bolj upirajo.

Predvsem Francija in Nemčija, ki je v prvem paketu sama nakazala kar pol milijarde evrov, se namreč zavzemata za to, da bi bila tokrat celotna vsota nakazana iz skupnega evropskega proračuna, čemur odločno nasprotujejo v evropski komisiji. Če bo denar res nakazan tako in bo šla celotna vsota iz skupnega proračuna, bodo za ta denar veljala standardna pravila EU in članice o njegovi uporabi ne bodo mogle soodločati, so po pisanju Spiegla zatrdili v evropski komisiji.

Kako se bo spor, v katerem se zrcalijo tudi evropski begunski prepiri z vzhodnimi članicami, končal, še ni jasno. Zelo verjetno pa na naslednjem vrhu EU, ki bo konec prihodnjega tedna, o tem še ne bo padla dokončna odločitev.

- **Državni svetniki o težavah z albanščino. Brane Piano. Delo, 17.03.2018, str. 6**
Integracija priseljencev. Največ težav pri komunikaciji v vrtcih, šolah in zdravstvu Velenje – Opozorilo velenjskega župana Bojana Kontiča, da se v občinah srečujejo s težavami pri sporazumevanju z albansko govorečimi otroki in starši, bodo obravnavali v državnem svetu.

»Na obravnavo bodo vabljeni tudi ministrstvo za notranje zadeve, ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter zaradi stanovanjske problematike še ministrstvo za okolje in prostor,« pravi Kontič.

Konec februarja je opozoril na nujnost sistemskih rešitev za integracijo otrok priseljencev. Zapleti pri sporazumevanju nastajajo zlasti z albansko govorečimi državljani s Kosova in iz Makedonije v vrtcih, šolah in zdravstvu, kjer zaposleni niso usposobljeni, da bi to uredili. Veleposlanik Albanije Pëllumb Qazimi je Kontiča ta teden obvestil, da so se o problematiki v Velenju pogovarjali na veleposlaništvu in Kontičevo zahtevo po celovitih rešitvah na ravni države podpirajo. Podporo sta zagotovila tudi predsednika republike Borut Pahor in državnega zbora Milan Brglez.

V Velenju je 3129 tujih državljanov, po številu tujcev v primerjavi z drugimi mesti pri nas ne izstopa, največ, 28.020, jih je v Ljubljani. Po drugi strani pa sodi ob Kopru in Ljubljani med občine, kjer se delež tujih državljanov najbolj povečuje, z desetodstotno stopnjo. Da bi težavo sistemsko uredili, so v Skupnosti občin Slovenije župane pozvali, naj posredujejo podatke o morebitnih težavah, ki v občinah nastajajo pri sporazumevanju s tujci.

- **Korupcija je neuradno že institucionalizirana. Peter Rak, poročevalec. Delo, 19.03.2018, str. 4**

Viktor Orbán pred novo zmago. Skoraj vsa politična, ekonomska in medijska moč je že v rokah stranke Fidesz

Budimpešta – Felcsút, trideset kilometrov od prestolnice. Tipična madžarska vas sredi puste, do katere vodi precej sesuta cesta, nič drugačna ni niti večina hiš in preostale

infrastrukture. Z izjemo ekskluzivnega nogometnega stadiona Pancho Arena, ki ima kar 3800 sedežev, kar je dvakrat več, kot kraj premore prebivalcev. To je manifestacija vladarskega sloga Viktorja Orbána par excellence.

Župan vasi, kjer je Orbán preživel otroška in mladostna leta in brcal žogo za lokalni nogometni klub, je Lőrinc Mészáros, Orbánov prijatelj iz mladosti. Nekdanji avtomehaničar je v zadnjih osmih letih postal eden najbogatejših Madžarov, temelj njegovega poslovnega imperija – v njem je 22 družb, od gradbenih in agroživilskih podjetij do investicijskih skladov in medijskih hiš, skupaj s kar 192 manjšimi lokalnimi časopisi – pa je bila prav pogodba za gradnjo kompleksa nogometne akademije. Poimenovali so jo po legendarnem nogometašu Ferencu Puskásu, ki je po neuspeli madžarski vstaji leta 1956 emigriral in postal napadalec madridskega Reala, kjer je dobil vzdevek Pancho.

Orbánova dača in vlak, ki vozi od nikoder do nikoder

Praznih parkirišč pred stadionom je veliko, vendar mora biti človek previden pri izbiri, številni so namreč poimensko rezervirani za posamezne madžarske oligarhe, ki se tukaj pogosto zbirajo ob koncu tedna. Po ogledu tekme sledi kozarček v Orbánovi hiši, ki stoji neposredno ob stadionu, to je nekakšna pred desetletjem prenovljena podeželska dača. Ki je bila sredi tedna prazna, na to, kdo je lastnik, pa je opozarjala predvsem razobešena velika madžarska zastava na pročelju.

Felcsút ima še eno neobičajno znamenitost, in sicer ozkotirno železnico, ki je bila opuščena pred pol stoletja, zdaj pa po obnovljeni progi vozi vlak med vasema Felcsút in Alcsútdoboz oziroma, kot se radi pošalijo Madžari, od nikoder do nikoder. Projekt, mišljen kot turistična atrakcija, je stal tri milijone evrov; menda bi bila proga rentabilna, če bi jo vsak dan uporabljalo vsaj tristo ljudi, zdaj jih je v povprečju trideset. Zelo pogosto na vlak ni nikogar. Viktorja Orbána tuji mediji praviloma označijo za desničarskega avtokrata, vendar je to zgolj pavšalna in priročna oznaka, ki je vsaj zelo pomanjkljiva, če že ne povsem zgrešena. Ideologija ga pravzaprav sploh ne zanima, nekdanji deklarirani liberalec je danes predvsem pragmatik, ki izredno spretno in v skladu s trenutnim političnim razpoloženjem forsira posamezne družbene agende. Kljub umiritvi migrantskega toka, vsaj na tako imenovani balkanski poti, protimigrantska retorika še zmeraj prevladuje, tukaj pa so še pozivi na boj proti »tujim agenturam«, ki se menda vmešavajo v madžarske notranje zadeve. Sem sodijo predvsem George Soros in tako rekoč vse madžarske nevladne organizacije, v zadnjem času se stopnjujejo tudi zahteve za zaprtje izredno renomirane Srednjeevropske univerze (CEU) v Budimpešti. Vse skupaj je začinjeno še z nekakšno arhaično madžarsko samobitnostjo in samozadostnostjo, ki temelji na tradiciji in avtohtoni madžarski kulturi.

Budimpešta je liberalni otok

Povsem v tem slogu je bila tudi osrednja proslava ob nacionalnem prazniku 15. marca na osrednjem trgu Lajosa Kossutha pred parlamentom, kjer so se zvrstile recitacije z veliko patosa, odpelo nekaj narodnih pesmi in odplesalo nekaj narodnih plesov. Več kot sto tisoč udeležencev shoda, ki so v prestolnico prispeli z brezplačnimi avtobusi in vlaki iz vse Madžarske, je bilo navdušenih, meščani Budimpešte precej manj. »Budimpešta je liberalni otok, kjer je Fidesz daleč od večinske podpore,« mi pravi udeleženec protesta, ki ga je ob Elizabetinem mostu pripravila opozicijska Demokratična koalicija. Vendar je to slaba tolažba, čeprav je Orbán izgubil naklonjenost intelektualcev, akademikov, kulturnikov in skoraj celotnega srednjega sloja, je njegova dominacija v manjših mestih in na podeželju skoraj popolna.

Ta okolja so tudi najbolj odvisna od osrednjih tako državnih kot zasebnih medijev, ki jih Fidesz skoraj v celoti obvladuje. Edina realna medijska opozicija je medmrežje, vendar ta v ruralnih okoljih nima skoraj nobenega vpliva. V italijanski restavraciji sredi mesta se sestane s novinarjem enega najbolj branih budimpeških spletnih portalov, ki je želel ostati

anonimen. »Položaj ni kritičen, nimam občutka, da bi me lahko, tako kot pred kratkim Jana Kuciaka na Slovaškem, na ulici ustrelili. Lahko pa se mi zgodi kaj neprijetnega,« je dejal. Po njegovih besedah je bil Orbánov govor 15. marca najbolj zlovešč doslej, saj je nedvoumno napovedal politično in pravno maščevanje vsem nasprotnikom Fidesza, ki so po Orbánovem mnenju avtomatično tudi sovražniki države in ljudstva.

Po mnenju sogovornika je trenutno eden najbolj perečih madžarskih problemov korupcija, ki je prisotna na vsakem koraku, tudi pri financiranju političnih strank. To pravzaprav ni nič posebej novega, že za časa vladavine socialistov je bil to običajen način delovanja. Orbán ga je le potenciral do skrajnih meja, obenem pa je temeljito spremenil ustaljen način financiranja strank. Če je nekdaj veljalo, da oligarhi sedemdeset odstotkov denarja namenjajo vladajočim strankam, trideset pa opoziciji, zdaj Fideszu pripada velika večina oziroma okoli osemindeset odstotkov sredstev. Tako rekoč vsi tajkuni so namreč tudi člani vladajoče stranke, ena redkih izjem je multimilijonar Lajos Simicska, ki se je z Orbánom pred tremi leti razšel, zdaj pa poskuša po svojih močeh vzdrževati vsaj nekaj medijskega pluralizma.

Korupcija političnih in ekonomskih elit

Nič bolje ni s pravosodnim sistemom. »Ne želim reči, da je celoten sistem slab, pravzaprav je večina odločitev sodišč povsem korektnih, številni sodniki se tudi upirajo političnemu diktatu, vendar se položaj slabša iz dneva v dan. Obstaja nevidna, a natančno določena meja, čez katero policija, tožilstvo in sodstvo ne posegajo, in to je korupcija političnih in ekonomskih elit, kar pomeni, da je korupcija pravzaprav že neformalno institucionalizirana,« je dejal novinar. To najbolje ilustrira dejstvo, da je številnim visokim in tudi najvišjim madžarskim državnim uradnikom zaradi korupcije prepovedan vstop v ZDA. Kako pragmatičen je Orbán, dokazuje tudi njegovo prijateljstvo z Vladimirjem Putinom, čeprav je bila še pred tremi desetletji njegova politična orientacija ne le protisovjetska oziroma protikomunistična, temveč tudi izrazito protiruska.

Sogovornik ne dvomi o zmagi Orbána na volitvah 8. aprila. V Budimpešti živi 1,7 milijona ljudi, vendar je to le slaba petina madžarske populacije, torej bo po njegovem mnenju demokratični in liberalni tabor zagotovo poražen. K temu bosta pripomogli tudi apatija in naveličanost, zlasti med mladimi, ki v velikem številu zapuščajo državo. Samo v Londonu naj bi trenutno živelo okoli dvesto tisoč Madžarov. Med tistimi, ki ostajajo, ni malo takšnih, ki menijo, da država potrebuje močnega in karizmatičnega voditelja, zahodni principi redne ciklične menjave oblastnih garnitur so jim tuji, ne nazadnje Madžarska v celotni svoji zgodovini nima nobene tradicije avtentične vladavine parlamentarne demokracije.

»Dol z Viktorjem«

Zvečer med potjo do hotela pred Narodnim muzejem naletim na nekaj sto srednješolcev in študentov, ki so organizirali svoj protestni shod, na katerem so vihteli piratske zastave in zastave Evropske unije. Med vzkliki Dol z Viktorjem in Ven z ruskimi hlapci so prebrali svoje zahteve, kjer med drugim opozarjajo na nujno reformo izobraževalnega sistema, ki je po mnenju večine povsem zastarel in razpolaga z minimalnimi sredstvi.

Policija jih je nekaj časa molče opazovala, nato pa so stopili v akcijo, jih potisnili ob zid in legitimirali. Glede na to, da je bil shod prijavljen, formalnega povoda za takšno reakcijo ni bilo, vendar mi je eden od udeležencev dejal, da bodo sledile denarne kazni, in sicer zaradi domnevnega oviranja prometa. Klasična taktika Fidesza, ki ima za vsako opozicijsko aktivnost, pa četudi je ta še tako marginalna, svoj brezkompromisni represivni odgovor.

- **Slovenska manjšina je vstopila v zavest Madžarov. Intervju: Erika Köleš Kiss, parlamentarna zagovornica slovenske manjšine. Pogovarjal se je: Jože Pojbič. Delo, 19.03.2018, str. 4**

Pogovor z Eriko Köleš Kiss. Kot parlamentarni zagovornici slovenske manjšine se ji obeta drugi mandat

Monošter – Čeprav bodo madžarske parlamentarne volitve šele 8. aprila, je že znano, da bo za parlamentarno zagovornico slovenske manjšine na Madžarskem znova izvoljena Erika Köleš Kiss iz Monoštra.

Državna samouprava slovenske manjšine jo je uvrstila na prvo mesto svoje kandidatne liste in po spremembah madžarske volilne zakonodaje pred dobrimi štirimi leti bo za njeno izvolitev zadostoval že en glas.

Zagovornike trinajstih priznanih manjšin – najmočnejši sta nemška in romska, vsaka z več kot 20.000 prebivalci, slovenska manjšina je z okrog 3000 prebivalci med najmanjšimi –, ki imajo v parlamentu podobno vlogo kot poslanci, vendar nimajo pravice glasovanja, so na Madžarskem prvič volili na prejšnjih parlamentarnih volitvah. Zdaj ob koncu mandata imajo že nekaj izkušenj in o njih smo se pogovarjali z dosedanjo in bodočo zagovornico Slovencev v madžarskem parlamentu Eriko Köleš Kiss.

Kako je potekal vaš prvi mandat? So vas kot predstavnico ene najmanjših manjšin upoštevali?

Menim, da smo mandat uspešno končali. Kljub začetnim dvomom se je v štirih letih pokazalo, da hoče madžarska vlada dokazati, da funkcija zagovornika manjšine ni prazna beseda. Zato so ministrstva z zagovorniki manjšin resno sodelovala, upoštevala so naše prošnje in želje. Da vlada s skrbjo za manjšine misli resno, je dokazala tudi s tem, da je v zadnjih treh letih potrojila znesek iz državnega proračuna, namenjen delovanju manjšinskih samouprav, organizacij in šol. Tudi razdelitev denarja med trinajst manjšin je bila po mojem mnenju primerna, saj je upoštevala številčnost manjšine in obseg nalog, ki jih posamezne manjšinske samouprave opravljajo.

Kaj konkretno ste dobili porabski Slovenci?

Precej. Madžarska vlada je prispevala polovico denarja za prenovo stavbe slovenskega centra Lipa v Monoštru, več denarja je za svoje delovanje dobila Državna slovenska samouprava, tako da imata zdaj stabilnejše in boljše financiranje slovenski Radio Monošter in časopis Porabje. Najnovejša informacija je, da bo vlada namenila več kot 250.000 evrov za obnovo strehe spominske hiše nekdanjega slovenskega župnika na Gornjem Seniku Janoša Küharja, v kateri je tudi slovenska muzejska zbirka, pomembno pa je tudi, da je ministrstvo za človeške vire Državni slovenski samoupravi, ki upravlja slovenski narodnostni šoli v Gornjem Seniku in Števanovcih, denar za ti šoli prvič zagotovilo s petletno pogodbo. Doslej je samouprava denar dobivala sproti in z zamudami, tako da so se težave s financiranjem kar vrstile. Vlada je financirala tudi dvojezične pozdravne napise, s katerimi smo označili Porabje kot območje, kjer živijo porabski Slovenci. Napredek je zelo viden.

Imajo Slovenci od funkcije zagovornika manjšine še kakšno korist?

Da. S tem, ko smo dobili zastopnika v parlamentu, se več pojavljamo in pripadniki večinskega naroda in poslanci nas bolj upoštevajo ter cenijo. Nekateri prej sploh niso vedeli, da na Madžarskem živi tudi slovenska manjšina. Z našim pojavljanjem smo vstopili v zavest Madžarov. Z mojo pomočjo zdaj bolje poteka tudi delovanje mešane slovensko-madžarske meddržavne komisije, saj se na zasedanja pripravljamo po več mesecev. In madžarska vlada predloge in sklepe komisije tudi upošteva in uresničuje, morda celo bolj kot slovenska stran.

Ampak slovenski jezik med mladimi porabskimi Slovenci vedno bolj izginja. Kako to?

Ne, slovenski jezik ne izginja. Res pa bo treba še veliko delati, da ga ohranimo. Veliko pričakujem od staršev, vrtcev in šol, saj je treba otroke dobiti nazaj, da se bodo identificirali kot Slovenci in da se bodo učili slovenščine. Manjka nam generacija od 30- do 35-letnih staršev in njihovih otrok. Pri tem bo pomembna vloga manjšinskih šol in vrtca, zato si

prizadevam, da v Sómbotelu ostane katedra za slovenski jezik, saj narodnostno šolstvo potrebuje narodnostne učitelje z znanjem jezika.

V parlamentu pogrešate pravico do glasovanja?

Ne. Za Slovence sem lahko veliko naredila tudi brez te možnosti. Tako se mi ni bilo treba prilagajati interesom različnih strank. Naš končni cilj pa so vendarle enakovredni manjšinski poslanci, ki bi imeli tudi pravico glasovanja, zato smo lani vložili predlog spremembe manjšinskega zakona, vendar ta ni bila sprejeta.

- **Nekdanji francoski premier med unionisti. Z. R. Delo, 19.03.2018, str. 28**

Katalonska kriza. Zagovorniki enotne Španije preplavili ulice Barcelone

Barcelona – Enkrat se zberejo independentisti, drugič unionisti ... in tako se je včeraj na poziv organizacije Societat Civil Catalana na ulicah Barcelone povezalo okrog sedem tisoč zagovornikov enotne Španije, med njimi se je pokazal tudi nekdanji predsednik francoske vlade Manuel Valls, ki je katalonskega rodu in se je rodil v Barceloni ter se je za »spoštovanje zakonov« in »modrost« zavzemal najprej z voditelji katalonskih unionističnih strank. Med drugim je izjavil: »Osamosvojitveni projekt je spodletel,« in opozoril, da mediacija ni mogoča, zato je menda utopično pričakovati, da bi se med Madrid in Barcelono postavila Evropska unija. Ob tem je še radikalno dodal, kako lahko spreminjanje evropskih meja pomeni le vojno. Množice so mu prikimavale.

- **Gospod s plaščem in še nečim. Karizmo. Vojko Urbančič. Delo, 20.03.2018, str. 16**

Galerija Jakopič. Nocoj odprtje retrospektive legende fotoreportaže v povojnem Trstu Maria Magajne

V panorami slovenske fotografije zaseda mesto fotoreporterja, ki je z občutkom za človeka, za heroje vsakdana, sestavil dragoceno vizualno kroniko turbulentnih povojnih let v Trstu, njegov opus pa je prepričal tudi večinsko prebivalstvo tega mesta. Črno-beli svet Maria Magajne (1916–2007), fotografa, ki je prejel tako častni znak svobode Republike Slovenije kot red viteza za zasluge Republike Italije, se vrača v Ljubljano z razstavo v Galeriji Jakopič.

Da je fotografska zapuščina Maria Magajne prepričala Tržačane, med drugim kaže podatek, da so se mu ob predlanski stoti obletnici rojstva z retrospektivo poklonili v občinski palači Gopcevič – projekt Magajna 100 je bil sicer širši od razstave, sodelovali so tako tržaška občina in regija Furlanija - Julijska krajina kot niz slovenskih partnerjev, Slovenski klub, Narodna in študijska knjižnica, KD Bubnič Magajna ter Slovenska kulturno-gospodarska zveza –, prav izbor s te razstave bo od danes aktualen v Ljubljani. Odprtje projekta Mario Magajna: Fotograf bo v Galeriji Jakopič ob 19. uri, kustosa razstave sta Tržačana Robi Jakomin in Andrej Furlan, fotografije, ki bodo na ogled, pa izhajajo iz fonda Primorskega dnevnika, na katerega je bila vezana fotografova kariera. Ta fond zdaj hranijo v tržaški Narodni in študijski knjižnici.

Beli papir, črne podobe

»Črno-bela je fotografija Maria Magajne, pa ne samo zaradi belega papirja in črnih podob na njem, predvsem zaradi kontrasta med svetlim upom množic, njihovega prizadevanja za jasnejše dni – in zaradi sipinega črnila, ki z razočaranjem zaliva to vero in delo. Seveda si ne delamo utvar, da je mozaična slika v tej kroniki objektivna; oko, ki je gledalo skozi fotoaparato lečo, je prav gotovo iskalo zorni kot slovenskega človeka v Trstu, pa vendar z vso možno dovtetnostjo in pozornostjo do vsega tistega v družbenem in kulturnem dogajanju tržaškega prostora, kar si prizadeva za vrednejše, kakovostnejše življenje, predvsem pa za trajno sožitje in sodelovanje,« je v času fotografovega življenja v monografiji Mario Magajna: Trst v črno-belem, fotokronika 1945–1980 svoj pogled na njegov opus strnil njegov someščan, literat Marko Kravos.

Fotografskega spremljanja trpkih trenutkov ljudi, potisnjenih v dramatične razmere med mirom in vojno, v nacionalne, razredne in druge napetosti, v revščino, nasilje, v Magajnovem opusu – ocenjujejo ga na orjaških 260.000 posnetkov, od katerih je objavljenih okoli 50.000 – res ne manjka. Ob kolegu Ediju Šelhausu, ki je otroška in prva povojna leta prav tako preživel v Trstu, je tisti fotoreporter, ki je slovenski vizualni kolektivni spomin najbolj odprl za podobe tržaških povojnih let. Po rodu je bil iz Križa, prvo Kodakovo »škatlo«, kot se je je spominjal, je imel že kot otrok, resneje pa je vstopil v fotografski svet v tridesetih letih 20. stoletja, ko je delal v laboratoriju tržaške Foto-Radiottice.

Med drugo svetovno vojno je v mestni bolnišnici fotografiral operacije, razvijal rentgenske posnetke in bil angažiran v mrtvašnici, kot fotograf je sodeloval tudi z Osvobodilno fronto, ki je potrebovala tako fotografije kot možnost fotografskega reproduciranja. Posnel je zavezniško bombardiranje Trsta leta 1944, maja leta 1945 tudi zadnje boje za Trst in osvojitve mesta s strani partizanov, vključno z množičnim proslavljanjem.

Na trgih, ulicah, smetišču ...

V letih, ki so sledila – po osvoboditvi je začel sodelovati s Primorskim dnevnikom, kjer se je leta 1946 zaposlil –, je dokumentiral povojno življenje, akcije za dokazovanje slovenstva ob obiskih mednarodne komisije v coni A, po drugi strani manifestacije Italijanov, eksodus prebivalcev Istre in taborišča za begunce, v letih lakote tudi proteste žensk v Trstu, ki so zahtevale delo in kruh. Upodobil je berače in nezaposlene, pohabljenca in pobiralce cigaretnih ogorkov, množične stavke, vrste za vodo, premog, drva ...

Fotografiral je tudi posledice neofašističnih protislovenskih akcij ali po drugi strani pogosto otroke, do katerih je vzpostavil značilen fotografski odnos. Med igro niso kazali, da so se rodili v svet pomanjkanja, nerazumevanja. Fotografiral jih je na trgih in ulicah, na smetišču, tudi v duhovitejšem kontekstu, kako stojijo pred kinodvorano s plakatom, na katerem je pisalo, da je obisk mlajšim od šestnajst let prepovedan. Zanimale so ga delavske proslave, leta 1954 končno načrtanje nove meje, zatem odhodi tisočev Tržičanov v tujino, kulturni in etnografski dogodki ... Seveda je kot časopisni fotoreporter usmerjal objektiv tudi v pomembneže. Največkrat v Tita, ob njem Naserja, Nehruja, Žukova, po drugi strani tudi v legende italijanske in mednarodne popularne scene. Fotografiral je igralke Silvano Magnano, Claudio Cardinale ali Vando Osiris, zmagovalko prvega festivala v Sanremu Nillo Pizzi, tudi legendarno ameriško plesalko Josephine Baker.

Tudi sam je postal svojevrsten zvezdnik. »Bil sem navaden reporter in kot Slovenec sem za naše ljudi napravil, kar sem mogel,« so njegove besede, ki so jih za izhodišče – za vodilo in navdih – izbrali tudi oblikovalci tokratne razstave, a je, kot je zapisal novinar Primorskega dnevnika Peter Verč, tam, kjer se je pojavil, završalo.

Karizma, legendarnost ...

»Gledali smo ga z velikimi otroškimi očmi, ko se je med tekmo minibasketa nenadoma pojavil v telovadnici. Takrat je završalo. Koga bo fotografiral? Mene, tebe? Rešitev uganke je bila fotografija v Primorskem dnevniku. Kakšno veselje in občutek ponosa sta te prevzela, če si se zagledal v časopisu! Čar medija? Ne le to. Tudi – predvsem? – misel, da te je fotografiral gospod s plaščem in nečim, česar nismo znali opisati. Še danes je to težko poimenovati. Karizma? Legendarnost? Svetinja v obliki človeka? Posameznik, ki poseblja skupnost? Slava? Priljubljenost? Pač vse tisto, zaradi česar je fotografov škloc zanimivejši od strela v vrata,« je zapisal.

- **Nova priseljenska politika ali zgolj novi minister?. Damijan Slabe. Delo, 21.03.2018, str. 6**

Nemčija in schengen. Notranji minister Horst Seehofer o »islam, ki ne sodi v Nemčijo«, in zapiranju meja, dokler zunanje evropske ne bodo varne

Komaj dober teden je minil, odkar je prejšnji (do lanskega decembra) bavarski deželni premier Horst Seehofer v novi veliki nemški vladajoči koaliciji zasedel položaj zveznega - notranjega in domovinskega ministra, že je poskrbel za kar dva odmevna pretresa.

Prvega je sprožil z izjavo, »da islam ne sodi v Nemčijo«, drugega pa minulo nedeljo z intervjujem za Welt am Sonntag, v katerem je dejal, da bi morala Nemčija kljub schengenskim sporazumom odločno okrepiti nadzor na svojih mejah, ki bi morale ostati zaprte. In to ne le začasno, kot Nemci v skladu s schengenskim dogovorom in z vsakokratnim »izjemnim« podaljševanjem zapore zdaj počno podobno kot naši severni sosedi Avstrijci in še nekatere članice schengenskega območja, ampak za stalno oziroma dokler ne bodo zunanje meje EU ustrezno zavarovane.

Tudi za EU tvegane izjave

Prvo izjavo novega notranjega ministra, da islam ne sodi v Nemčijo, čeprav v državi (uradno) živi najmanj štiri milijone muslimanov, je morala takoj po imenovanju nove koalicijske vlade popravljati sama kanclerka Angela Merkel. Čeprav je bilo že med skoraj šestmesečnimi pogajanjmi o novi veliki nemški »črno-rdeči« koaliciji obeh desnih krščanskih strank (Seehoferjeve deželne bavarske Krščanskosocialne unije in vsenemške kanclerkine Krščanskodemokratske unije) z nemškimi socialdemokrati (SPD) jasno, da so stališča sestrskih krščanskih strank CDU/CSU do priseljavanja zelo različna, je izjava zvenela preveč zaletavo in po svoje celo nevarno.

V času, ko je v Nemčiji vse več napadov na mošeje in islamske centre, je bilo namreč iz ust novega zveznega notranjega ministra in s tem z vrha komaj sestavljene velike koalicije zelo nenavadno slišati tako polarizirajoča in izključujoča se stališča. Ne le zaradi Nemčije, ki ji take polemike zanesljivo ne morejo koristiti, ampak tudi zaradi Evrope in skupne evropske priseljske politike, ki jo Berlin hočeš nočeš še vedno v veliki meri kreira in diktira.

Ustavljanje Seehoferja

Tudi za Evropo, ki se pri odnosu do beguncev še vedno deli na vzhodno in zahodno, so taka stališča prenevarna, pa naj bodo na Bavarskem jeseni deželne volitve ali ne, naj ima tamkajšnja CSU še toliko težav z vse bolj konkurenčno skrajnodesničarsko Alternativo za Nemčijo (AfD) in naj je večina Bavarcev, ki so, resnici na ljubo, pred dvema letoma v Nemčiji sprejeli daleč največ beguncev, še tako prepričana, da je Seehofer v resnici rekel zgolj tisto, kar večina ljudi misli, a si tega ne upa povedati.

Kritike, ki so se z zvezne ravni vsule na novega nemškega notranjega ministra in vodjo bavarske CSU, ki je v stališčih do prišlekov zvenel bolj sorodno Budimpešti kot Berlinu, so bile prvi jasen znak, kako težavno utegne biti po skoraj pol leta zapletov končno izpogajano sodelovanje v novi »veliki« črno-rdeči oziroma krščansko-socialdemokratski koaliciji in kako svojeglavo vlogo utegne v njej igrati bavarska »močno desničarska« in vse bolj populistična CSU. Toliko bolj, ker je Seehofer komaj teden dni po prvi izjavi minuli konec tedna še enkrat krepko presenetil, ko je v intervjuju za Welt am Sonntag predlagal še eno podobno skrajnodesničarsko idejo. Zahteval je namreč tako rekoč enostransko nemško razveljavitev schengenskega sporazuma in zaprtje meja, dokler zunanje evropske meje ne bodo dovolj varne.

Desno od že tako desnega

Zahtevi sta bili videti, kot da bi ju podpisala ta čas največja nemška opozicijska in skrajnodesničarska stranka Alternativa za Nemčijo (AfD), s katero v nemškem zveznem parlamentu zaradi njenih skrajnih stališč nihče noče sodelovati. Nekateri so se ob izjavah novega nemškega notranjega ministra celo vprašali, ali četrta zaporedna vlada kanclerke Angele Merkel morda ne spreminja svojega evropskega priseljskega kurza ali pa se morda v novih razmerah in po težko izpogajani veliki koaliciji z nekaj težavami lovi le njen novi notranji minister. Kajti če bi bilo to, kar je za muslimane in schengen predlagal Horst

Seehofer, resnično novo stališče nemške zvezne vlade in njene bodoče evropske politike, bi novi in dejansko res vse težje ustavljivi desničarski populizem z zapiranjem meja in podžiganjem strahu pred vsem tujim v Evropi praktično zmagal.

Potem bi lahko prosto po zgledu višegraj, Orbána, Kurza, Seehoferja, Salvinija, Marine Le Pen in vseh ostalih, ki jih je v EU očitno iz dneva v dan več, kar začeli zapirati schengenske meje in odkrito izganjati vsak svoje tujce. O Evropi pa, če bo sploh še kdaj čas, razmišljati kdaj drugič.

- **Slovenija in Avstrija. Delo, 21.03.2018, str. 7**

Podpora stališčem Ljubljane pri arbitraži

Ljubljana – Avstrijska zunanja ministrica **Karin Kneissl** je včeraj po pogovorih z zunanjim ministrom Karlom Erjavcem poudarila, da Avstrija z vidika pravne varnosti in mednarodnega prava podpira stališče Slovenije pri arbitražni razsodbi o meji med Slovenijo in Hrvaško.

Vodja avstrijske diplomacije je bila na predstavitvenem obisku v Sloveniji.

Erjavec in Karin Kneissl sta spregovorila o številnih tradicionalnih temah, od slovenske narodne skupnosti v Avstriji in nemško govoreče skupine v Sloveniji do jedrske elektrarne Krško in razmer na Zahodnem Balkanu. Govorila sta tudi o povečanem nadzoru na meji med Slovenijo in Avstrijo, o čemer imata državi različna stališča.

Avstrija zagovarja potrebo po ohranitvi nadzora na notranjih mejah, medtem ko Slovenija, kot je danes ponovno poudaril vodja slovenske diplomacije, meni, da je to nesorazmeren ukrep, in ne vidi posebnega razloga za tak ukrep na meji med državama.

Sodelovanje med državama je dobro in politični dialog na visoki ravni. Avstrija je največja vlagateljica v Sloveniji, 25 odstotkov vlaganj je avstrijskih. Narašča tudi trgovinska menjava, ki znaša 5 milijard evrov.

- **Odrinjeni intelektualci, nepotrebna znanost. Jasna Kontler – Salamon. Delo, 21.03.2018, str. 24**

Dnevi Jožefa Stefana. Intelekt na robu družbe: bolj ponosni na kozolce kot na znanstvene dosežke

Ljubljana – V znamenju intelektualne razlage antiintelektualizma, še zlasti podcenjevanja vloge znanosti in vsakršne ustvarjalnosti, je potekal drugi dan 26. Dnevov Jožefa Stefana na našem največjem raziskovalnem inštitutu.

Omenjeno velja za okroglo mizo, ki jo je vodil direktor Inštituta Jožef Stefan prof. dr. Jadran Lenarčič in si izbral za sogovornike trojico vplivnih novinarjev: Marcela Štefančiča, Ervina Hladnika Milharčiča in Alija Žerdina. Lenarčič je izzval razpravo s tezo, da v Sloveniji vsa leta po osamosvojitvi vlada ekonomistični koncept razvoja. Eden od rezultatov je tudi »bančna luknja, ki v proračunu predstavlja približno 30 let vlaganja v znanost. Zatrnil je, da pri nas ne vladajo vlade, temveč finančni ministri, ter da so v tem zaslužkarskem okolju intelektualci z vseh področij vse bolj na robu družbe.

Milharčič je namenil največ besed neintelektualni podobi, ki si jo Slovenija sama – pri tem ji delajo družbo tudi druge novejšje članice EU – postavlja na ogled v evropskem vrhu. Poudaril je, da niti en slovenski politik med naštevanjem dosežkov Slovenije ni omenil znanosti ali katerih drugih intelektualnih dosežkov, čeprav v slovenski politiki ne manjka leporečja o vlogi znanja. Lenarčič se je navezal na to z besedami, da se Slovenci raje pohvalimo tujcem s simboli panjskih končnic in kozolci, ne pa z znanstveniki svetovnega kova, kot sta Jožef Stefan in Jurij Vega.

Znanost potrebuje dobre razlagalce, če o njej pišejo znanstveniki, je to velik dolgčas, je dejal Štefančič. To je močno razburilo prof. dr. Dušana Turka iz vrst raziskovalcev IJS, ki je glasno zahteval, naj se razprava vrne v napovedan okvir. Na to mu je Štefančič odgovoril, da ga je opozoril, da govorniki na okrogli mizi niso znanstveniki.

Odpor do intelektualcev ni od včeraj

V razpravi o odnosu politike do znanosti in ustvarjalnosti je direktor IJS poudaril, da potrebujemo ministra za ideje. Ali Žerdin je dodal, da živimo v klimi, ki ni naklonjena intelektualnemu početu. Odpor do intelektualcev naj bi bil sicer trajnica – na to opozarja tudi zgodovina zažiganja knjig.

Lenarčič je omenil, da v času konjunktura narašča strah, saj se bolj vidijo strukturne napake. Brez večjih naložb v znanost ne more biti razvojnega premika. »Očitajo nam, da nočemo delati za gospodarstvo, mi jim odgovarjamo, da si želimo delati z gospodarstvom.« Obenem se je vprašal, kdo so naravni zavezniki znanosti in ali ti sploh obstajajo v sodobni družbi. Sogovorniki so se strinjali, da je v politiki in medijih le malo podpore znanosti. Po Štefančičevih besedah je v Sloveniji uveljavljeno prepričanje, da lahko gre ta država v prihodnost brez znanosti. Žerdin je dejal, da 90 odstotkov gospodarskih družb znanost sploh ne zanima, pet odstotkov se zanima za znanost, le odstotek pa se izrazito zanima za znanost. Podobno, po njegovih besedah, velja za politike. Sicer pa, kot je sklenil razpravo direktor IJS Lenarčič, upa, da ne bi kdaj gledali vlaka, ki bi odpeljal IJS v Švico, kar je bil očiten namig na naraščajoči beg možganov.

- **Palestina. STA. Delo, 22.03.2018, str. 2**

Priznanje ne spada med tekoče posle.

Na kratko

Ljubljana – Priznanje Palestine kot neodvisne in samostojne države ne spada med tekoče posle, nujne za nemoteno delovanje države, menijo v službi vlade za zakonodajo. »Predlog vlade državnemu zboru, naj prizna Palestino /.../, lahko počaka na vlado, ki bo po volitvah imela polna pooblastila,« so sporočili.

- **Čas požiranja krastač. Saša Vidmajer. Delo, 22.03.2018, str. 6**

Italija. Oblikovanje nove vlade v Rimu bo zelo naporno, nobena koalicija, ki se zdi možna, ni videti naravna

Po parlamentarnih volitvah v Italiji 4. marca je nastal politični vakuum – izid ni prinesel nedvoumnega zmagovalca, volilnega rezultata ni mogoče preleti v parlamentarno večino. Nobena od največjih političnih formacij oziroma koalicija ni dobila potrebnih 40 odstotkov glasov, torej absolutne večine, s katero bi lahko vladala sama.

Oblikovanje nove vlade v Rimu bo zelo naporno, nobena koalicija, ki se zdi možna, ni videti naravna. Tako rekoč vse teoretično predstavljljive dovolilne povezave so videti neobičajne, netipične, vsebinsko neutemeljene. Kar seveda ne pomeni, da niso možne.

Prva, najmanj naravna, najbolj strah zbujajoča in prisotna v podtonu vseh pogovorov o vladi je koalicija dveh zmagovalcev Luigija Di Maia in Mattea Salvinija, oba s predirljivim pogledom gledata proti palači Chigi. V tem primeru bi se povezali politični sili, ena nastopa proti establišmentu, eliti, druga proti priseljevanju, obe proti Evropski uniji. Gibanje 5 zvezd je od začetka, odkar se je pojavilo na političnem prizorišču, zatrjevalo, da ne namerava vstopiti v koalicijo. Toda dovolilni čas je praviloma čas goltanja krastač, požiranja predvolilnih obljub. Zdaj je videti, da niti koalicija Gibanja 5 zvezd in skrajno desne Lige ni več nepredstavljljiva, čeprav gre za stranki na dveh bregovih, tudi v teritorialnem smislu, po logiki stvari se ne bi mogli povezati v vladno garnituro. Če bi to storili, bi se ena od njiju – kot je zapisal znani publicist – morala odpovedati ali enotni davčni stopnji, s čimer bi izgubila svoj obraz na severu Italije, ali univerzalnemu temeljnemu dohodku, s čimer bi izgubila italijanski jug. Pri vsem skupaj ni nepomembno niti kovanje za primat med obema prvakoma – kdo bo postal premier, Di Maio ali Salvini. In vendar se morda po tihem, v ozadju že dogovarjata prav o tem. Ali pa nemara o še pomembnejšem, kako bi preprečili komurkoli drugemu, da bi vstopil v vladno palačo.

Odločilni dnevi za parlament

Obstaja še nekaj teoretično možnih kombinacij, čeprav programsko nezdržljivih, na primer vlada 5 zvezd in Demokratske stranke ter odcepljene leve struje Svobodni in enaki (LeU). A vprašanje ostaja, ali številčna večina pomeni tudi politično večino. Pred volitvami je bilo veliko govora o možnosti velike koalicije po vzoru tiste v Nemčiji, po dramatičnem porazu Mattea Renzija na parlamentarnih volitvah pa povezava Demokratske stranke in Naprej, Italija Silvia Berlusconija ni več videti stvarna.

Ob zdajšnjih možnostih prihodnje bizarne rimske koalicije se je smiselno spomniti na prav takšne povezave v prenekateri članici EU. Navsezadnje je tudi velika koalicija v Nemčiji, že tretja, ki jo je pravkar sklenila kanclerka Angela Merkel, povezava strank, ki sta politični tekmici. Podobno prakso je poznala Avstrija. Tudi v EU je vse manj izmenjavanja ene ali druge politične opcije na oblasti, kot smo bili vajeni.

Prihajajo dnevi, odločilni za italijanski parlament: jutri bo ustanovna seja novoizvoljenega parlamenta, najmočnejše stranke bodo do konca tedna poskusile doseči dogovor o predsednikih poslanske zbornice in senata. Vodja Lige Matteo Salvini se je v nedeljo zvečer pogovarjal s premierskim kandidatom Gibanja 5 zvezd Luigijem Di Maiem, ta vztraja pri predsedniku poslanske zbornice iz svojih vrst, saj je stranka najštevilnejša v parlamentu. Salvini, ki v imenu desnorsredinskega zavezništva vodi pogovore o novem predsedniku parlamenta, za svojo Ligo zahteva položaj predsednika senata.

- **S solzivcem preprečili ratifikacijo meje. Z. R. Delo, 22.03.2018, str. 7**

Kosovo. Poslanci Samoopredelitve nasprotujejo ureditvi meje s Črno goro

Priština – V kosovskem parlamentu je bilo znova preprečeno glasovanje o ratifikaciji sporazuma o meji s Črno goro, potem ko so poslanci opozicijskega gibanja Samoopredelitev že drugič vrgli solzivec. Poslanka Samoopredelitve (Vetëvendosje) Aljbuljena Aljiu je dejala, da ne bodo dovolili ratifikacije sporazuma. Solzivec so prvič uporabili, ko je bil izpolnjen kvorum za glasovanje, po »prisilnem« premoru pa so poslanci Samoopredelitve še enkrat odvrkli solzivec, ko je predsednik parlamenta Kadri Veseli pozval poslance h glasovanju. Pred tem je Veseli po srečanju z veleposlaniki držav članic EU v Prištini napovedal ratifikacijo sporazuma, da bi končali blokado perspektive kosovskih državljanov pri liberalizaciji vizumskega režima in približevanja EU.

- **Verband der Kulturvereine deutschsprachiger Volksgruppe in Slowenien**

Zveza kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti v Sloveniji

Vojkova cesta 58, 1000 Laibach/Ljubljana, christian.lautischer@gmail.com

RESOLUCIJA

V skrbi za preživetje več stoletij v Sloveniji živeče avtohtone nemško govoreče narodne skupnosti

Poziv nemško govorečih društev na Vlado Republike Slovenije

Delo, Ljubljana, 22.03.2018, str. 7

Verband der Kulturvereine deutschsprachiger Volksgruppe in Slowenien
Zveza kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti v Sloveniji

Vojkova cesta 58, 1000 Ljubljana, christian.lautischer@gmail.com

RESOLUCIJA

V skrbi za preživetje več stoletij v Sloveniji živeče avtohtone nemško govoreče narodne skupnosti Poziv nemško govorečih društev Vladi Republike Slovenije

Kljub vočletnim prizadevanjem nemško govoreča narodna skupnost v Sloveniji kot avtohtona manjšina še vedno ni deležna ustavnega priznanja manjšinskih pravic. Država Slovenija ne upošteva priporočil Sveta Evrope, ki so osnova za preživetje neke jezikovne manjšine in se nanašajo na področja, kot je pouk v nemškem jeziku, primerno priznanje manjšinskega jezika v radijskih in televizijskih programih in priznanje zadostnih finančnih sredstev. Brez pomoči civilnodružbenih organizacij bi bilo delovanje društev v okviru narodne skupnosti že zdaj povsem nemogoče.

Kot legitimni predstavniki nemško govoreče manjšine opozarjamo na neurejenost področja in pozivamo Vlado Republike Slovenije, da končno začne urejati ustavnopravni položaj narodne skupnosti. Z dodelitvijo nujnih finančnih sredstev bi bil našim društvom omogočen varen in dolgotrajen naravni razvoj.

Že več stoletj v Sloveniji živeči pripadniki nemško govoreče narodne skupnosti kot zavedni državljani zahtevamo, da nam država nameni priznanje, spoštovanje in podporo naši dejavnosti.

Kot samostojna narodna skupnost želimo v smislu kulturne povezanosti z večinskim prebivalstvom graditi trajnostne mostove miru med Slovenijo in Avstrijo.

Ljubljana, 20. marca 2018

Christian N. Lautischer l.r.
Predsednik zveze
Kulturno društvo nemško govoreče madine

Veronika Haring l.r.
Kulturno društvo nemško govorečih žena Mostovi

Dušan Ludvik Kolnik l.r.
Internacionano društvo Svobodni most

Andrej Ajdič l.r.
Kulturno društvo Celje ob Savinji

Urša Kop l.r.
Društvo kučevadjev staroselcev

Darko Schweiger l.r.
kočevarsko društvo

David Urbanič l.r.
Kulturno društvo Apeško polje

- **Rušenje trdnjav v znanosti. Jasna Kontler - Salamon o rušenju blokad. Delo, 22.03.2018, str. 15**

Med Slovenci je verjetno še vedno veliko takih, ki se jim zdi, da so znanstveniki zaprti v laboratorijih slonokoščenih stolpov, kamor drugi nimajo vstopa. Takšno mnenje lahko negativno vpliva na odnos javnosti do znanosti, zato je zelo pomembno odpiranje znanstvenih institucij, ki pa nekaterim uspeva bolje kot drugim.

Na Institutu Jožef Stefan (IJS) pri tem za zdaj nimajo konkurence, saj se že 26 let uspešno trudijo, da bi med prebivalci Ljubljane in vsemi drugimi zainteresiranimi Slovenci v okviru dnevov Jožefa Stefana promovirali znanost in tudi ustvarjalnost v širšem pomenu besede, vključno z umetnostjo. Tako je tudi v teh dneh, ko IJS z bogato ponudbo prireditve vabi tudi širšo javnost. Stolov v dvorani inštituta je zmanjkalo tudi na okrogli mizi Intelekt na robu družbe, kjer smo lahko slišali tudi, da znanost pri nas skoraj nikogar ne zanima, kar naj bi veljalo tudi za veliko večino gospodarskih podjetij.

Lahko nas resnično skrbi, če je to res, saj takega razvrednotenja znanosti pač ni mogoče hitro popraviti, brez učinkovitega posega to ne gre niti v eni generaciji. Morda bi si za recept, kako se lotiti uspešne promocije znanosti, lahko vzeli primer slovenskih in vseh evropskih znanstvenic, katerih položaj in število sta se v preteklih letih zelo okrepila.

Pri nas to najbolje kaže povečanje števila doktoric znanosti, ki v zadnjih letih že presegajo moški delež doktoratov. In kako je bil ta uspeh dosežen? Na evropski in tudi nacionalni ravni se sinhrono na razne načine spodbuja sodelovanje žensk v znanosti in tudi njihovo podoktorsko izpopolnjevanje. Temu lahko dodamo še L'Oreal Unescovo akcijo Ženske v znanosti, katere sponzor je multinacionalna L'Oreal, a to prav nič ne zmanjšuje pomembnosti njihovih vsakoletnih nagrad in štipendij znanstvenicam.

Zdaj pa si prikaz spodbujanja znanstvenic preslikajmo v širše razmere v naši znanosti. Zamislimo si, da bi se naša prihodnja politična koalicija odločila tako podpreti znanost, kot to počnejo evropska komisija in najrazvitejše članice EU, pri tem pa bi slovensko znanost finančno dodatno podprla tudi domača industrija. V tem primeru bi se razmere v znanosti predvidoma že v razmeroma kratkem času izboljšale, da bi to prineslo konkretne gospodarske rezultate in posledično družbeno blagostanje.

S tem bi se verjetno še dodatno izboljšal položaj znanstvenic, saj bi se tudi v znanosti povečalo število delovnih mest. Gotovo bi najtežje dosegli večji ženski delež na vodilnih mestih v znanosti. Toda sodobne, zelo odločne mlade znanstvenice, kakršne so pred enim tednom dobile nacionalne L'Oreal Unescove štipendije, vzbuja upanje, da bodo sčasoma padle tudi najtrše moške trdnjave v slovenski znanosti. Med njimi v negativnem pomenu izstopa Slovenska akademija znanosti in umetnosti, čeprav nihče od akademikov nikoli ni izjavil, da je med ženskami veliko manj zaslužnih znanstvenic in umetnic kot med moškimi. Zadošča, da jih spregledajo. Zelo podobno kot naša država pregleda znanstvene dosežke.

Dnevnik, Ljubljana

- **Tatjana Rojc: Na teh volitvah ni odločal razum, odločitve so prišle iz želodca. Intervju: Tatjana Rojc, izvoljena v senat italijanskega parlamenta na listi Demokratske stranke Mattea Renzija. Pogovarjal se je: Ervin Hladnik - Milharčič 17. marec 2018 18. marec 2018**

<https://www.dnevnik.si/1042815077/slovenija/tatjana-rojc-na-teh-volitvah-ni-odlocal-razum-odlocitve-so-prisle-iz-zelodca>

Tatjana Rojc je bila prejšnji teden izvoljena v senat italijanskega parlamenta na listi Demokratske stranke Mattea Renzija. Demokrati, ki so bili večinska stranka in so imeli vlado v svojih rokah, so padli na tretje mesto. Prehitela sta jih Gibanje petih zvezd Bepeta Grilla in najmočnejša stranka desnice Liga Mattea Salvinija.

Nova senatorka je doma v Nabrežini. Po poklicu je literarna teoretičarka in je veliko prispevala k preboju Borisa Pahorja v italijanski kulturni prostor. Do zdaj je predavala na italijanskih univerzah in izdajala knjige. O Srečku Kosovelu, Alojzu Rebuli, zgodovini slovenske literature, Borisu Pahorju in Miroslavu Košuti.

V parlamentarno politiko se je spustila v trenutku, ko je v njej prišlo do manjše revolucije. Vse tradicionalne leve in desne stranke so izgubile glasove, nobena od njih ne more oblikovati vlade. Tudi Italijo je zajel val populizma, ki je pometel z običajno politiko v skoraj vse državah vzhodne Evrope in vanjo vpeljal vulgarnost, groba obračunavanja in sovražni govor. Tatjana Rojc se je doslej gibala skozi Italijo lepih umetnosti, vrhunskih prevodov literature in akademskih krogov. Zdaj je soočena z veliko bolj robotim svetom političnih bojev, v katerih je dosegla prvo zmago.

Vaša Demokratska stranka je poraženka teh volitev.

O tem že od prve razglasitve neuradnih rezultatov ni nobenega dvoma.

Je imela ta nenavadna kombinacija krščanske demokracije in komunistične partije sploh kakšno upanje na zmago?

Srž problema je v tem, da predsednik stranke Matteo Renzi marsikomu ni odgovarjal. Renzi je bil za italijanske razmere zelo nenavaden voditelj. Zanj pravijo, da je precej podoben Silviu Berlusconiju. V časopisih lahko berete, da ima postavljaški nastop in nejasne ideje. Vendar je on začel z reformami, ki jih italijanska družba potrebuje. Zaradi zapletenosti procesov odločanja je bila marsikatera poteza pomanjkljiva, pristop pa zaletav. Tudi volilni zakon je preohlapen. Renzi je v stranki zastopal smeri, ki s komunistično partijo seveda nimajo nobene zveze, čeprav je imel ob sebi ljudi, ki so izšli iz nje. V levem delu stranke je prišlo do negodovanja in polemik, ki so se končale z drobljenjem sil. Del stroge levice se je zato odcepil od Demokratske stranke in šel sam na volitve, vendar brez uspeha. Levica je bolj kot z drugimi strankami zavzeto polemizirala sama s seboj. Tudi med slovenskimi kandidati je veljalo, da sovražnik ni bila več desnica, ki je v nekaterih aspektih fašistoidna, ampak Demokratska stranka. Notranji boji so pokopali levosredinsko koalicijo.

Zakaj je levica tako spektakularno izgubila volilce?

Analiz je veliko in včasih si nasprotujejo med seboj. V večini pa prevladuje misel, da je Demokratska stranka izgubila stik s svojim teritorijem. To sem sama opazila že pred volitvami. Svojo volilno kampanjo sem zato organizirala tako, da sem spoznavala potrebe ljudi, ki sem jih nagovarjala, naj glasujejo zame. Srečala sem stanovske organizacije, vinogradnike, kmete, podjetnike. To so pomembni člani družbe, ki jo bom predstavljala. Praktično vsi so bili nezadovoljni z Demokratsko stranko, ki me je kandidirala. »Vi ste pozabili na nas,« so mi govorili. Jaz sem navajala argumente, da to ni res. »Nihče od vlade ni stopil k nam,« so mi odgovarjali. »Nihče od vlade v Rimu, ampak tudi nihče iz regionalne vlade ni prišel do nas, ko so bili na oblasti. Nihče nas ni vprašal, kaj si mi mislimo o vseh spremembah, ki so jih oni izpeljali.«

To je težek očitok. Dežela Furlanija - Julijska krajina je pod demokrati izpeljala nekaj težkih reform, ki so jih ljudje s težavo sprejeli kot koristne. Ukinjene so bile pokrajine, ki so bile vez med malimi občinami in so koordinirale njihove potrebe. Za Slovence pa je status majhnih občin pomemben. Namesto pokrajin so vzpostavili medteritorialne občinske zveze, ki pa slabo delujejo. Deželna vlada je spremenila zdravstveni sistem, kar je vzbudilo veliko nezadovoljstva. Sprememb še vedno ne razumemo. Težko jih je prebaviti.

Zdravstvena reforma je bila potrebna, hkrati pa je to zelo zapleten projekt. Zelo dobra je bila ideja, da se ukine nekatere bolnišnice in se jih racionalizira, tako da so bolj učinkovite, sredstva pa so boljše porabljena. Ampak kaj bolnemu človeku pomaga pripoved o učinkovito porabljenih sredstvih, če ima dlje do prvega zdravnika, zdravstvenega doma in najbližje bolnišnice? Rekel bo, da je prišlo do racionalizacije stroškov na njegov račun. Če hočeš ljudem razložiti, da bo na koncu reforma z boljšo storitvijo pomagala vsem, pa moraš biti v stiku z njimi, morajo te poznati, ti pa moraš graditi zaupanje. Res pa je tudi, da se ljudje težko privadijo na spremembe, še posebej, če jih nihče ne razloži. Osebno menim, da je bilo narejenega veliko dobrega, ljudi pa upravičeno moti, če jih hitro doletijo težko razumljive spremembe. Na tem terenu je Demokratska stranka izgubila, ker ni bila dovolj prisotna.

Ali ni bilo že vsaj pred petimi leti jasno, da ta prostor zavzema Beppe Grillo?

Gibanje petih zvezd je prišlo v velikem zamahu s fantastičnimi obljubami, ki pa jih ne bodo mogli izpolniti.

Kaj obljublja, na primer?

To, da bodo vsi iskalci zaposlitve dobili 1300 evrov na mesec. Če nimaš zaposlitve, to zveni zelo privlačno. Tistega, ki ti bo govoril, da država za to nima denarja, seveda ne boš poslušal. Populistična gesla imajo učinek na volilce tudi takrat, ko obljublja stvari, ki jih je v danih okoliščinah nemogoče izpeljati. Bolj kot je položaj težek in zapleten, bolj so učinkovite parole, ki obljublja hitre in enostavne rešitve. Jug Italije je bil vedno najšibkejša točka italijanske politike. Nič me ne čudi, da je tam Gibanje petih zvezd doseglo tako visok rezultat, Ligi pa je tudi šlo zelo dobro.

Gibanje petih zvezd in Ligo označujejo za populistični politični sili. Kaj bi to lahko pomenilo? Kako vi razumete ta izraz? Poznate koga iz Gibanja petih zvezd?

Ne, iz Petih zvezd res nikogar ne poznam osebno. Poznam pa veliko ljudi, ki jih je volilo, in vem, da jih je volilo res veliko število ljudi. Zgradili so podobo gibanja, ki je alternativa ustaljenim pravilom politike. Bila sem na veliko javnih debatah, kjer so nastopali tudi predstavniki Petih zvezd. Dobila sem vtis, da zelo gladko govorijo, da pa za njimi ni resnega programa. To, kar obljublja, nima trdnih temeljev. Težko razumem politiko, ki tako lahkotno odmisli vse implikacije tega, kar govori. Gibanje petih zvezd je glas proti. Proti sistemu. Proti tradicionalni politiki. Proti vsemu. Jaz tega ne razumem. Razumem pa to, da je zelo veliko volilcev levice glasovalo zanje. Zakaj? Zato, ker so znali pristopiti k ljudem, od katerih se je levica oddaljila. Za poslance prav tako niso kandidirali politikov, ampak običajne ljudi, ki so se prijavi, da bi opravljali to delo. Nimam vtisa, da so pripravljeni na vodenje velike države. Gibanje ima na čelu komika. Sijajno za velike shode, ampak vsakodnevno vodenje države je nekaj drugega. Še posebej, če je kontekst tako nejasen. Beppe Grillo je komik, ki je delal za Berlusconi. Kako bo komik, ki je celo življenje smešil in kritiziral, naredil nekaj pozitivnega?

Druga najmočnejša stranka je desničarska Liga z Matteom Salviniem na čelu, ki ni več separatistično gibanje, ampak nacionalna politična stranka. Kako razumete njih?

Liga je nastala tako kot Pet zvezd. Kot gibanje proti. Na čelu ima evropskega poslanca, ki je fanatičen nasprotnik Evropske unije. Salvini kot bistvo svojega političnega prepričanja ponuja odhod iz Evrope, ukinitve evra in zapiranje meja. To spominja na druge čase. Avtarkije in zapiranje meja res ne moreš z resnim obrazom ponujati kot razvojni model in princip sodelovanja. To je nevarno. Meni se ta politika zdi kot brezno, v katerega je Italija padla in ne ve, kako bi se iz tega izvlekla. Na teh volitvah ni odločal razum. Odločitve so prišle iz želodca. Če si del Evropske unije, se moraš seveda pokoriti zakonom, ki tam veljajo, in pravilom, ki jih Liga odločno odklanja.

Gibanje petih zvezd in Liga sta zadržana do Evropske unije in razumnosti njene politike.

Navajali so primer selitve italijanske tovarne na Slovaško v industrijsko cono, za katero je

Slovaška dobila evropska sredstva. Italijanskih delavcev, ki so izgubili službe, najbrž ni težko prepričati, da je evropska politika brezumna.

Tako postavljeno zveni prepričljivo. Ampak italijanska podjetja se ne selijo na tuje od včeraj. To pa zato, ker je italijanski sistem zelo drag. Delavec je drag. Delovna ura v Italiji stane bistveno več kot v evropskih državah, ki so še v razvoju. Italijanski delavci imamo zelo močne sindikate, ki ščitijo pogoje dela in zagotavljajo ustrezen zaslužek. To je dobro. Vendar hkrati onemogoča razvoj novih ravnovesij. Italija se je po drugi svetovni vojni zelo hitro razvijala, ker je bilo treba postaviti na noge celotno državo. Razvoj pa je pripeljal v položaj, v katerem je v tovarnah težko vzdrževati razmerje med ceno dela in ceno produkta. Hkrati so davki zelo visoki. Zakaj, mislite, se je veliko majhnih italijanskih podjetij naselilo v Sloveniji? Zato, ker je breme birokracije manjše, davčna politika pa bolj preprosta.

In zaščita delovnega mesta je prav tako manjša?

To podjetnike zanima samo do določene mere. Davki so večji problem. Zato je enotna davčna stopnja, ki jo obljublja Pet zvezd, na prvi pogled tako zelo privlačna. Vendar ne smeš pogledati en korak naprej in videti, da se bo celoten sistem sesul, če premožnejšim dramatično znižaš davke. Moje mnenje je, da programa Petih zvezd in Lige ne vzdrži preizkusa vladanja. Še posebej ob zahtevah finančne discipline iz EU.

Ali rezultati volitev kažejo na to, da je Evropska unija postala za Italijo problem?

Evropska unija je v italijanski politiki predmet polemik predvsem zaradi vprašanja azilantov. To je res. Res pa je predvsem zato, ker sta Pet zvezd in Liga begunce postavila na prvo mesto kot argument razprave. Migracijska tokova sta dva. Prvi je ekonomskega značaja. Ljudje, ki prihajajo z afriške obale v čolnih iz ekonomskih razlogov, nimajo nobene želje po tem, da bi se ustavili v Italiji. Njihov cilj je sever Evrope, Italija pa samo prehodno ozemlje, etapa na poti. Edina možnost zaposlitve zanje je na jugu, kjer pobirajo paradižnike in sadje. Zaslužek je tako nizek, da lahko zadovolji ljudi z zelo nizkimi ambicijami in brez izobrazbe. To je grozljiv sistem, kjer so delavci izkoriščani do konca in živijo v skoraj suženjskih razmerah. Kdor pride na italijansko obalo iz ekonomskih razlogov, si želi kaj drugega.

Nekaj povsem drugega so ljudje, ki prihajajo iz držav v vojni ali iz držav, kjer so v neposredni življenjski nevarnosti zaradi političnega delovanja. Pri njih je treba postopati po humanitarnem ključu. Kako boš ljudi, ki bežijo pred nevarnostjo, vrnil v njihove države? Tukaj so ljudje, ki so prišli peš iz Afganistana in so potovali pet let. Bila sem na policijskem simpoziju v Padovi, kjer so govorili o suženjskih razmerjih, v katere so potisnjeni ljudje brez zaščite. Predvsem ženske. Na to nismo bili pripravljene.

Sociologi so sicer že pred desetletji opozarjali, da lahko na ozemlju EU pride do suženjskih odnosov, politika pa na to ni bila pripravljena in nima odgovorov. Zato lahko tujec tako hitro dobi podobo sovražnika, ki nas ogroža z nasilnimi dejanji. Vsako nasilno dejanje posameznega migranta postane nekaj, kar so naredili vsi. Pozablja pa se, da je v Italiji največ nasilja v družini in da ga ne izvajajo tujci. Netenje strahu pred tujcem, ki nam bo pobral delovna mesta in nas pobarbaril, so pripadniki Lige in Matteo Salvini zelo dobro izrabili. S tem se bomo morale politične sile v parlamentu zdaj zelo resno ukvarjati.

Izvoljeni ste bili po proporcionalnem volilnem sistemu na listi Demokratske stranke Mattea Renzija. Je bila vaša izvolitev zagotovljena?

Ne, nikakor ni bila zagotovljena. Veliko kandidatov je mislilo, da bodo zagotovo prišli v parlament, pa so ostali zunaj. To je največja značilnost teh volitev.

Lahko tudi ne bi bili?

Seveda. Saj to je čas demokracije, ali ne? Bila sem druga na listi. Prvi na proporcionalni listi je bil urednik revije Espresso in časnika Repubblica Tommaso Cerno, ki je hkrati kandidiral v prvem okrožju v Milanu. Novi volilni zakon za vsako okrožje predvideva uninominalnega kandidata, ki je neposredno izvoljen s preferenčnimi glasovi. Za prvo okrožje v Milanu je bilo

skoraj gotovo, da bodo izvolili kandidata leve sredine. Cerno je s šestimi točkami prednosti porazil desnosredinskega kandidata. Neposredno izvoljeni kandidat svoje mesto na proporcionalni listi prepusti naslednjemu, to sem bila pa jaz. Cerno mi je takoj po volitvah poslal sporočilo, ki se je začelo z »Draga moja senatorka«. Tako sem izvedela, da sem bila tudi jaz izvoljena. Lahko pa bi se zgodilo tudi drugače.

Slovenska manjšina ima v parlamentu vedno svojega predstavnika. Ali volilni zakon za vas rezervira mesto?

Ne. Nikakor ne. Noben sedež v senatu ni rezerviran za nikogar. To bi bilo protiustavno. Zaščitni zakon za Slovence v Italiji predvideva olajšan volilni postopek. Vendar tega država nikoli ni spoštovala. Levica pa je od vojne naprej Slovincu vedno dala možnost, da kandidira na njeni listi in da je tam izvoljen. Najprej smo kandidirali na listah Komunistične partije Italije, potem pa na listah njenih naslednic. Nazadnje na listi Demokratske stranke. Dobili smo možnost. Vendar smo morali biti izvoljeni tako kot vsi drugi. Naša težava je v tem, da je slovenska manjšina bistveno manj številna kot nemška na Južnem Tirolskem ali francoska na zahodu. Oni imajo zaradi gostote mest sedeže v parlamentu zagotovljene.

Tamara Blažina, ki je bila en mandat senatorka in en mandat poslanka, je bila izvoljena po običajnem postopku, prav tako Miloš Budin pred njo in vsi drugi. Da bi bila izvolitev slovenskega kandidata vsaj malo zaščiten, je bilo oblikovano Bratinovo okrožje, ki zavzema ozemlje od doline Režije na severu do Milj na jugu. Vendar je tudi tam rezultat lahko nepredvidljiv. Na listi leve sredine za poslansko zbornico smo imeli zelo dobrega kandidata Giorgia Grandolina, ki pa ni bil izvoljen. Tudi Riccardo Illy, za katerega se je zdelo, da se bo sprehodil skozi volitve, na koncu ni bil izvoljen. V zadnjih letih so se namreč spremenila vsa ravnovesja. Ničesar več ni mogoče z gotovostjo predvideti.

Vi ste italijanska državljanka slovenskega porekla iz Nabrežine s svojim sedežem v parlamentu v Rimu. Koga tam predstavljate?

V debaklu leve sredine sem edina, ki je bila na levi izvoljena v senat za celotno Furlanijo - Julijsko krajino. Na kandidatno listo pa sem hotela vstopiti s podporo vseh Slovencev. »Složni v senat« je bil moj slogan. Poleg slovenske komponente v Demokratski stranki me je podprla tudi stranka Slovenska skupnost. Podprli so me skoraj vsi Slovenci, drugače sploh ne bi mogla biti izvoljena. To ni bilo posebej težko, ker sem neodvisna. Nisem predstavnica nobene stranke, ampak prihajam iz čisto drugega sveta. Vendar nimam odgovornosti samo do Slovencev, ampak do celotne Furlanije - Julijske krajine. To me je nekoliko presenetilo.

V italijanskem parlamentu se vsak poslanec sam odloči, v katero poslansko skupino se bo vpisal. Kam boste šli vi?

Izplača se mi ostati v poslanski skupini Demokratske stranke, ker imam tam lahko največ moči. Lahko bi vstopila v skupino mešanih poslancev, vendar je preveč heterogena in meni neznana. To je moja prva izkušnja v nacionalnem parlamentu. Hočem biti skupaj z ljudmi, ki imajo politične izkušnje, ki mi lahko svetujejo in mi dajo zaslombo, ko jo bom potrebovala. Pri manjšinskih vprašanjih jo bom zagotovo potrebovala in moram si jo zagotoviti z resnim delom z drugimi. Potrebovala bom zaveznike. V levi sredini jih bom najlažje našla. Poleg Tommasa Cerna računam na zaveznike iz celotne Italije.

Nisem bila izvoljena zato, da skrbim samo za Slovence. Tako se ne doseže veliko. Skrbeti moram za vse. Stopiti bom morala do predstavnikov strank iz naše dežele, ki bodo sestavile vlado. Tam bo treba govoriti o skupnih interesih v jeziku, ki bo omogočal delo za skupno korist. Trenutno je še vse v nastajanju. Ni jasno, kakšna bo vladajoča konstelacija, kako se bo oblikovala opozicija, v kakšnem odnosu bomo eni do drugih. To so bile zelo neobičajne volitve, delala bom v novih okoliščinah, ki ne bodo nove samo zame, ampak za dobri dve tretjini parlamenta. Treba se bo zelo hitro znajti.

Kaj vam je zapustila vaša predhodnica Tamara Blažina, ki je bila dva mandata v parlamentu?

Ona je bila sijajna.

Kaj je dosegla?

Veliko. Predvsem zato, ker je bila izjemno delavna. Njena zasluga je, da imamo sistemsko financiranje vsega našega javnega življenja. V zakonu o tisku je dosegla zagotovljeno letno finančno podporo za manjšinske časopise. Manjšinski časopisi v jezikih manjšin ne morejo živeti samo od prodaje in potrebujejo zaslombo, ker so nujen del prisotnosti v prostoru. Enako je s Slovenskim stalnim gledališčem. Dosegla je sistemsko financiranje institucije, ki je za nas ena ključnih poklicnih kulturnih ustanov. V obeh mandatih je dosegla ekonomsko podporo različnim segmentom kulturnega in organiziranega življenja, kar je za nas izjemnega pomena. Za ohranitev ni dovolj dobra volja, potrebne so strukture, organizacije in sistemske rešitve, na katerih se gradi položaj manjšine v družbi.

Kaj bodo vaše bitke?

Najprej bo treba rešiti vprašanje nadgradnje zaščitnega zakona, ki je star že sedemnajst let. Pa se ga ne izvaja v celoti. Ga hočemo na novo napisati ali samo dopolniti? Veste, mnoga vprašanja na prvi pogled niso nič spektakularnega, vendar zelo vplivajo na življenje manjšine. In ne razrešujejo se samo v velikem parlamentu, ampak zahtevajo veliko drobnega dogovarjanja na terenu. Člen številka 15 zaščitnega zakona govori o glasbenem šolstvu. Imamo dve glasbeni šoli, zakon pa pravi, da bi morali dobiti slovenski oddelek tudi na tržaškem konservatoriju Tartini. Kako ga lahko dobimo? Ga sploh lahko dobimo? Kaj bomo z njim, če ga dobimo?

Celotna manjšinska skupnost se mora odločiti in najti odgovore, potem se začnejo pogajanja v parlamentu. Ob tem so velike teme, ki zadenejo ob cel niz občutljivosti. Pogosto gredo čez generacije. Vprašanje vračanja narodnih domov, denimo. Zakon predvideva vrnitev Narodnega doma v Trstu, ki je bil požgan leta 1920. Tam ima zdaj sedež fakulteta za prevajalce in tolmače. Rektor nam je odstopil nekaj prostora, da ima tam sedež en del naše narodne in študijske knjižnice. Vprašanje pa je, ali bo tržaška univerza dobila sredstva, da se preseli na drug sedež. Za Trgovski dom v Gorici je že vzpostavljeno sodelovanje z državno knjižnico, tam naj bi dobile prostor tudi glasbene šole.

Odrpito je vprašanje Narodnega doma pri Sv. Ivanu v Trstu, ki je že dodeljen Slovencem. Vprašanje je, kaj bomo naredili s to zgradbo. Tam bi lahko imel sedež Slovenski raziskovalni inštitut, vendar še ni jasnega projekta, ker tudi financiranje še ni zagotovljeno. Lahko imamo fantastične fantazijske projekte, ampak če ni financ, je vse zaman. Na šolskem področju bo treba uvesti natečaje v slovenščini tudi za administrativno osebje. Še vedno ni rešeno vprašanje pravilnega pisanja naših imen in priimkov s strešicami na uradnih dokumentih. Veliko je bilo rešenega, ker Tamara Blažina ni bila v opoziciji. Zdaj moramo pogledati, kaj bo mogoče narediti iz opozicije, kjer se bom po vsej verjetnosti znašla jaz.

Izračuni kažejo, da razen opozicije skoraj ni druge možnosti.

Niti ne gre za izračune. Nobena od strank nima števil, s katerimi bi lahko sestavila vlado. Gibanje petih zvezd se je od daleč pozanimalo za sodelovanje z Demokrasko stranko, vendar je vodstvo odločno reklo ne. Vprašanje je, ali bo Liga lahko sestavila vlado skupaj z Berlusconiem. Vse je še v velikem kaosu. Pozicija Demokratske stranke je še kar jasna. Ker smo doživeli samo napade na reforme, ki smo jih predlagali in izpeljali tako na deželni kot na državni ravni, vam prepuščamo mesto in vladajte sami. Sami pogledjte, ali je res tako preprosto reformirati družbo in državo. Pokažite, kaj zmorete. Mi vas bomo opazovali iz opozicije.

Kako ste zašli v politiko?

Nisem pričakovala, da bom šla po tej poti. Slovenska komponenta Demokratske stranke je izbirala slovenskega kandidata za listo. Odločili so se, da ne bodo izbirali med profiliranimi politikami. V Rimu sem bila na podelitvi Auerspergove nagrade, kjer mi je poslanka Tamara Blažina predlagala, da sprejem kandidaturu. Rekla sem, da sem na voljo, vendar je nisem jemala resno. Izbirali so med dvajsetimi imeni, zdelo se mi je, da bodo šli v druge smeri. Privolila pa sem zato, ker sem prepričana, da moramo sprejeti družbeno odgovornost. Boris Pahor rad reče, da morajo vsi pripadniki majhnih narodov vzeti nase odgovornost za svojo kulturo in literaturo. Enako velja za politiko. Sprejela sem odgovornost za svojo narodno skupnost. Verjamem v to, kar govorim, in v to, da moram suvereno sprejeti svojo odgovornost, ko me pokličejo.

Med kampanjo sem govorila, da naš svet od Trsta do Režije ne predstavlja samo naravne vezi med italijanskim svetom in Slovenijo, ampak da ohranjamo vez s celotno srednjo Evropo. Mi smo središče srednjeevropskega prostora. Tukaj smo mi protagonisti in na nas ni nič perifernega. Morda se tega bolj zavedamo tisti Slovenci, ki živimo v drugih državah, kot Slovenci, ki živijo v Sloveniji. Italijanski svet je heterogen. Mi se v odnosu do njega tradicionalno postavljamo kot antagonisti. Radi smo v obrambni drži.

Sama mislim, da ne gre iskati tistega, česar Italijani ne vedo o nas, in tega, kako nas ponižujejo. To še vedno obstaja, da ne bo pomote. Mi še vedno nosimo posledice fašizma. Pa ne zato, ker nas je fašizem zapiral, mučil in pobijal. Ne. Vcepil nam je manjvrednostni kompleks. Tega pa se ni tako enostavno otepati. Zato je pomembno, da imamo predstavnika v parlamentu. Nihče drug nas ne more predstavljati kot entiteto, ki ima svojo zgodovino, ki je tukaj 1500 let in ni priplavala po kisli župi z Nanosa leta 1918. Ve se, zakaj se je fašizem znesel nad Narodnim domom leta 1920.

Morda jih je motila slovenščina?

Ne. Fašisti so se bali našega kulturnega in gospodarskega vzpona. Prenesli so kmeta, peka, perico in pristaniškega delavca, sovražili pa so meščanstvo. Groza jih je bilo intelektualcev, ker bi se z njimi morali pogovarjati na isti ravni. Ta preskok je treba narediti.

Do zdaj smo vas poznali kot avtorico in univerzitetno predavateljico...

In to sem še vedno. Vedno me je zanimal odnos med slovensko in italijansko kulturo. Slovensko kulturološko znanje je veliko bolj usmerjeno v proučevanje odnosov med slovenskim in nemškim svetom. Vendar je sinergija med slovenskim in italijanskim kulturnim svetom izjemno privlačna. Ko sem začela predavati na univerzi v Vidmu, me ni presenetilo to, kako malo mi vemo o Italiji, ampak kako malo vedo Italijani o nas. To pa predvsem zato, ker nikoli nismo razmišljali o tem, da bi potrebovali promocijo našega sveta v njihovem svetu. Dve leti sem bila na univerzi Sapienza v Rimu, kjer sem še posebej po vstopu Slovenije v EU zaznala veliko zanimanja za slovensko kulturo. Srečala sem urednico založbe Bompiani Elisabetto Sgarbi, ki jo je Trst zanimal kot področje kulture, ne politike. Že nekaj let načrtujeva ambiciozno izdajo Srečka Kosovele v italijanščini. Obstajajo prevodi izborov, ne pa celotnega opusa. Ključni so njegovi eseji in pisma.

Biti maloštevilen narod ne pomeni biti manjvreden narod. Prav nasprotno, lahko si zelo zanimiv, vendar se moraš morda nekoliko bolj potruditi, da vstopiš v ta svet. Potem se ti odpre. Slovenija je zelo ljubljano-centrična, Italija pa ima poleg Rima Milano, Bologno, Firence, Neapelj. Vsako od teh mest ima drugačen utrip, ker je vsako od njih kulturna metropola.

Kako je biti avtorica hkrati v slovenščini in italijanščini?

Lepo. Leta 2004 sem v italijanščini izdala zgodovino slovenskega slovstva. *Le lettere slovene*. Od petdesetih let naprej nismo imeli nič takega. Pa še takrat smo bili vključeni v literaturo Jugoslavije. Izšla je pri goriški Mohorjevi družbi, ki nima nacionalne distribucije, pa je postala bestseller. Na različnih univerzah jo uporabljajo kot učni tekst. Tudi v slovenski knjigi

Kosovelovih pisem sem hotela imeti en obsežen esej preveden v italijanščino. Izdala sem dvojezično zbirko Balantiča v prevodu Mirka Špacapana. Ob stoletnici Borisa Pahorja sem izdala monografijo Tako sem živel, ki je izšla pri založbi Bompiani. Pahor je pred volitvami napisal zelo lep poziv volilcem, naj glasujejo za človeka, ki prihaja iz sveta kulture. To je bilo zelo dragoceno. Prevedla sem poezijo Miroslava Košute in jo izdala v knjigi. In zdaj sem naredila še nov korak. Napisala in izdala sem svoj prvi roman v italijanščini. La figlia che vorrei avere.

Kaj je naslednji korak?

Senat v Rimu. Tam moram še vse odkriti.

- **V ospredju bodo dvostranski odnosi. 16.03.2018**

<http://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2901436/>

Obisk avstrijske zunanje ministrice Karin Kneissl v torek v Sloveniji predstavlja nadaljevanje visoke ravni partnerskih dobrososedskih odnosov in političnega dialoga med Slovenijo in Avstrijo, so zapisali na zunanjem ministrstvu RS.

O aktualnih vprašanih slovenske narodne skupnosti

V ospredju pogovorov da bodo dvostranski odnosi, med drugim gospodarsko sodelovanje, sodelovanje na področju kulture, prometa in drugih področjih ter aktualna vprašanja slovenske narodne skupnosti v Avstriji. Kneisslova, ki je strankarsko nepovezana, v vlado pa jo je nominirala svobodnjaška stranka, ter slovenski zunanji minister Karl Erjavec bosta govorila tudi o aktualnih evropskih in drugih mednarodnih temah, s poudarkom na prihodnosti EU, na migracijah in Zahodnem Balkanu.

- **Glavni temi: Novice in šolstvo. 19.03.2018**

<http://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2901953/>

V torek se bo v Ljubljani srečala s svojim slovenskim kolegom Karlom Erjavcem avstrijska zunanja ministrica Karin Kneissl. V ponedeljek je povabil slovenski gostitelj predstavnike slovenskih organizacij in z njimi spregovoril o temah, ki naj bi jih načel z avstrijsko gostjo. Erjavec vabil na posvet

V torek bo v Sloveniji na delovnem obisku avstrijska ministrica za Evropo, integracijo in zunanje zadeve Karin Kneissl. Gostitelj je slovenski minister za zunanje zadeve Karl Erjavec, ki se je v ponedeljek dopoldne srečal s predstavniki slovenske narodne skupnosti v Avstriji.

„Zelo odkrit in dober pogovor“

Sogovorniki so gostitelja seznanili z aktualnim položajem Slovencev na Koroškem in na Štajerskem ter nagovorili še odprta manjšinska vprašanja, povzema enourni pogovor predsednica sosveta za slovensko narodno skupnost Susanne Weitlaner.

Zunanji minister Erjavec je zagotovil nadaljnjo podporo Slovenije pričakovanjem slovenske narodne skupnosti glede uresničevanja svojih pravic. Poudaril je, da je položaj slovenske narodne skupnosti v Avstriji prioriteta tema v stikih z avstrijskimi predstavniki in da med državama o tem vprašanju poteka konstruktiven dialog.

Pogovora z ministrom Erjavcem so se udeležili predsednica sosveta slovenske narodne skupnosti in Kulturnega društva člen 7 Susanne Weitlaner, predsednik Skupnosti koroških Slovencev in Slovenk Bernard Sadovnik, predstavnik Zveze slovenskih organizacij Manuel Jug, predstavnik Narodnega sveta koroških Slovencev Marko Oraže in predsednik Enotne liste Gabriel Hribar.

- **Različna stališča glede nadzora meje. 20.03.2018**

<http://volksgruppen.orf.at/slovinci/stories/2902241/>

Zunanja ministrica Karin Kneissl je pri pogovoru s slovenskim zunanjim ministrom Karlom Erjavcem v Ljubljani zagovarjala potrebo po ohranitvi nadzora na notranjih mejah. Erjavec pa je ponovil stališče Slovenije, da ne vidi posebnega razloga za takšen ukrep na meji med državama.

Glede arbitražne razsodbe o meji med Slovenijo in Hrvaško pa da Avstrija „v luči pravne varnosti in mednarodnega prava“ podpira stališče Slovenije, je poudarila avstrijska zunanja ministrica.

Številne tradicionalne teme

Erjavec in Kneisslova sta v torek v Ljubljani sicer spregovorila o številnih tradicionalnih temah, od slovenske narodne skupnosti v Avstriji in nemško govoreče skupine v Sloveniji do nuklearke Krško in razmer na Zahodnem Balkanu. Govora je bilo po navedbah Slovenske tiskovne agencije tudi o okrepljenem nadzoru na meji med Slovenijo in Avstrijo, kjer imata državi različna stališča.

Na novinarsko vprašanje, zakaj ima Avstrija glede nadzora notranjih meja različno stališče, saj zelo nasprotuje mejnemu nadzoru na meji med Avstrijo in Nemčijo, hkrati pa vztraja pri nadzoru na meji s Slovenijo, je avstrijska zunanja ministrica izpostavila potrebo po ustreznem zavarovanju zunanje meje EU. Dejala je še, da se zaveda, kaj nadzor na meji pomeni za tiste, ki mejo prehajajo vsak dan, a schengensko območje lahko deluje le, če so zunanje meje ustrezno varovane. Ob tem je Kneisslova napovedala, da bo ena od osrednjih tem avstrijskega predsedovanja Evropski uniji v drugi polovici letošnjega leta temeljita reforma azila in migracij.

O slovenski narodni skupnosti v Avstriji...

Glede slovenske narodne skupnosti v Avstriji sta Erjavec in Kneisslova govorila tudi o nekaterih odprtih vprašanjih, kot je financiranje tednika Novice, kjer sta se oba ministra zavzela za sistemsko rešitev. Govorila sta tudi o vzpostavitvi nove šolske mreže, kjer si Slovenija želi ohranitev ravni pravic, ki jih ima slovenska manjšina v Avstriji. Slovenija tudi zagovarja povečanje sredstev za slovensko narodno skupnost v Avstriji.

Avstrijska zunanja ministrica je v zvezi s tem dejala, da se je avstrijska vlada v svojem programu do leta 2022 jasno obvezala k zaščiti in podpori avtohtonim skupnostim v Avstriji, kamor sodi tudi slovenska narodna skupnost. Ocenila je tudi, da na avstrijskem Koroškem to „deluje“ na različnih ravneh.

...in o nemško govoreči skupnosti v Sloveniji

Razlike med Dunajem in Ljubljano so tudi glede položaja nemško govoreče skupnosti v Sloveniji. S predstavniki te skupnosti se je Kneisslova sestala v torek v prostorih avstrijskega veleposlaništva. V izjavi po srečanju se je zavzela za priznanje nemško govoreče skupnosti v slovenski ustavi po vzoru italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji.

Glede jedrske elektrarne Krško je Erjavec, ki po odstopu premierja Mira Cerarja opravlja tekoče posle, spomnil, da bo Slovenija morala leta 2023 podaljšati obratovanje in da ministrstvo za okolje vodi postopek ugotavljanja čezmejnega okoljskega vpliva. Beseda je tekla tudi o plinskih terminalih v severnem Jadranu, kjer je Erjavec avstrijski kolegici zagotovil, da Slovenija v Kopru tega ne načrtuje in nasprotuje terminalu v Tržaškem zalivu. Kneisslova je izrazila zadovoljstvo nad dobrim sodelovanjem in izmenjavo informacij na področju okolja.

Karin Kneissl je vodenje avstrijskega zunanjega ministrstva prevzela decembra lani.

Nestransko Kneisslovo je za vodjo avstrijske diplomacije predlagal predsednik svobodnjakov Heinz-Christian Strache.

Ministra sta izmenjala tudi mnenje glede razmer v neposredni soseščini, kjer se Kneisslovi zdi, da je za Zahodni Balkan primernejše poimenovanje Jugovzhodna Evropa, saj sta zanjo

„Beograd in Sarajevo evropski mesti“. Dunaj po besedah zunanje ministrice sicer zelo ceni slovenski pogled na to regijo, ki bo prav tako v ospredju avstrijskega predsedovanja EU.

Povedala uvodni stavek v slovenščini

Ministrica, ki je uvodni stavek, da jo veseli, da je v Sloveniji, spregovorila v slovenščini, je sebe opisala kot prijateljico Slovenije, in spomnila, da je v preteklosti tukaj delovala tudi kot dopisnica za nemški časnik Die Welt in avstrijski dnevnik Die Presse.

Sodelovanje med Slovenijo in Avstrijo je dobro in imata visok politični dialog. Avstrija je največji vlagatelj v Sloveniji, saj je 25 odstotkov vseh vlaganj prav avstrijskih. Narašča tudi trgovinska menjava, ki znaša pet milijard evrov. Po številu tujih turistov v Sloveniji je Avstrija na drugem mestu.

Vodjo avstrijske diplomacije je v torek sprejel tudi predsednik Republike Slovenije Borut Pahor. Na Slovenski akademiji znanosti in umetnosti pa ima gostja pred vrnitvijo v Avstrijo še predavanje z naslovom „Die Rückkehr der Geographie“ (Povratek geografije).

- **Poziv k priznanju nemške skupnosti. 22.03.2018**

<http://volksgruppen.orf.at/slovenci/stories/2902600/>

Zveza kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti v Sloveniji je v resoluciji javno pozvala slovensko vlado k ustavnopravnemu priznanju njenih manjšinskih pravic. Resolucijo je zveza objavila v sredini izdaji dnevnika Večer, dan po predstavitvenem obisku avstrijske zunanje ministrice Karin Kneissl v Sloveniji.

Priznanje po vzoru drugih manjšin

Kneisslova se je s predstavniki nemško govoreče skupnosti sestala v torek v prostorih avstrijskega veleposlaništva. V izjavi po srečanju z zunanjim ministrom, ki opravlja tekoče posle, Karlom Erjavcem se je zavzela za priznanje nemško govoreče skupnosti v slovenski ustavi po vzoru italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji.

V Sloveniji naj bi po nekaterih ocenah živelo okoli 2.000 pripadnikov nemško govoreče skupnosti, ki pa ne živijo na strnjem območju.

Zveza v resoluciji med drugim poudarja, da Slovenija ne upošteva priporočil Sveta Evrope, ki so osnova za preživetje neke jezikovne manjšine in se nanašajo na področja, kot so pouk v nemškem jeziku, primerno priznanje manjšinskega jezika v radijskih in televizijskih programih in priznanje zadovoljivih finančnih sredstev.

„Kot legitimni predstavniki nemško govoreče manjšine opozarjamo na neurejenost področja in pozivamo vlado republike Slovenije, da končno začne urejati ustavnopravni položaj narodne skupnosti,“ so še zapisali v resoluciji, v kateri so še opozorili, da želijo „kot samostojna narodna skupnost v smislu kulturne povezanosti z večinskim prebivalstvom graditi trajnostne mostove miru med Slovenijo in Avstrijo“.

Slovenija tudi meni, da položaj nemško govoreče skupnosti ustrezno rešuje sporazum o sodelovanju na področju kulture, izobraževanja in znanosti med Slovenijo in Avstrijo, ki sta ga državi podpisali leta 2001. Del sporazuma je namreč interpretativna izjava, v kateri je zapisano, da pripadnikom nemško govoreče skupine v Sloveniji pripadajo pravice po 61. členu slovenske ustave.

Večer, Maribor

Večer, Maribor, letn. 74, št. 66, 21.3.2018, str. 5

- **Verband der Kulturvereine deutschsprachiger Volksgruppe in Slowenien**

Zveza kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti v Sloveniji

Vojkova cesta 58, 1000 Laibach/Ljubljana, christian.lautischer@gmail.com

RESOLUCIJA

V skrbi za preživetje več stoletij v Sloveniji živeče avtohtone nemško govoreče narodne skupnosti

Poziv nemško govorečih društev na Vlado Republike Slovenije

Vorband der Kulturvereine deutschsprachiger Volksgruppe in Slowenien
Zveza kulturnih društev nemško govorečo narodne skupnosti v Sloveniji
Vojkova cesta 58, 1000 Ljubljana, christian.lautischer@gmail.com

RESOLUCIJA

V skrbi za preživetje več stoletij v Sloveniji živeče avtohtone nemško govoreče narodne skupnosti Poziv nemško govorečih društev Vladi Republike Slovenije

Kljub večletnim prizadevanjem nemško govoreča narodna skupnost v Sloveniji kot avtohtona manjšina še vedno ni deležna ustavnega priznanja njenih manjšinskih pravic. Država Slovenija ne upošteva priporočil Sveta Evrope, ki so osnova za preživetje neke jezikovne manjšine in se nanašajo na področja, kot so pouk v nemškem jeziku, primerno priznanje manjšinskega jezika v radijskih in televizijskih programih in priznanje zadovoljivih finančnih sredstev. Brez pomoči civilnodružbenih organizacij bi bilo delovanje društev v okviru narodne skupnosti že sedaj povsem nemogoče.

Kot legitimni predstavniki nemško govoreče manjšine opozarjamo na neurejenost področja in pozivamo Vlado Republike Slovenije, da končno začne urejati ustavnopravni položaj narodne skupnosti. Z dodelitvijo nujnih finančnih sredstev bi bil našim društvom omogočen varen in dolgotrajen naravni razvoj.

Že več stoletij v Sloveniji živeči pripadniki nemško govorečo narodne skupnosti zahtevamo kot zavedni državljani, da nam država nameni priznanje, spoštovanje in podporo naši dejavnosti.

Kot samostojna narodna skupnost želimo v smislu kulturne povezanosti z večinskim prebivalstvom graditi trajnostne mostove miru med Slovenijo in Avstrijo.

Ljubljana, 20. marec 2018

Christian N. Lautischer, I.r.,
predsednik zveze

Veronika Harng, I.r.,
Kulturno društvo nemško govorečih žena Mostvi

Dušan Ludvik Kolnik, I.r.,
Internacionalno društvo Svobodni most

Andrej Ajdič, I.r.,
Kulturno društvo Celje ob Savinji

Urša Kop, I.r.,
Društvo Kočevarjev staroselcev

Darko Schweiger, I.r.,
Kočevarsko društvo

David Urbanič, I.r.,
Kulturno društvo Apaško Polje

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Lepau je, če tvojo delo prštimajo. Marijana Sukič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 2**

Za vekše državne svetke se prejkdavajo vsefela odlikovanja (kitüntetések) tistim, steri so si tau zaslúžili. Tak je tau za 20. avgustuš pa tak je za 15. marciuš tö.

Odlikovanja pa priznanja dava rosag, država, tau so najvišeša, k sterim vcuj pejneze tö odijo. Davajo je županije, stere so že bole skaupe, ka največkrat tau prosijo, naj odlikovancom kaj konkretnoga deje v žebko tista organizacija, stera nji je vöodebrala pa predlagala na tau odlikovanje.

Ob taki svetkaj prštimajo narodnosti tö, med njimi nas, Slovence. Istina, ka narodnosti najvekšo priznanje ne dobijo od rosaga na té velke vogrske svetke, liki za den manjšin, steri je 18. decembra. Tau državno priznanje ne dobi vsikšo leto vsakša manjšina, ka je tau rejsan tisto najvišeše odlikovanje, s sterim se zahvalijo za delo osebam, stero so opravljale za svoje lidi. Od Slovincov so do tejga mau tau priznanje dobili: Irena Barber pa Irena Pavlič, Francek Mukič pa Marija Kozar, Laci Kovač pa Klara Fodor.

Drugo najvekše priznanje, steroga leko Slovenci dobimo, je priznanje »Za Porabje«, tau priznanje vsakšo leto podeli Slovenska zveza tistim lidam, steri so se največ trüdili za našo kulturo, literaturo, vöro ali gospodarstvo. Pa tau so leko domanji lidgé ali lidgé iz Slovenije. Najvišeše županijsko (megyei) priznanje je Pavlova plaketa, stera se tala za dobro delo na narodnostnom, domoznanstvenom pa etnološkom področji. Tak ka tau priznanje leko dobijo Madžari tö.

Na vsakšom področji – za kulturo, za šaulstvo, za javno upravo, za šport itd. – pa leko dobijo priznanje županijske skupščine (megyei közgyűlés) pripadniki narodnosti tö. Škoda, ka več nega ejkstra proslave, gda té priznanje prejkdajo narodnostim, kak je tau bilau gnauksvejta. Te smo se med sebov bole poznali pa smo se veselili eden drugomi. Zdaj se tau zgodi na županijskom svetki pa med petdesetimi odlikovanci se nikak zgibijo »naši«.

Kak vidimo, priznanj pa odlikovanj je dosta pa dostaféle. Človek bi leko pravo, ka skurok preveč. Ka si dostafart rejsan trbej misliti, koga naj bi predlagali za določeno priznanje, sto je takši, steri si tau rejsan zasluži. Vej pa če dobijo kakšno priznanje takšni tö, o steraj tak mislijo lidgé, ka so ga nej vrejdní, se leko priznanje razvrednoti (elértéktelenedik).

Dostafart se pa tau tö ma zgoditi, ka ne vzememo vpamet takšne lidi, steri so si že davnik zaslužili, ka bi je prštimali, dapa zatok, ka so skromni (szerények), se ne postavijo vsigdar v prvo vrsto, ostanejo v senci, ostanejo skriti. Dapa delajo, flajсно kak včele.

Teško je biti pravičen, eno je pa istina, vsakši se veseli, če njegov delo prštimajo, če priznajo, ka je več napravo kak povprečje.

- **Skupščina Železne županije nagradila porabski Slovenki. -dm-. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 2-3**

Letos svetimo 170. Oblejtnico madžarske revolucije ino bojne za slobaudnost v lejtaj 1848/49. Kak vsikšo leto je Skupščina Železne županije (Vas Megye Közgyűlése) 13. marciušá pá prejkdala vále ali priznanja takšim lidam, šteri so dosta napravili za našo ožjo domovino. Skupščina má šegau svetešnje djilejše kauli 15. marciušá držati vsikdar v drügom varaši Železne županije. Letos je tak vöprišlo, ka so svetek držali v sombotelskoj velkoj dvorani Županijske iže (Megyeháza), štera se je napunila s tistimi, šteri so priznanja prejkvzeli, pa tistimi, šteri so nagrajence sprevaljali.

Pred svetkom so podpisali sporazum o kulturnom sodelovanji v leti 2018 med Svetom Pomurske madžarske samoupravne

narodne skupnosti (MMNÖK) pa Skupščinov Železne županije, zatok so v Somboteu prišli generalni konzul RS v Monoštri dr. Boris Jesih, generalni konzul Madžarske v Lendavi dr. Gyula Földes, slovenska parlamentarna zagovornica Erika Köleš Kiss in predsednik Sveta PMSNS Ferenc Horváth tö. Med domanjimi voditelji smo vidli župana Sombotela dr. Tivadara Puskása, vladnoga pooblaščenca Železne županije Bertalana Harangozóna, županijskoga notara dr. Pétra Balázsyna, podpredsednika

Skupščine Ferenc Martona ino predsednika Skupščine Lászlóna Majthényina.

Po kračišom kulturnom programi programi, v šterom so pesmi gučale pa spejvale dijakinje sombotelske Gimnazije Nagy Lajos, je svetešnji guč držo predsednik László Majthényi. Kak je tapravo, je že vsikši od navzauči dostakrat čüu o tem, ka

se je godilo med revolucijov 15. marca 1848 pa v bojni po njej. Ob 170. oblejtnici je zatok vöpostavo, ka se je tistoga ipa narodila madžarska sodačija, na vogsrke huzare pa je leko od tistoga mau vsikši gizdavi. Predsednik Majthényi je revolucijo

nutpokazo prejk živlenjske poti ednoga prausnoga sodaka iz Železne županije pa eške raztomačo, ka je na revolucionare

čakalo večfele poti: ali so gratali heroji, ali so je zaprli v vauzo, ali so emigrirali na tihinsko, ali pa so gratali pisатели, živi spomin naroda.

Sploj dosta sodakov je čakala smrt, je povödo predsednik, dali so žitek za domovino. Vsikši zgodovinski čas je prej ovak gledo na revolucijo, ovaško je bilau mišljenje v dualizmi, med svetovnima bojnama, v časi komunizma pa po demokratični spremembaj. László Majthényi je med gučom pripovejdo anekdote, goršto verše ino misli lidi, pa tak nutpokazo miselnost razni cajtov.

Kak vsikšo leto so plakete, vále pa priznanja prejkдали lidam, šteri so dosta napravili v gospodarstvi, vertivanji ali turizmi, depa nagrade so dobili policajge, gozdari pa lotaroške tö. Nej so pozabili na lidi v šaulstvi, kulturi, novinarstvi pa zdravstvi, priznanje pa so prejkдали delavcom na socialnom, mladinskom pa športnom področji ranč tak.

Spominsko plaketo predsednika Skupščine Železne županije je leko prejkvzeu agrarni inženir, socialni svétnik v Monoštri Sándor Dömötör. Plaketo pa značko (kitúzó) pa so dobili lidgé, aktivni na narodnostnom področji ranč tak («Vas Megye Szolgálatáért Nemzetiségekért Tagozata»). Tau priznanje sta leko prejkvzela romski molar (slikar) József Ferkovics pa rovačka zborovodkinja pa leranca vöronavuka Zsuzsanna Horváth. Od Slovincov so se za delo letos zavalili leranci Evi

Lazar z Gorenjoga Senika, štera je na domanjoj šauli včila že od leta 1977, kisnej pa leta 1978 diplomirala kak učiteljica

za nižiše klase. »Dobro sem se včila v šauli, te so mi doma že tö tau gučali, ka bi leko üšla za leranco. Ge sem drügo ranč nej mislila, samo ka mo leranca gé. Té ciu sem dosegnila,

štirideset lejt sem mlajše včila,« je pripovedjala Eva Lazar, štera

je leta 2002 diplomirala kak leranca za slovenski gezik ranč tak. »Od začetka mau sem včila slovenski tö. Tau je naša materna rejč, štero morejo mlajši tö znati. Aj gučijo té gezik, aj eške živé, nej ka bi vömrâu. Rada sem, kasem leko koma kaj prejkdala.

Vnaugi pravijo, ka so se dosta navčili s tistoga, ka sem je ge včila.«

Eva Lazar je od začetkov članica pa dugolejtna predsednica gorenjesinčarske slovenske manjšinske ali narodnostne samouprave. »Ge sem vsikdar rada za lidi pa za vés delala, ka aj bi gordržali šege pa rejč. Organizerali smo vseféle programe za starejše pa za mlade, aj vés vküppride, aj se radüjejo pa aj slovenski gezik poslüšajo pa gučijo.« Od leta 1995 je nagrajenka članica Državne slovenske samouprave, cuj pa eške predsednica Komisije za šaulstvo. »Če šaulo zapréjo, te vés tö mrgé, so vsikdar gučali. Te grata tam tüüča, nega več živlenja. Dobro je, če se mladi včijo, gordržijo pa dale davajo gezik,« je zaključila Eva Lazar.

Letos so Spominsko plaketo Avgusta Pavla (»Pável Ágoston Emlékérem«) prejkvzeli Marija Lang (Lang Rezsóné) s Slovenske vesi. Majči neni, kak je vsi poznamo, so dvajsti lejt spejvali pri Ljudski pevka Monošter. »Mo mati je tö spejvala, tau sem se žek tak narodila, s spejvanjom. Žek z maloga sem dja rada spejvala. Mati je na stari spejvala, tak sem dja tü tak šegau mejla pri slovenski pesmarcaj pesmarcaj,« so pripovedjali strina Marija, šteri eške gnesden spejvajo pri več vogrski zboraj, depa v varaškom slovenskom cerkvenom koruši ranč tak. »Slovenske pesmi so mi bole pri srci, vej je tau naš dzejik, toga sem se oprvin navčila,« so tomačili Majči neni, šteri eške itak radi odijo odijo v slovensko pa madžarsko društvo penzionistov. »Tam si vse kaj pogučavamo, ka se kaj godi. Dobro nam spadne, ka se srečamo, ka ovak ne pridemo trnok vküper.«

Marija Lang spoj radi mladim prejkdavajo svojo tradicionalno znanje, kak na priliko v küjanji tö. »Za sebé eške itak tjüjam, če rejsan sem žek sama. Vse nücam, ka je staro staro bilau, na priliko dinsko, tau dja vse rada djejm,« so se smedjali pa pripoznali, ka radi odijo v varaško društvo za zdrav žitek tö. »Zdaj žek zaman preveč skrb mam, dosta sem vküppobrala betege. Zdaj tak živém, ka sem vsikši dén rada, gda se prebidim. Te Baugi valo dam, ka sem se pá prebidila za en dén,« so skončali strina Marija. Bejdvej Slovenki je za županijsko priznanje predlagala Državna slovenska samouprava, zatok jima je v Somboteli gratulejro predsednik organizacije Martin Ropoš. Tople rejči čestitanja je bejdvöma prejkdala zagovornica Erika Köleš Kiss tö, štera je ranč tak bila med predlagatelami. Bejdvej nagrajenki sta si priznanje zaslužili s tem, ka sta se več desetletij trüdili za gordržanje pa prejkdavanje slovenskoga gezika pa kulturne erbe.

- **Ernest Ružič: ANKA in Kugyjev pogled. Uredništvo. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 2-3**

Nove knjige

Pri kulturnem društvu Mariborska literarna družba je izšel roman Ernesta Ružiča ANKA in Kugyjev pogled. Založnik je

pripravil minuli četrtek (15. marec) predstavitev knjige v Literarni hiši Maribor.

Na predstavitvi je urednik Marjan Pungartnik izpostavil mnenje iz spremne besede Ko so trčili svetovi, da »roman Anka in

Kugyjev pogled razstira pred nami panoramo dogajanja, oseb, zgodovine, podrobnih opisov stičnega prostora Slovenija- Madžarska-Avstrija. Postavljen je v sedanjost, kot problematiziranje sedanjosti«. V romanu teče pripoved dveh vzporednih zgodb, ki se na več mestih, v različnih okoliščinah, tudi vsebinsko dotikata in prepletata. Prva zgodba se začne na Bledu, v pisarni policijskega inšpektorja Erika, ki ima pred sabo Madžara Szebestyena, ki ne more razumeti, kaj so to dokumenti, s katerimi bi dokazal, kdo v resnici je. Mož pripoveduje o mogočem in nemogočem: genetiki, genskem inženiringu, kloniranju, umetni inteligenci, robotiki, neizbežnosti 3. svetovne vojne in podobnih peripetijah. Še zlasti pa inšpektor ne more razumeti, da je Szebestyen prišel iz Bohinja peš po bližnjici, tudi po Blejskem jezeru, čeprav julija voda ni zamrznjena, da

bi hodili po ledu. Med pogovorom se Erik v mislih vrača v čas mladosti in naniza nekaj krajših prigod iz življenja v gorički

vasi. Ker Madžar, ki govori lep slovenski jezik, ker je študiral v Ljubljani, vztraja pri svojem: hoji po vodi in da ne ve, kaj so

to dokumenti in vse ostalo, konča zmedeno dotolčen inšpektor na psihiatriji, kjer ga prepričujejo, da v njegovi pisarni ni bilo nobenega Madžara.

V drugi zgodbi sta osrednji osebi profesorica glasbe Anka in njen prijatelj, najprej novinar, nato visokošolski učitelj književnosti, za katerega ime zvemo šele na koncu romana, v poročilu o prometni nesreči na cesti med Vršičem in dolino Soče, blizu spomenika Juliusu

Kugyju, vsestranskemu proučevalcu Julijskih Alp. Zgodba se odvija v Budimpešti, Debrecenu, zlasti pa v Pécsu, Mariboru, tudi na Goričkem in na Dunaju. Vsebinski poudarek je na ljubezni, ki jo doživljata Anka in njen slovenski prijatelj Elemir. Podobno kot prejšnja je tudi ta pripoved prepletena s spominskim vračanjem v preteklost, k ljudem, s katerimi se je Elemir srečeval. Zlasti izstopa odnos do Hanke, s katero se je spoznal na razstavi del slikarja Jožeta Tisnikarja.

Urednik je za likovno opremo knjige izbral sliko Elisabette Bacci iz Trsta.

- **»Tau so moji lidgé, ge ge sem tū vcüjvalaun ...«. Intervju: Dušan Mukič. Pogovarjala se je: Marijana Sukič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 4-5**

Dušan Mukič je eden od rejdko mlajši Porabcov, steri ranč tak dobro guči slovensko knjižno rejč kak domanjo, porabsko.

Zvün toga zna eške engliški pa nemški, ka o vogrskoj rejči spoj ne gučimo, vej pa v taujoj rejči se je šaulo do konca gimnazije. Gnako ceni vogrsko pa slovensko kulturo, dapa v düši je najbolje Porabski Slovenec, steromi je nej žau, ka dela za naše lidi, dela z našimi lidami, stere rad ma. Za svojo novinarsko delo je daubo letos za slovenski kulturni svetek Zahvalno listino od Urada za Slovence v zamejstvi in po sveti iz Ljubljane.

Z njim sva se pogučavala o tom, ka ga je napravilo takšnoga, ka je grato Slovenec pa Vogrin, dapa najbolje naš, Porabec.

Ka ga je vlejklo nazaj v Porabje, ka misli o arhaičnom geziki, steri pomalek »mira«. Vse tau pa še dosta več je prišlo v guč.

»Mojiva stariša sta bila prva študenta v sedemdeseti lejtaj, šteriva sta odišla v Slovenijo, tistoga ipa eške v Jugoslavijo, študerat, «pravi novinar Slovenski utrinkov, steri trno aktivno dela pri vsej slovenski medijaj.» Pa kak moj oča pravi, on je v velkoj slovenskoj držini gorraso, moja mati je pa bila iz Budimpešte, tö iz ene slovenske družine. Onadva sta se te na enom fašenskom bali na Seniki srečala pa tak sta te odišla vküper v Ljubljano. Mi smo se doma vsigdar slovenski pogučavali,

ge sem tak gorraso, ka smo samo slovensko rejč nücali doma. Moram povedati, ka je tau bila slovenska knjižna rejč, ka sta mojiva stariša mislila, ka baukše baude, če tak gorzrastem, ka slovensko knjižno rejč gučim. Pa te smo v Slovenijo ojdli, meli smo tam žlato tö, ge sem vsigdar znauva spoznavo te rosag. Pa tak mislim, ka tam do 18. leta sem ge eške posebno razmenje za tau, ka sem ge Slovenec, nej emo. Liki pred tem, ka bi odišo na študij nikam, mi je oče gnauk pravo: „Dušan, pa ka bi bilau, če bi ti v Slovenijo üšo?«. Te je tau šok biu pa presenečenje (meglepetés). Pa te sem pravo, zakoj pa nej. Tak sem prišo v Slovenijo pa sem se dosta vse včiu na univerzaj. Slovensko rejč, zgodovino pa računalništvo tö. Tisti sedem lejt, ka sem v Sloveniji biu, me je fejst zaznamovalo. Grato sem zasvojen s Slovenijo, zasvojen s Sovencami, zasvojen s slovenskov kulturov.

Moram povedati, ka je ta slovenska kultura eden krepek, trno važen tau moje düše, leko povejm, ka je gnaki tau kak madžarski, ali bole povedano, eške vekši tau je slovenski tau.

Moramo pa povedati, ka je ta naša kultura, porabska kultura,

nika ejkstra. Tau našo kulturo sem ge samo malo pozno, gda sem mladi biu, dapa s tem, ka sem se po študiji vrno v Porabje,

sem vüdo, ka je tau moja kultura. Tau je nej gnaka kultura kak tista v Ljubljani, tista v Kopri ali v Maribori. Tau je nika posebnoga, nika takšoga, ka sem rejsan ge.

Samo na kratki, vüdo sem ednauk edno staro fotografijo, ka na trnaci stojita Borovnjakina Nanec pa njeni mauž. Bila sta v starom porabskom gvanti, ona je mejla förtok, mauž je šapko

emo, ženska vacalejg. Vüdo sem ta dva človeka pa sem pravo, tau so moji lidgé, ge sem tü vcüjvalaun, ge morem tü ostati.«

- Gda si odišo v Ljubljano, si gučo knjižno rejč. Gda si prišo nazaj, si gučo dialekt tö, istina, ka bole gorički dialekt

kak našoga. Kak je tau bilau?

»Tau štorijo sem že večkrat tapravo. Namé je vsigdar brigalo, ka je tista čüdna rejč, ka go moje tetice pa moji stari stariške gučijo. V dosta porabski držinaj se venak zatok vogrski pogučavajo, ka mlajši več ne vejo nej porabski pa nej po knjižno.

Pri nas je pa tau bilau špajsno, ka mi smo v držini knjižno slovensko rejč gučali, žlata je pa po porabsko gučala. Pa smo se med seuv nej razmili, zatok smo nücali vogrsko rejč. Dapa tistoga ipa sem se ge že malo tö razmo na gezike, pa sem poslüşo, kak oni gučijo, pa sem probo tak gučati kak oni. Dobro nazaj ponim, mali sem eške biu, ka mi je mama pravla, gda smo gnauk v künji küjali, ka je žlata bila pri nas, Dušan, pojdi tja pa jim reci: »Pojte gejst!«. Ge sem nej vedo, ka tau pomejni, dapa tau je bilau moja prvo srečanje s porabsko slovenščino.

Gda sem v Ljubljano prišo, sem daubo enga cimra, kak po ljubljansko pravijo, v kolegiumi sva vküper bila v sobi. Na pa te je

on po goričkom gučo, ka je biu pojep z Goričkoga. On se je nika nej brigo s tejm, ka je njega niške nej razmo, on je z vsikšim

po goričkom gučo. Te sem ma pa pravo, ti samo tuči po svoje, ge mo probo tak gučati, kak ti. Tak sem se te pomalek navčo po goričkom, sledi, gda sem prišo nazaj v Porabje, sem probo svoj gezik tak napraviti, ka bi biu bole blüzi porabskomi guči, ka bi se leko pogučavo, nej samo s svojimi teticami, s svojimi babicami pa dejdeki, liki z vsikšim Porabskim Slovencom.«

- Porabska kultura je nika posabnoga, si pravo. Dostifart nam v auči mečejo, zakoj smo nej tak zavedni (öntudatos)

Slovinci kak tisti, steri živejo na Talanjskom ali v Avstriji. Kak ti vidiš tau pitanje, gé so vzroki, ka smo takšni (gratali)?

»Najvekši problem je tau, ka mammo takšni arhaični dialekt, sploj stari gezik, tau vsikši vej. Gezik je trno pomemben (fontos) tau identitete. Če naši Slovenci sploj žmetno razmejo ljubljansko televizijo, ljubljanski radio, te nji je žmetno nagučati, ka je tau gnaka kultura kak tvoja, tau je gnaki gezik kak tvoj. Dostakrat sem že o tom mislo, ka je tau tak kak edna vöra (vera). Ti moraš vörvati, ka je tau isto, ka je tau gnako. Z razumskimi stvarmi, s pametjov je tau težko raztomačiti, ka je tau isto. Dapa v srcej čütimo, ka je tau dun nika gnakoga. Po mojom, zatok bi morali biti Porabski Slovenci bolj zavedni, ka dosta lübezni dobimo od Slovincov iz matične domovine. Radi odijo es k nam v Porabje, pa oni rejsan pravijo, vi ste naši, vi ste en tau našoga naroda.

Zdaj bau stau lejt, ka so vekši tau vogrski Slovincov integrirali v gnešnjo Slovenijo, pa mis lim, ka ta integracija je pri Prekmurcaj tö nej stauprocentno uspela. Po mojem, ne smejo od nas pričaküvati, ka mammo stauprocentno narodno zavest. Naša naloga intelektualcov je pa tau, ka tau »vöra« raztomačimo našim lidam, ka njim pomagamo tau razmeti. Leko povejmo, ka smo tö kak kakšni »dühovniki«.

- Po karakteri smo tö ovakši kak Slovenci iz Slovenije. Tauma je vejndrik kriva naša zgodovina tö. Mi smo v drugom

rosagi živeli, pod vplivom druge kulture ...

»Gezero lejt je gezero lejt, tau se ne more vözbrisati. Vekši tau Slovincov je živo pod Avstrijov tej gezero lejt, ka smo mi pod

Vogrskov bili. Pa kakoli gučijo, ka so med njimi bili stiki, zatok smo se mi sploj ejkstra razvijali. Po mišlenji smo lekar bliže

lidam v Órségi kak lidam na Gorenjskom. Mi nemamo alpske kulture, mi smo bole panonski lidgé. Tau se čüti v našoj düši

tö, ka smo bole melanholični. Pa leko povejmo, ka smo malo bole tragični lidgé. Kak vidim našo zgodovino, kak se je dogajalo v Porabji, leko bi pravo, ka vsigdar nas je nika tragičnoga sprvajalo, ka vsigdar je z nami nika naaupek bilau, nigdar smo nej mogli na glas povedati, ka smo Slovenci, vsigdar so nas dojtežili.

Ovaška kultura smo, dapa tak moremo tau razmiti, ka dostaféle Slovincov geste po svejti. Tak ka mi smo tö Slovenci, tržaški Slovenci so tö Slovenci, v Celovci so tö Slovenci pa tisti v Sloveniji so tö Slovenci. Slovenski narod se je naraudo s kulturov, s slovensko knjigov. Ka naspoveže, tau je kultura, če rejsan je nej gnaka, dapa vejmo, ka so njeni fundamenti pa fundamenti naši dialektov gnaki, tak ka mi vseedno vcuj k slovenskomi narodi spadamo.«

- Gda sva se slednjič pogučavala, si pravo edno, za mené zanimivo stvar. Pravo si, ka bi se mlajši najprva mogli navčiti

knjižno slovensko rejč pa po tistom po domanje. Kak si ti tau mislo? Od koga bi se navčili knjižno pa od koga po naše?

»Ge samo svojo peldo vidim. Pa vidim, recimo ništrne v Budimpešti, ka so se po šaulaj navčili slovenski knjižni gezik. Po mojem, če ma človek fundamente v knjižnom geziki, se že dosta ležej navči dialekt. Skorok gnako energijo nücaš, ka se narečje navčiš. Pa če že tau energijo ponücaš, te trbej gledati v prišeštnost, nej pa v preteklost. Ge sem že dostafart pravo, ka za mladoga človeka se navčiti porabsko, prekmursko rejč, tau je romanticizem. Tau je niša romantika, ka go mamó do svoji korenjé, ka je poštüjemo. Dobro Dobro, tau je teorija, aj se po šaulaj navčijo knjižno, pa te sledik naj se navčijo narečje. Žmetno je. En čeden človek je pravo, ka narečje se ne moreš navčiti, moraš ga erbati. Porabska slovenščina je naša identifikacija, če ne gučimo po porabski, če tak povejdano, mi samo po »kranjskom« gučimo, te zgibimo tisto svoje bistvo. Meni so se tö čüdivali, gda sem iz Ljubljane nazaj prišo, kak ge po naše gučim ... Potrüditi se trbej. Ge sem prišo nazaj v

Porabje, sto sem se vklopiti, ge sem se mogo navčiti po porabski, ka ovak bi svojoga dela nej mogo opravlati. Z mikrofonom

bi nej mogo med prausne lidi, pa bi me vsi spajsno gledali, če bi ge vsigdar v knjižnoj rejči spitavo. Kak se navčiti narečje? Tau je dobro pitanje. Če si v okolji pa čüješ pa se dosta pogučavaš v jeziki, kak bi pravli Prekmurci, te se brž keli.«

- Ti si se vrno v Porabje. Porabska tragika je, ka so mladi, steri so odišli študirat iz Porabja v Ljubljano, največkrat

nej nazaj prišli. Oženili so se, slůžbo najšli, baugše plače meli ... Ka je tebe nazaj vlejklo?

»Prvo je venak tau, ka sem si v Ljubljani držine nej mogo stvauriti, ka sem tašo deklo nej najšo, ka bi zavolo njé tam osto. Drügo pa je bilau tau, kak smo gučali, ka je ta naša porabska kultura nika ejkstra, pa zatok kakkoli gledamo, mi smo spoj povezani z Madžarami, če rejsan smo Slovenci. Povezani smo z madžarsko kulturov tö. Ge sem sedem lejt biu v Ljubljani, pa te sem na konci čüto, ka je tau nej moj svejt, tü se ge tak fejst dobro ne čütim, ge moram nazaj domau. Tak ka sem gvüšen biu, ka na Madžarsko nazaj pridem. Žitek je pa tak napelo, ka sem ešče diplomo nej napiso, nej zgotauvo, te me je zdajšnja kolegica Ibolya Dončec pitala, če bi nej pri televiziji začno malo delati. Brigalo me je, sem začno, pa sem austó zdaj že deset lejt. Gda sem ge računalništvo gorvzeu, mi je eden školnik iz Števanovec pravo, Dušan ne boj nauri, idi v Avstrijo delat pa si za eno leto motor (avto) küpiš. Ge sam rejsan »nauri« biu, vej sem pa čüto, ka moram tau dale pelati, ka sem od svoji starišov erbo. Dostafart pravijo, ka mladi ... Ge se več tak fejst ne prištevam med mlade ljudi, mi smo že skoro srejdnja generacija. Dapa kakšen grataš, tau je odvisno od starišov tö. Mi v držini, gda se pogučavamo, se vsigdar pogučavamo vekši

tau o Porabji, ka je v Porabji, što ka je delo, ka se je godilo ... V tom živimo, mi smo nej samo držina, mi smo kolejgari. Mi dihamo vküper s tau skupnostjo.

Moji padaške, Vaugri, nikak ne razmijo, ka ge tau delam, zakoj je tau dobro. Če ge pravim, jeeee, sedem lidi se slovenski vči. Sedem? Tau je nika nej, pravijo oni. Sedem? Tau je dosta, pravim ge. Oni pravijo, upokojenci napravijo program za 1. maj,

Dušan ide pa posname, pa tau je njegvo delo. Pa rejsan, če od zvüna gledamo, rejsan je tau naše delo. Žmetno ge rztomačim svojim padašom, zakoj ge tau delam. Dapa ge tau v srci čütim, ka tau moram delati.«

Dušan pravi, ka gda je študiro v Sloveniji, je biu Slovenec Slovenec, zdaj je pa Porabski Slovenec. Nej ma je žau, ka je

prišo nazaj v Porabje. Dapa zatok ma dostafart na pamet pride, da vidi, ka padaške kama ojdijo delat pa kakšno

kariero majo pa doktorat majo ... ka bi bilau ... Dapa kak pravi: »Moraš biti zasvojen, moraš se odlaučiti, ka tau ka tau delaš

pa dale pelaš«.

- **Drago Tršar, monument – risbe na japonskem papirju. Tekst: Ernest Ružič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 7**

Galerija Murska Sobota

Ne zaradi svojih 90 let, marveč ustvarjenih del spada Drago Tršar med vrhunske likovne umetnike s prestižnimi nagradami

na tujem in v Sloveniji, kjer je prejel tudi Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Je tudi član Slovenske akademije

znanosti in umetnosti.

Drago Tršar je z Mursko Soboto povezan na različne načine. Leta 2006 je v soboški Galeriji na razstavi Umik v zasebno

prvič predstavil svoj izjemen erotični opus, ki je bil do takrat znan samo ožjemu krogu strokovnjakov in umetnikovih

prijateljev. Leta 2008 so v programu Trubarjevega leta v soboškem parku, na osi med gradom in evangeličansko cerkvijo, odkrili doprsni kip začetniku slovenske pisane besede Primožu Trubarju. V letu 2013 so pripravili dve razstavi Tisnikarjevih del, in sicer v Galeriji kiparsko razstavo, portrete sodobnikov, v Pomurskem muzeju pa zgodovinske portrete.

Tedaj je Drago Tršar za stalno zbirko Galerije podaril dve veliki plastiki, za stalno zbirko Pomurskega muzeja pa trinajst kiparskih študij, portretov slovenskih impresionistov in portret Ivana Cankarja.

Tokratna razstava slik na japonskem papirju v Murski Soboti je nastala na povabilo ljubljanske Mestne galerije, da bi ob umetnikovi devetdesetletnici pripravili skupni projekt z enotnim naslovom Monument – Drago Tršar. Nosilke projekta so še Galerija Božidar Jakac Kostanjevica na Krki, Koroška galerija likovnih umetnosti Slovenj Gradec, Galerija Prešernovih nagrajencev Kranj (ki je že pripravila izbor Tršarjevih del), Muzej in galerije mesta Ljubljana in Obalne galerije Piran.

Kustos razstave dr. Robert Inhof izpostavlja, da Drago Tršar s svojo miniaturo spregovori o nenehni fascinaciji nad življenjem »ki ga metaforično zajema v rasti svojih figur ter predvsem v valovanju svojih množic. Metaforično je to valovanje zajeto

tako v njegovih množicah, v njegovem erotičnem ciklusu, kjer je valovanje človeških teles metafora za spolni akt, kakor tudi v dejanskem valovanju morja, kjer se figura nenehoma spreminja v valove, valovi pa v figure. Podzemске jame se spreminjajo v morje in morje v podzemске jame. Ravno trenutek medsebojnih metamorfoz stalagmitov v morski val je tisto,

kar tako fascinira Draga Tršarja«.

Dela Draga Tršarja so postavljena v vseh treh prostorih galerije. Avtor je posebej pohvalil razporeditev in vsebinsko postavitev, pri čemer je poudaril, da ga veseli spoznanje, da soboška Galerija živi za likovno umetnost in jo ima rada, kar mu je zelo všeč. Zato tudi tako obsežno in vsebinsko sodelovanje z Mursko Soboto, kjer je pred leti prejel zahvalno listino Mestne občine. Pomenljivo, tudi ko je prvič (leta 2013-2014) in že kot uveljavljen likovni umetnik z mednarodnimi priznanji (prva nagrada v Aleksandriji) dejal, da je soboška Galerija zanj najlepša v Sloveniji: »Tu so široki prostori, ki jih lahko oblikujem, kakor želim, skulpture pa v teh prostorih živijo, niso stlačene v nek bunker. Zato sem želel imeti razstavo prav tu.« Razvoj dogodkov kaže, do to ni bila umetnikova vljudnostna fraza. Na novinarsko konferenco in otvoritev razstave je prišel dobro razpoložen in pripravljen na pogovore z novinarji in obiskovalci, med katerimi sta bila tudi predsednik SAZU dr. Tadej Bajd in znani umetnostni zgodovinar, akademik dr. Milček Komelj.

- **Obnovljen obcestni križ v Števanovcih. L.R.H. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 7**

Pred več kot sto leti so postavili križ ob cesti, ki vodi iz Števanovcev do Verice. Križ je bil postavljen leta 1911 v čast Boga in B.D. Marije. Pred kratkim so ga obnovili, sredstva za obnovo je prispevala gospa Časar (Császár Vendelné), ki se je iz Števanovcev preselila v ZDA. Na veselo (četrto) nedeljo postnega časa ga je v okviru križevega pota blagoslovil župnik Tibor Tóth.

- **Poti za pohodnike in kolesarje. Besedilo: Filip Matko Ficko. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 10**

Druga izdaja vodnika »Vrt spominov in tovarištva na Petanjcih« Pomurska planinska pot je lani, leta 2017, praznovala 50-letnico obstoja in ob tem je treba opomniti, da vodi ta pot tudi skozi Občino Tišina. Z Goričkega, iz Bodonec (kontrolna točka), pride Pomurska planinska pot skozi Vančo vas na Tišino (kontrolna točka) in nato nadaljuje skozi Petanjce preko Mure v Radence (kontrolna točka). Vse te točke se da obiskati tudi s kolesom. In tako so za pohodnike in kolesarje koristni tudi vodniki.

Ustanova dr. Šiftarjeva fundacija, ki ima svoj sedež v Vrtu spominov in tovarištva na Petanjcih, v Občini Tišina, je tik pred koncem februarja letos izdala drugo dopolnjeno izdajo vodnika »Vrt spominov in tovarištva na Petanjcih«, ki so jo predstavili na prvi spominski prireditvi v čast akademiku dr. Antonu Vratuši – Vranu 23. februarja v Kulturni dvorani na Tišini. Vrt spominov in tovarištva na Petanjcih je namreč bogata zbirka spominskih in drugih drevnin in je živi spomenik žrtvam trpljenja zaradi fašizma in nacizma ter opomnik bodočim rodovom. Vrt je zavarovana vrtno arhitekturna dediščina in je vključen v mrežo devetih vrtov in arboretumov v Sloveniji. V Vrtu je zgradba Znanstveno-raziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, mimo Vrta pa vodi poleg Pomurske planinske poti še Keplerjeva zvezdna pot (v spomin na Johannesesa Keplerja, protestantskega izgnanca, ki se je zadrževal na Petanjcih), pa tudi dve poti kolesarjev: »Mokra pustolovščina, Goričko« ter »Povežimo nekoč skupni cerkveni (protestantski) prostor Puconci – Bad Radkersburg (avstrijska Radgona)«.

- **Državno tekmovanje iz slovenščine. Regina Labritz, Krištof Časar. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 10**

Tako kot vsako leto so se tudi letos dijaki monoštrske gimnazije lahko prijaviли na državno tekmovanje. Prijaviti smo

se morali že lani septembra. Bili smo trije: Regina Labritz, Krištof Časar in Zsófia Sturm. Pisni del smo opravili 15. januarja. Malo smo trpeli, ker smo 13. imeli maturantski ples in smo bili malo utrujeni. Februarja smo dobili rezultate. Takoj sva se začela pripravljati na ustni izpit, ki smo ga imeli 12. marca v Sombotelu. Letos nismo šli na univerzo kot vsako leto. Prostor nam je dala Slovenska narodnostna samouprava v Sombotelu. Pristrčno nas je sprejela predsednica samouprave Marija Kozar Mukič.

Naprej sva morala potegniti številko, kdo bo začel. Oba sva potegnili tri vprašanja, na katera sva morala odgovarjati.

Tu pa tam sva čutila, da delava napake, kljub temu so naju pohvalili, da sva bila pridna. O rezultatu še ne veva nič, poslali nama ga bodo na šolo.

- **Razstava Kludie Ábrahám v Monoštru. L.R. Horváth. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 22. marca 2018 - Leto XXVIII, št. 12, str. 10**

V monoštrski gledališki dvorani so razstavljena izredno dinamična tihožitja in mandale na platnih in lesu, ki nas spominjajo na glasbeni svet zgodnje klasike. Na otvoritvi razstave so gostje lahko prisluhnili glasbi z začetka 18. stoletja v izvedbi profesorice monoštrske glasbene šole Éve Sipos in njenih učenk Katalin Brassai in Eszter Kozma. Razstavo je predstavila in priporočala obiskovalcem 14-letna hčerka Kludije Ábrahám.

Avtorica je maturirala na monoštrski gimnaziji, trenutno je zaposlena v Sloveniji pri Népujságu. Je dvojna državljanica, živi na Hodošu, je pa zelo navezana tudi na Monošter. Kot je povedala, slikanje je zanjo neke vrste meditacija, verjetno zato je začela slikati mandale. Med razstavljenimi slikami je bila tudi taka, ki ni stvaritev Kludije Kludije, temveč 11-letne hčerke Alide, ki tudi sama rada ustvarja s čopičem.

Vestnik, Murska Sobota

- **Že vsa leta brez gradbenega dovoljenja. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 12, 22. marca 2018, str. 3**

Zavrnjena vloga dobrovniške občine za Vidov dom

Občina je za dokončanje nelegalnega objekta pričakovala 51 tisoč evrov iz programa LAS

Občina Dobrovnik je na javni razpis Lokalna akcijska skupina LAS Pri dobrih ljudeh 2020 v letu 2017 za izbor operacij,

ki se bodo financirale s sredstvi Evropskega sklada za regionalni razvoj, prijavila dokončanje objekta Vidov dom, kjer naj bi deloval mladinski turistično - izobraževalni center, vendar se je ob tem izkazalo, da ta nima ne gradbenega niti uporabnega dovoljenja. To pomeni, da gre za nelegalen objekt. Zaradi tega je Agencija za kmetijske trge in razvoj podeželja 16. februarja letos vlagatelju, Društvu za trajnost virov SI. ENERGIJA, izdala negativno odločbo.

Tudi prejšnji objekt brez dovoljenja

Kot so nam sporočili z omenjene agencije, mu je bila odločba vročena 21. februarja. Občina torej ni poskrbela za legalizacijo objekta, ki je bil zgrajen že leta 2006, in za kar bi seveda morala zaradi lege na območju Krajinskega parka Goričko pridobiti tudi okoljevarstveno soglasje. Na vprašanje, kdo je odgovoren za to, nam z občinske uprave niso posredovali odgovora,

prav tako ne na vprašanje, ali imajo dovoljenje preostali objekti, ki jih je občina postavila na območju Bukovniškega jezera.

Dobrovniški občinski svet je Dokument identifikacije investicijskega projekta (DIIP) za Vidov dom sprejemal zaradi pravočasne prijave na razpis na izredni seji januarja 2017, na avgustovski seji pa je župan Marjan Kardinar svetnike seznanil, da je bila za Vidov dom uspešno oddana prijava in tudi, da je bila občina pozvana, da dopolni vlogo, preden bo kmetijsko ministrstvo izdalo odločbo. S čim je bilo treba dopolniti vlogo, župan občinskemu svetu ni poročal, je pa Agencija decembra

lani pri Upravni enoti Lendava poizvedovala, ali ima objekt v dveh etažah in skupne površine 211 kvadratnih metrov pravnomočno gradbeno oziroma uporabno dovoljenje.

Lendavska upravna enota v svojih arhivih nima gradbenega dovoljenja ne za nekdanjo gozdarsko traktorsko garažo, ki je bila na tem istem mestu in ki naj bi pogorela, niti za Vidov dom. Ta je bil zgrajen do četrte gradbene faze, torej do vključno strehe, v sklopu projekta Bukovniško jezero – prebujajoča lepota. Zanj je občina pridobila finančna sredstva programa Phare – čezmejno sodelovanje Slovenija/ Avstrija v višini 90 odstotkov celotne vrednosti projekta ali 266.517 evrov.

Pogodba o tej donaciji je bila med dobrovniško občino in Ministrstvom za okolje in prostor podpisana julija 2005. Takrat je bila med drugim načrtovana tudi obnova gozdarske koče, ki bi jo spremenili v multimedijски večnamenski prostor in informacijsko pisarno, v njej pa bi svetovali lastnikom kmetijskih in gozdnih zemljišč.

Za potrebe mladinskega turizma

Nedokončani Vidov dom potrebuje popolno notranjo in zunanjo urejanje ter opremljanje za potrebe mladinskega turizma. Po DIIP bi za njegovo dokončno ureditev potrebovali 73 tisoč evrov, s prijavo na razpis LAS pa je občina pričakovala 51 tisoč evrov nepovratnih sredstev. Ureditev Vidovega doma ima občina vključeno tudi v načrt razvojnih programov občine v letošnjem letu in bi bil največji projekt občine, namenjen spodbujanju turizma. Skupaj v ta namen je v letošnjem proračunu, ki znaša 2,5 milijona evrov, načrtovanih dobrih 90 tisoč evrov, od tega torej za Vidov dom 73 tisoč evrov.

Bukovniško jezero z okoliškim gozdom je zanimiva turistična točka, ki jo na leto obišče od 40 do 50 tisoč obiskovalcev. Skupaj s preostalo turistično ponudbo v Dobrovniku in okoliškem vinorodnem območju ima torej velik potencial za razvoj turizma, na katerem dobrovniška občina s 1.325 prebivalci tudi gradi svoj razvoj. Zato tudi sama veliko vlaga v razvoj turistične infrastrukture in namenja proračunski denar za delovanje zavoda za okolje in turizem, letos na primer 32 tisoč evrov.

- **Ohranjajo tradicionalne tehnike izdelave. Jože Gabor. Vestnik, Murska Sobota, leto LXX, št. 12, 22. marca 2018, str. 32**

21. razstava pirhov v Dobrovniku

Na ogled je bilo več kot 500 pisanic ustvarjalcev vseh generacij

Na 21. razstavi pirhov v dobrovniškem kulturnem domu niso bili ti le na ogled, ampak so med razstavo tudi nastajali novi. Ustvarjale so jih tako starejše mojstrice kakor tudi mlajše generacije, lahko pa so se v njihovi izdelavi preizkusili še obiskovalci. Pirhi ob velikonočnem prazniku po ljudskem izročilu simbolizirajo kaplje Kristusove krvi, so pa tudi simbol rojstva, novega življenja.

Organizatorji razstave so bili Kulturno društvo Sandor Petöfi iz Dobrovnika, Zavod za okolje in turizem Dobrovnik, Madžarska samoupravna narodna skupnost občine Dobrovnik in dobrovniška občina. Na ogled je bilo več kot 500 pirhov, je povedala predsednica dobrovniškega kulturnega društva Alenka Toplak. 30 izdelovalcev, ki so jih prinesli na razstavo, je iz občine in okolice, med njimi pa je tudi gostja iz Madžarske. »V preteklosti smo že organizirali tudi mednarodno razstavo, a smo se odločili, da bomo imeli poslej predstavljena dela domačih ustvarjalcev in kakega gosta iz tujine. Tokrat je to Jozefne Czaszar iz kraja v okolici Sombotela.

Na ogled pa so tudi dela šolarjev iz dobrovniške dvojezične osnovne šole in dobrovniškega vrtca Pikapolonica,« pove Toplakova. Največ izdelkov je bilo v tradicionalnih tehnikah, ki so značilne za Dobrovnik in okolico. Najbolj znana je tehnika batik, kjer so pirhi poslikani s črno in rdečo barvo ter s tradicionalnimi motivi. Izdelovali pa so jih tudi s čebulnimi olupki, odtisi listov, cvetov in drugih delov rastlin ter luženjem. Pred več kot dvema desetletjema, dodaja Toplakova, so se zbrale

ženske iz vasi, ki so še izdelovale pirhe: »Te so naučile že veliko mlajših, tako da nas je danes že precej več in ni nevarnosti, da bi ta ljudska obrt izumrla. Ohranjamo stare tehnike in motive, nekateri pa radi še kaj svojega dodajo ali pa pri tem uporabljajo motive iz drugih okolij. Imamo tudi nekaj mojstric ljudske obrti.« Ta oblika likovne ustvarjalnosti na jajčnih lupinah je zanimiva tudi za najmlajše, ki pri tem radi uporabljajo domišljijo. Tako v Dobrovniku ohranjajo ob tradiciji tudi kakovost izdelkov, kar se opazi tudi na razstavi, ki je prava paša za oči.

Izdelava pirhov v tehniki batik in drugih tehnikah, ki so značilne za Prekmurje, je predstavljena tudi v knjigi Elizabete

Urisk, ki prav tako vsako leto s svojimi izdelki in predstavitvijo njihove izdelave sodeluje na razstavi. Pred letom 1995 je ugotovila, da le še pet žensk iz vasi izdeluje tradicionalne pirhe, pravi Uriskova: »Zato sem jih obiskovala, se z njimi pogovarjala in se tudi sama naučila teh tehnik. Od takrat sem zbrala že kar precej gradiva o tej temi. Prve razstave smo pripravili v organizaciji društva upokojencev iz Dobrovnika, potem pa je organizacijo prevzelo kulturno društvo, ki jih do danes pripravlja v sodelovanju z drugimi društvi v občini in občino Dobrovnik.« V batik tehniki so na jajčne lupine risali arhaične vzorce, ki so bili značilni tudi za druge ljudske obrti, predvsem za lončarstvo. To so bile ravne ali valovite črte, pa tudi oblike listov, cvetov in podobno.

Reporter

- Globoke korenine globoke države /Aleš Žužek. – št. 12, 19.03.2018, str. 18-22
- Cerarjev beg pred realnostjo /Nenad Glucks. – št. 12, 19.03.2018, str. 24-26
- Milan Kučan nima ključa do zmage na volitvah : Matjaž Han, vodja poslanske skupine SD /Igor Kršinar. – št. 12, 19.03.2018, str. 28-34
- Azil za Ahmada Šamaja : pro Matej Klarič, contra Nenad Glucks. – št. 12, 19.03.2018, str. 39
- Zaton socialistov : zakaj je leva sredina v težavah Aleš Žužek. – št. 11, 12.03.2018, str. 20
- Junjska inventura : o novih volitvah /Igor Kršinar. – št. 11, 12.03.2018, str. 20
- Drnovškovih deset let je bilo deset mrtvih let za Slovenijo : Keith Miles, nekdanji svetovalec za gospodarstvo pri slovenski vladi /Aleš Žužek. – št. 11, 12.03.2018, str. 26-34
- Velenje postaja albanska oaza /Nenad Glucks. – št. 11, 12.03.2018, str. 38-40
- Croexit? Štirje prelomni dogodki /Dimitrij Rupel. – št. 11, 12.03.2018, str. 44-45
- **Hrvaška ni upravičena do članstva v EU, treba bi bilo razpravljati o croexitu. Dimitrij Rupel. Reporter, 20. mar. 2018**

<https://reporter.si/clanek/kolumnisti/d-rupel-hrvaška-ni-upravljena-do-clanstva-v-eu-treba-bi-bilo-razpravljati-o-njeni-izkljucitvi-o-croexitu-628722>

V zadnjih tednih se je v slovensko-hrvaških odnosih, v slovenski politiki, navsezadnje pa tudi v politiki Evropske unije nakopičilo veliko neprijetnih dogodkov oz. pojavov. Dva sta

povezana z mejnimi spori v jugovzhodni Evropi (v Bruslju pravijo "na Zahodnem Balkanu"), dva pa z Ljubljansko banko.

Najnovejši dogodek je napoved slovenske tožbe zoper Hrvaško s posredovanjem –če ne gre drugače, pa tudi brez posredovanja – Evropske komisije zaradi hrvaškega zavračanja razsodbe haaškega arbitražnega sodišča. Slovenija trdi, da Hrvaška krši mednarodno pravo, Hrvaška pa vrača s trditvijo, da je bil arbitražni proces okužen zaradi dogovarjanja med Sekolcem in Drenikovo, torej je mednarodno pravo kršila Slovenija.

Slovenija se je izgovarjala, da je bil njen prekršek – tudi v očeh sodišča, finančno motiviranega za nadaljevanje oz. podaljševanje arbitražnega procesa – malenkosten. Po vsem tem se k pravičnosti in resnicoljubnosti nagnjeni opazovalci sprašujejo, ali je bilo imenovanje Jerneja Sekolca s strani, hvala Bogu bivšega, predsednika Danila Türka neumnost ali sabotaža?

Pred mesecem dni (6. februarja 2018) je predsednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker v Evropskem parlamentu izjavil, da nobena država Zahodnega Balkana ne bo postala članica EU, dokler ne bo razrešila svojih mejnih sporov. Povedal je, da za to odločitev nosita odgovornost Hrvaška in Slovenija. V EU so sicer prepričani, da imajo države, ki so najbolj napredovale na poti k EU, strateški interes, da podpirajo želje svojih sosedov, ne pa da jih zavirajo.

Tretji dogodek zadeva varčevalce Ljubljanske banke. Hrvaška je prvotnemu sporu v zvezi z »neprenesenimi deviznimi vlogami«– ne glede na sporazum na Mokricah marca 2013 – dodala nov spor v zvezi s »prenesenimi deviznimi vlogami«. Slovenija je bila po osamosvojitvi – upošteva načelo teritorialnosti– brez diskriminacije poplačala vse devizne varčevalce na svojem ozemlju, medtem ko je devizne vloge varčevalcev Ljubljanske banke v drugih republikah – upošteva sporazum o nasledstvu (Dunaj 2001) – prepustila pogajanjem v Baslu.

Hrvaška je bila pri prenašanju prihrankov bolj izbirčna. Nekatere vloge je prevzela, drugih pa ne. V nasprotju z dunajskim sporazumom, ki ga je bila podpisala, in ki je predpostavljala poravnavo v okviru švicarske banke za mednarodne poravnave v Baslu, je Hrvaška zahtevala, da namesto nje ali namesto rešitve, ki bi jo prinesla poravnava v Baslu, vloge deviznih varčevalcev Ljubljanske banke na Hrvaškem prevzame Slovenija. Pri tem je ukinila podružnico Ljubljanske banke v Zagrebu in preprečila poravnavo na Hrvaškem, saj je bila ta podružnica posojala velike vsote denarja hrvaškemu podjetjem.

Foto: Bobo

Na žalost se je – v ne popolnoma pojasnjenih okoliščinah – v zadevo poglobilo strasbourško sodišče za človekove pravice in – v nasprotju z nasledstvenim sporazumom in teritorialnim načelom – naložilo Sloveniji izplačilo vlog vsem varčevalcem, ne le tistim na ozemlju Slovenije. Sodnik iz Slovenije Boštjan M. Zupančič je podal ločeno mnenje. V njem je izpostavil, da razsodba ni v skladu s teritorialnim načelom, nezadovoljen pa je bil tudi s sestavo senata, v katerem so bili od sedmih članov štirje iz držav, kjer so upniki, dva pa iz držav dolžnic.

Na Hrvaškem in v Strasbourgu so ocenili, da je Slovenija bogatejša od Hrvaške in naj torej plača. V slovensko škodo govorijo primeri neregularnih (mimo vrste in mimo pravil nasledstva) izplačil deviznih vlog izbranim hrvaškim prijateljem. Še bolj nekoristne so bile izjave nekaterih prominentnih slovenskih političnih osebnosti (Kučan, Bučar), da je Slovenija dolžna rešiti tudi težave varčevalcev v drugih republikah.

Četrta zadeva je povezana s privatizacijo Nove ljubljanske banke, kjer ne slišijo radi, da so nasledniki Ljubljanske banke, še manj pa jim je všečideja, da bi izgubili zaslombo slovenskih (pretežno levičarskih) oblasti in da bi kak brezobziren in pikolovski zasebni lastnik začel brskati po njihovih arhivih. Privatizacija bi utegnila biti smrtonosna za kadrovske politiko

NLB, ki se je zanašala na znamenita imena slovenske restavracije poznega socializma (Drago Kos, Rok Praprotnik). Slovenija se je bila zavezala k prodaji NLB, ker je bil to pogoj, dasmo jo lahko rešili z državnim-davkoplačevskim denarjem.

Zaveza je bila del sporazuma oz. dogovora o reševanju banke na tak način, saj je takšno reševanje kršitev pravil konkurence, ki so temeljna pravila v EU, v bistvu pra-pravila, saj se je vse skupaj začelo s postopno integracijo na ekonomskem področju. Le-ta je vodila do notranjega, skupnega, enotnega trga, ki temelji, da lahko kot tak obstaja, na nekaterih temeljnih načelih, med katerimi so konkurenčna pravila ključna. Tu ima Unija izključne pristojnosti, na tem področju je v bistvu najmočnejša in lahko ukrepa proti multinacionalkam, kot so Apple, Microsoft itd. Torej gre za konkurenčna pravila, ki varujejo »level playing field«.

Junckerjev pogoj za članstvo balkanskih držav v EU

Juncker je torej 6. februarja v Evropskem parlamentu izjavil, da nobena država Zahodnega Balkana ne bo postala članica EU, dokler ne bo razrešila svojih mejnih sporov. Pisec teh vrstic je prepričan, da je Slovenija od nekdaj spoštovala to Junckerjevo pravilo, Hrvaška pa ga ne spoštuje niti danes, saj, kot bi sklepali po retoriki Erjavca in Cerarja, zavrača – zanj sicer skrajno ugoden – razplet na haaškem arbitražnem sodišču. Da bi jo prisilila v srečo, bosta Erjavca in Cerar Hrvaško tožila in – v slogu dosedanje potratnosti, ki je dovolila različnim udom arbitražnega podjetja zaslužiti zneske, ki zadostujejo za počitniško hišo ali jahto višjega razreda – zapravila še nekaj milijonov evrov.

Slovenska pritožba glede arbitraže prihaja v času splošne hrvaške napadalnosti glede ribolova v Piranskem zalivu in v kontekstu izterjave dolgov Ljubljanske banke, kar bi bilo mogoče razložiti v smislu izreka »napad je najboljša obramba.« Da bi bila zadeva še bolj zapletena, se je Ljubljanska banka – zaradi vladnega nasprotovanja njeni privatizaciji – znašla v središču predvolilnega političnega meteža in v primežu evropskih finančnih oz. bančnih pravil.

Evropsko unijo/komisijo smo razdražili z mejnim in z bančnim sporom, v obeh primerih pa smo dali možnost Hrvaški, da igra vlogo žrtve. Da bi v prid Slovenije posegla slovenska komisarka, tako ali tako nismo pričakovali. Tako kot večino evropskih funkcionarjev (in najbrž tudi sodnikov/arbitrov) jo zanima predvsem vrtoglava evropska plača. Poleg nespretnih slovenskih in malomarnih, k udobju nagnjenih evropskih politikov imamo potemtakem dva problema: mejno vprašanje in bančno vprašanje.

Arbitražni sporazum o slovensko-hrvaški meji (Pahor-Kosor 2009) vsebuje dve značilnosti: nejasno formulacijo o »stiku« slovenskega ozemeljskega in mednarodnega morja in zavezo o slovenski podpori hrvaškemu pristopu k Evropski uniji. 9. člen Arbitražnega sporazuma pravi: »(1) Republika Slovenija umakne pridržke k odprtju in zaprtju pogajalskih poglavij, ki so povezani s sporom.

(2) Pogodbenci se vzdržita vseh dejanj ali izjav, ki bi lahko negativno vplivali na pristopna pogajanja.«

Slovenija se je od začetka zavedala pomena reševanja mejnih vprašanj

Slovenija si je vsa leta po osamosvojitvi leto za letom, vlada za vlado, prizadevala rešiti mejno vprašanje s Hrvaško – predvsem zaradi skrbi, da bi nerešeno vprašanje lahko vplivalo na njeno kandidaturo za EU in Nato. Prva možnost za članstvo v Natu leta 1997 je zaradi ameriške previdnosti (ko je bil 11. september 2001 še zelo oddaljen), zaradi notranjepolitičnih trenj med Drnovškom in levičarji pa tudi zaradi odprtega vprašanja s Hrvaško, propadla. Po neuspeh poskusih z Valentićem v Mariboru leta 1995 in z Williamom Perryjem leta 1999 je Drnovšek poskusil znova. Po smrti Franja Tuđmana in po nastopu vlade Ivica Račana je domneval, da je napočil trenutek preloma. Svoje sodelavce, vključno s piscem teh vrstic, je spodbudil k novi rundi pogajanj, ki je prinesla relativno ugodno rešitev z

dejanskim teritorialnim stikom med slovenskim in mednarodnim morjem (Sporazum Drnovšek-Račan –2001).

Arbitražni sporazum o slovensko-hrvaški meji (Pahor-Kosor 2009) vsebuje dve značilnosti: nejasno formulacijo o »stiku«slovenskega ozemeljskega in mednarodnega morja in zavezo o slovenski podpori hrvaškemu pristopu k Evropski uniji.

Problem je bil videti rešen, predvsem pa se je Slovenija izkazala kot konstruktivna članica mednarodne skupnosti. To je bilo posebej pomembno v trenutku (2001–2002), ko sta EU in NATO sklepala o slovenskem članstvu. Čeprav je hrvaška stran dokončno dogovorjeni in parafirani sporazum po kratkem premisleku (morda tudi, da bi škodovala mednarodnemu vzponu Slovenije) zavrnila, je Slovenija dokazala, da je storila vse, kar je bilo mogoče. To je bilo zadostno jamstvo za odprta vrata v Nato in EU.

Po letu 2004, ko je Slovenija maturirala (tj. dosegla članstvo v EU in Nato), je postalo mejno vprašanje manj važno, vendar ga je nova (Janševa) vlada spet reševala, tokrat s Sanaderjem. Bilo nam je jasno, da lahko premik dosežemo s povezavo med mejnim vprašanjem in hrvaškim pristopom k EU. Slovensko-hrvaški odnosi so postali strožji in bolj zadržani, vendar Hrvaški nikoli nismo grozili, da jo bomo ustavili pri vključevanju v EU.

V mednarodnih odnosih je izsiljevanje nepopularno in seveda prepovedano. Ne glede na previdnost slovenske strani so se napetosti zaradi hrvaških enostranskih in izvirnih poskusov ustvarjanja precedensov oz. podlag za mejo po njihovem okusu nadaljevale v času slovenskega predsedovanja EU (2008) in stopnjevale po njem.

Pahorjeva vlada (2009–2012) ni bila v stiski, kot je bila nekočDrnovškova, je pa poslušala pridige inozemskih partnerjev, predvsem tistih, ki so podlegli očarljivosti hrvaških naravnih lepote in diplomacije. V stiski je bila Hrvaška, vendar je dosegla kolosalen prodor. Slovenska vlada je bila nediplomatsko odkritosrčna. Predvsem nekdanji Türkov pomočnik v OZN, nato po vsem videzu glede slovenskih nacionalnih interesov neprepričljivi veleposlanik v ZDA in Pahorjev zunanji minister Samuel Žbogar je ob vsaki priložnosti – dokler ga ni za ušesa Hillary Clinton – grozil sosedni državi, da ji ne bo dovolil vstopiti v EU.

Po ameriškem opominu in po modni idili Pahor-Kosor je Ljubljana konec leta 2009 predlagala arbitražo. Takrat je Zagreb z vrhunsko predstavo mučeništva in požrtvovalnosti izjavil, da je pripravljen na rešitev mejnega vprašanja. V skladu z balkansko miselnostjo, da so obljube zato, da z njimi osrečujemo naivne ljudi, so Hrvati podpisali Arbitražni sporazum (Pahor-Kosor). V besedilu so dopustili besedico »stik«, vendar so jo takoj (celo v saboru) razložili po svoje: da ne pomeni teritorialnega stika Slovenije z odprtim morjem; obenem pa se jim je posrečilo odstraniti vse slovenske pomisleke in adute v zvezi s svojim članstvom v EU. Hrvaška je šla tako daleč, da je uradno sporočila, da ne bo nikoli dovolila dejanskega stika slovenskega in mednarodnega morja; Slovenija pa je Hrvaško – v svoji odkritosrčnosti, dobronamernosti in velikodušnosti oz. naivnosti – vseeno nagradila s podporo pri vključevanju v EU.

Mimogrede: Žbogar je bil za svoje dosežke nagrajen s položajem predstavnika/veleposlanika Evropske unije na Kosovu in v Makedoniji. Plače visokih uradnikov Evropske službe za zunanje zadeve se gibljejo okrog 160.000 evrov.

Croexit?

Slovenija je anticipirala pravila, ki jih je razglasil predsednik Evropske komisije Jean-Claude Juncker. Vsa leta po osamosvojitvi se je zavedala nevarnosti, da morda zaradi neurejenega mejnega vprašanja ne bo sprejeta v članstvo EU in Nato. Imela je srečo, da so se partnerji zadovoljili s »pismom o nameri«. Na neki način je podobno, čeprav obratno ravnala Hrvaška. Njeno pismo o nameri je bil Arbitražni sporazum, ki se mu je po vstopu v EU gladko odpovedala.

Medtem ko je Slovenija ves čas ravnala v dobri veri, je Hrvaška večinoma delovala z zvijačami. Saldo je Junckerjeva nezaupnica obema: Sloveniji in Hrvaški. Prednost Hrvaške je v tem, da je po strankarski plati bliže evropskim konservativcem, katerih predstavnik v Evropski komisiji je Juncker, in da je (kljub temu da se predstavlja kot žrtev) dosegla odličen rezultat v Haagu.

Neko manjšo prednost ima tudi Slovenija. V Haagu je dosegla rešitev slovensko-hrvaškega mejnega vprašanja in s tem – post festum – dokazala, da je hvalevredna članica Evropske unije. Neko manjšo slabost pa ima tudi Hrvaška. Pisec teh vrstic omahuje, ko jo imenuje. Hrvaška namreč rešitve slovensko-hrvaškega mejnega vprašanja ne sprejema in ga ima potemtakem za nerešeno, s tem pa se uvršča med države Zahodnega Balkana, ki zaradi nerešenih mejnih vprašanj ne morejo postati članice EU. V bistvu se je Hrvaška – če ne bo s hvaležnostjo sprejela haaške razsodbe, ki je izrazito slaba za Slovenijo – izključila iz polnopravnega članstva v EU in vstopila v klub zahodnobalkanskih držav, ki morajo svoje mejne probleme šele rešiti.

Če resno upoštevamo Junckerjevo pravilo, Hrvaška ni upravičena do članstva v EU in bi bilo potemtakem treba razpravljati o njeni izključitvi, tj. o croexitu.

- **Nemško govoreča skupnost v Sloveniji z resolucijo od vlade zahteva ustavnopravno priznanje**

STA, 21. mar. 2018

<https://reporter.si/clanek/slovenija/nemsko-govoreca-skupnost-v-sloveniji-z-resolucijo-od-vlade-zahteva-ustavnopravno-priznanje-629052>

Zveza kulturnih društev nemško govoreče narodne skupnosti v Sloveniji je v resoluciji javno pozvala slovensko vlado k ustavnopravnemu priznanju njenih manjšinskih pravic. Resolucijo je zveza objavila v današnjem dnevniku Večer, dan po predstavitvenem obisku nove avstrijske zunanje ministric Karin Kneissl v Sloveniji.

Kneisslova se je s predstavniki nemško govoreče skupnosti sestala v torek v prostorih avstrijskega veleposlaništva. V izjavi po srečanju z zunanjim ministrom, ki opravlja tekoče posle, Karlom Erjavcem se je zavzela za priznanje nemško govoreče skupnosti v slovenski ustavi po vzoru italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji.

Omenjena zveza v resoluciji med drugim poudarja, da Slovenija ne upošteva priporočil Sveta Evrope, ki so osnova za preživetje neke jezikovne manjšine in se nanašajo na področja, kot so pouk v nemškem jeziku, primerno priznanje manjšinskega jezika v radijskih in televizijskih programih in priznanje zadovoljivih finančnih sredstev.

"Kot legitimni predstavniki nemško govoreče manjšine opozarjamo na neurejenost področja in pozivamo vlado republike Slovenije, da končno začne urejati ustavnopravni položaj narodne skupnosti," so še zapisali v resoluciji, v kateri so še opozorili, da želijo "kot samostojna narodna skupnost v smislu kulturne povezanosti z večinskim prebivalstvom graditi trajnostne mostove miru med Slovenijo in Avstrijo".

V Sloveniji naj bi po nekaterih ocenah živelo okoli 2000 pripadnikov nemško govoreče skupnosti, ki pa ne živijo na strnjem območju.

Slovenija tudi meni, da položaj nemško govoreče skupnosti ustrezno rešuje sporazum o sodelovanju na področju kulture, izobraževanja in znanosti med Slovenijo in Avstrijo, ki sta ga državi podpisali leta 2001. Del sporazuma je namreč interpretativna izjava, v kateri je zapisano, da pripadnikom nemško govoreče skupine v Sloveniji pripadajo pravice po 61. členu slovenske ustave.

Mladina

- Za vedno izbrisan : Budimir Vuković, apatrid, človek brez domovine /Peter Petrovčič. – št. 12, 23.03.2018, str. 12
- Osvobodite Zehro Dogan /Vanja Pirc. – št. 12, 23.03.2018, str. 14
- Za narodov blagor : politiki nas spravljajo v krize, da bi nas lahko potem iz teh kriz reševali /Marcel Štefančič jr. – št. 12, 23.03.2018, str. 21-24
- Sindikalni darvinizem /Urša Marn. – št. 12, 23.03.2018, str. 32
- »Jeza ljudi je realna, a je hkrati impotentna, nima pravega učinka ... /dr. Alenka Zupančič Žerdin, filozofinja /Jure Trampuš. – št. 12, 23.03.2018, str. 35-39
- Zavezništvo s hudičem /Erik Valenčič. – št. 12, 23.03.2018, str. 46-49
- Ave Cerar! /Grega Repovž. – št. 11, 16.03.2018, str. 2
- Varufakisov DiEM je postal stranka /Marjan Horvat. – št.11, 16.03.2018, str. 10
- Malo mešano : Cerarjevo slovo od premierstva /Janko Lorenci. – št. 11, 16.03.2018, str. 17
- Tujcev nočemo, svojih nimamo /Vasja Jager. Št. 11, 16.03.2018, str. 26-28
- Zame je gibanje #jztudi tudi gibanje proti fašizmu : dr. Darja Zaviršek, sociologinja in feministka, intervju /Jure Trampuš. – št. 11, 16.03.2018, str. 33-37
- »EU je edino življenjsko zavarovanje, ki ga imamo Evropejci« : Guy Verhofstadt, predsednik skupine zavezništva liberalcev in demokratov za Evropo v evropskem parlamentu /Borut Mekina. Št. 11, 16.03.2018, str. 44-45

Periodične publikacije – kazala

- **Journal of Ethnic and Migration Studies, Volume 44, Issue 3, 2018**
<https://www.tandfonline.com/toc/cjms20/44/3?nav=tocList>
- **Journal of Ethnic and Migration Studies, Volume 44, Issue 4, 2018**
Special Issue: Exploring the Migration Industries
<https://www.tandfonline.com/toc/cjms20/44/4?nav=tocList>
- **Kulturaustausch: Zeitschrift für internationale Perspektiven, Ausgabe 1/2018–**
Thema: Erde, wie geht's?
<https://publikationen.ifa.de/Start/Neuerscheinungen/Erde-wie-geht-s.html>